

SISEMINISTEERIUM

TURVALISUSPOLIITIKA 2010

Kokkuvõte “Eesti turvalisuspoliitika põhisuunad
aastani 2015” täitmisest

Tallinn 2010

Toimetajad:

Lauri Tabur, *Sisekaitseakadeemia teadus- ja arendusdirektor*

Erkki Koort, *Siseministeeriumi sisejulgeoleku asekanstler*

Küljendus: Julia Voinova, *Sisekaitseakadeemia*

Kaane kujundus: Indrek Silver Einberg, *Sisekaitseakadeemia*

Kirjastanud:

Sisekaitseakadeemia

Kase 61, 12012, Tallinn

Trükkinud Auratrükk

ISBN 978-9985-67-177-1

SISUKORD

SISSEJUHATUSEKS.....	5
I ARUANNE „TURVALISUSPOLIITIKA PÕHISUUNAD AASTANI 2015“ TÄITMISEST 2009. AASTAL	7
1. Turvalisem tunne	7
1.1 Väheneb võimalus sattuda avalikus kohas rünnaku ohvriks	7
1.2 Väheneb isikuvastaste kuritegude arv	9
1.3 Tõhusama lõimumisalase tegevuse tulemusena suureneb Eesti ühiskonna ühtsus.....	12
2. Ohutum liiklus, vähem õnnetusi.....	12
2.1 Liiklusõnnetustes hukkunute ja vigastatute arv ning liiklusõnnetustega kaasnevate varaliste kahjude suurus väheneb	13
2.2 Liikluskultuuri paranemine	17
3. Tuleohutum elukeskkond, vähem õnnetusi	18
3.1 Tules hukkunute arvukuse vähenemine	19
3.2 Tulekahjude arvukuse vähenemine	20
3.3 Ennetustöö tõhususe kasv.....	22
4. Kaitstum vara.....	25
4.1 Väheneb varavaste kuritegude arv	25
4.2 Röövimised muutuvad jultunumateks	26
4.3 Internetikeskkond – nüüdisaegne kuriteo toimepanemise koht	27
5. Turvalisem riik.....	27
5.1 Riigil on võimekus usaldusväärselt tuvastada Eestis viibivaid isikuid...	27
5.2 Vähenevad illegaalselt Eestisse sisenemise ja Eestis viibimise võimalused.....	28
5.3 Eesti Vabariigi vastu suunatud luure- ja õõnestustegevuse ennetamine ja tõkestamine.....	32
5.4 Terrorismi ennetamine ja tõkestamine	34
6. Kiirem abi.....	35
6.1 Otsingu ja päästetööd merel ja piiriveekogudel	35
6.2 Merereostuse ohu vähendamine	36
7. Tõhusam turvalisuspoliitika	36
7.1 Loodi Politsei- ja Piirivalveamet	36
7.2 Käivitatusisejulgeolekuala magistripogramm.....	37

II SISETURVALISUS VÕI SISEJULGEOLEK.....	39
III EESTI SOOVIB PANUSTADA EUROOPA LIIDU SISEJULGEOLEKU IT- SÜSTEEMIDE TULEVIKKU	44
IV ÜHISELE HÄDAABINUMBRILE 112 ÜLEMINEK EESTIS	47
V MUUTUSTEST EESTI KRIISIREGULEERIMISE SÜSTEEMIS TULENEVALT HÄDAOLUKORRA SEADUSE JÕUSTUMISEST	52
VI POLITSEI- JA PIIRIVALVEAMETI MOODUSTAMISEST	56
1. Organisatsiooni ülesehitus.....	57
2. Inimressursi juhtimine	58
3. Finantsjuhtimine.....	59
4. Tehniline töökeskkond	60
5. Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia	61
6. Kommunikatsioon	61
7. Dokumendihaldus	62
8. Siseaudit	63
Kokkuvõte	64
VII SISEMINISTEERIUMI HALDUSALA RAHALISEST SEISUST EHK MILLISE RAHA EEST ME TURVATUNDE SAAME?	65
 LISA: Turvalisuspoliitika põhisuunad aastani 2015 tegevusaruanne	71

SISSEJUHATUSEKS

Marko Pomerants
Siseminister

Hea lugeja,

hoiad käes Siseministeeriumi trükist „Eesti turvalisuspoliitika põhisuunad aastani 2015“ elluviimisest 2009. aastal.

Riigikogu võttis 10. juunil 2008 aastal vastu „Eesti turvalisuspoliitika põhisuunad aastani 2015“. Siseminister on kohustatud iga-aastaselt esitama hiljemalt 1. märtsiks Riigikogus ülevaate Eesti turvalisuspoliitika põhisuundade elluviimisest.

Käesoleval aastal otsustasime hakata välja andma Eesti turvalisuspoliitika põhisuundade ülevaadet ka trükise kujul. Ikka sellel eesmärgil, et pakkuda

süsteemsemat ja laiapõhjalisemat turvalisuse valdkonna käsitlust.

Loodame käesoleva väljaandega anda Teile ülevaate eelmise aasta olulisematest tegevustest ja õnnestumistest, millega on andnud panuse siseturvalisuse tõhusamaks tagamiseks Siseministeerium koos oma valitsemisalaga.

„Eesti turvalisuspoliitika põhisuunad aastani 2015“ võib pidada sisejulgeoleku valdkonna alusdokumendiks. Selles strateegilises dokumendis on mõtestatud teadmispõhine lähenemine valdkonnapoliitika kujundamisele.

„Eesti turvalisuspoliitika põhisuunad aastani 2015“ koostamise eesmärgiks oli piiritleda turvalisuspoliitika ühtsed põhimõtted ja pikaajalised mõjupõhised eesmärgid, millest avalik-, mittetulundus- ja erasektor peavad lähtuma ning seatud eesmärkide saavutamisele kaasa aitama.

Turvalisuspoliitika on osa Eesti riigi julgeolekupoliitikast ja rajaneb 2004. aastal Riigikogu poolt heaks kiidetud Eesti Vabariigi julgeolekupoliitika alustel.

Eesti turvalisuspoliitika põhisuundade dokument seab ühtse raamistiku meie riigi turvalisuspoliitikale. Eelkõige nendele valdkondadele, mida juhib ka koordineerib Siseministeerium. Aga mitte ainult. Selle dokumendiga on puutumus ka teistel ministeeriumitel.

Käesolevas trükises antakse 2009. a ülevaade läbi kaheksa turvalisuspoliitika põhisuuna: turvalisem tunne, ohutum liiklus, tuleohutum elukeskkond, kaitstum vara, vähem õnnetusi, turvalisem riik, kiirem abi ning tõhusam turvalisuspoliitika.

2010 veebruar, Tallinnas.

I ARUANNE „TURVALISUSPOLIITIKA PÕHISUUNAD AASTANI 2015“ TÄITMISEST 2009. AASTAL

Riigikogu 10.06.2008 otsusega kiideti heaks strateegiadokument „Turvalisuspoliitika põhisuunad aastani 2015“, milline laiapõhjalise ja paljusid ühiskonna erinevaid sektoreid ühendava dokumendina piiritleb Eesti turvalisuspoliitika ühtsed põhimõtted, visiooni, suunad ja pikaajalised mõjupõhised eesmärgid, millest avalik, mittetulundus- ja erasektor peavad lähtuma ning mille saavutamisele kaasa aitama.

Alljärgnev aruanne annab turvalisuspoliitika dokumendis kirjeldatud suundade kaupa ülevaate 2009. aasta olulisimatest arengutest ja saavutustest. Ülevaatele lisaks on siinse kogumiku lõpus lisana toodud ka üksikasjalikum aruandetabel, kus turvalisuspoliitika iga üksiku eesmärgi kaupa on kirjeldatud konkreetseid 2009. aasta tegevused.

1. Turvalisem tunne

1.1 Väheneb võimalus sattuda avalikus kohas rünnaku ohvriks

Inimeste turvatunne on oluline eeldus, et inimesed saaksid elada täisväärtuslikku elu. Turvalisus on seisund, milles me tunneme ennast kaitstuna ja võimalikud riskid, mis meid ohustavad, on viidud miinimumini. Turvatunde loomisele saab aidata kaasa ja sellele peab aitama kaasa igaüks. Seda tunnet saab luua vaid koos. Koostegevus on ka üks Eesti turvalisuspoliitika eesmärkidest.

Riigi üheks oluliseks ülesandeks on luua turvaline avalik ruum, milles elanike hirm sattuda tänaval kuriteo ohvriks oleks võimalikult madal. Enamik meist ei tunneta, et selle turvalise avaliku ruumi loomisele aitame me igapäevaselt ise kaasa. Makstud maksud aitavad avaliku ruumi turvalisust tagada, aga samas nähtub maksu- ja tolliameti uuringust, et enamik inimestest ei tunneta enda loodud SKT ja saadud teenuste vahel mingit seost.

Inimesed ei mõtle selle peale ega teadvusta endale, miks on maksud vajalikud ja, mida nad läbi maksude maksmise saavad. Inimesed ei teadvusta, et maksude maksmine on meie valitud ühiskondlik kokkulepe, mis võimaldab riigil toimida ja võimaldab kodanikele sotsiaalseid riigi poolt

pakutavaid garantiisid (üle 40% teab piisavalt tulude deklareerimisest ehk kuidas raha tagasi saada riigilt, vaid 26% teab aga maksudest ja 7% riigi maksutulude kogumisest ehk 93% ei tea, mida maksude eest saab).

Kui vaadata üldist trendi, siis võib märgata, et viimasel aastal on vähenenud avaliku korra raskete rikkumiste hulk. Vähenemine on olnud 38%. Kui vaadata statistilist jada kuude lõikes, siis on positiivseks näitajaks suvekuudel avaliku korra raskete rikkumiste langus. Positiivne on see eeskätt seetõttu, et suvi on just periood, millal toimub kõige rohkem avalikke üritusi ja inimesed on kauem väljas. Avalikus kohas raskete rikkumiste arvu langus näitab seda, et meie avalikus ruumis käitumine on muutunud seaduskuulekamaks. Kindlasti on seda mõjutanud ka politsei sisemiste ressursside suunamine analüüsipõhiselt.

Paraku tuleb tõdeda, et inimeste subjektiivne hirm sattuda tänaval kuriteo ohvriks on aastaga suurenenud 29%. Avaliku arvamuse küsitlused näitavad, et 42% küsitletutest tundis 2009. a hirmu tänavakuritegevuse ees. Kindlasti on siin üheks mõjutajaks 2009. aasta üks kõige jõhkramaid kuritegusid nn kurikamõrv. Samuti on suurenenud jõhkrate röövide hulk, samas kui koguarv on langenud. Sellised üksikud kuid väga jõhkrad juhtumid põhjustavad kahtlemata hirmu ja nende hirmude maandamiseks on kahtlemata vaja selgitada välja teo toime pannud isik, motiivid ja teo tagamaad. Nende asjaolude teadmisel on võimalik leida lahendusi riskide maandamiseks.

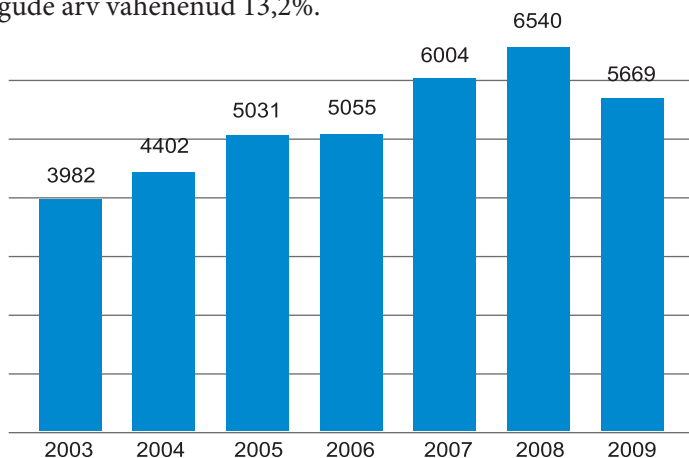
Avalikus kohas turvatunde tagamise osas on kindlasti kõige tõhusamaks õigusrikkujate heidutuseks politsei kohalolek. Paraku ei ole see aga alati võimalik, sest riigi korrakaitseressursid on selgelt piiratud eelarveliste võimalustega. Politsei lähtub enda töös aeg-koht-sündmuste analüüsist ning analüüsist lähtuvalt mehitab politsei olemasolevate ressursside piires kõige kriitilisemad kohad. Üheks võimaluseks, mida ka üha rohkem rakendatakse, on elanikkonna teadlikkuse tõstmine võimalikest riskidest: ohtlikest kohtadest, aegadest, konkreetsel ajahetkel aktiveerunud kuritegelikest trendidest. Seda tehakse valdavalt avaliku meedia kaudu.

Üha rohkem kasutatakse võimalusi kohalike piirkonna meediakanalite kaudu inimeste teadlikkust tõsta. Väga oluline lõik, mis on viimastel aas-

tatel positiivselt arenenud, on koostöö kohalike omavalitsustega. Heade näidetena võib tuua välja Viljandi, kus politsei viis 2009. aastal kokku kohaliku omavalitsuse ja graffitihuvilised. Koostöös asuti otsima legaalseid graffiti tegemise võimalusi. Tapa linnas tehti politsei analüüsist tulenevalt ettepanek kohalikule omavalitsusele paigaldada täiendav valgustus lõbusustasustuste juurde, et vähendada kuritegude toimepanemise riski ning suurendada avastamise võimalusi. Need on vaid üksikud näited, kuid ilmestavad koostöö olulisust. Kuna kohalikul omavalitusel on kohaliku elu korraldamise kohustus, siis tuleb sellest ka vastutus. Kohustus luua omavalituse elanikele ja külalistele turvaline elukeskkond. Seda kõike saab teha läbi aktiivse koostöö. Kohalik omavalitsus saab olla keskne olustikulise ennetustegevuse teostaja, kui tal on olemas korrakaitseametkondade sisend olustikulistest ja sotsiaalsetest riskidest. Turvalisus algab oma kodutänavast ja seetõttu on omavalitsustel turvalise elukeskkonna loomisel väga suur roll. Osa omavalitsusi tunnetab seda, aga teiste jaoks taandub kõik probleemile „meie vallas ei ole konstaablit“. Isiklikku panust ei tunnetata ning selliste hoiakute muutmine seisab Eestis jätkuvalt veel ees.

1.2 Väheneb isikuvastaste kuritegude arv

Isikuvastaste kuritegude puhul on trend samuti positiivne ja 2009. aastal on toimunud üldine vähenemine. Võrreldes 2008. aastaga on isikuvastaste kuritegude arv vähenenud 13,2%.

Joonis 1: isikuvastased kuriteod aastate lõikes 2003-2009.

Allikas: Justiitsministeerium

Kuigi tapmiste ja mõrvade vähenemine teeb heameelt, siis ei saa olla siiski rahul üldise pildiga sündmuste osas, milles inimene kaotab elu ebaloomulikul teel:

2009. aastal hukkus ebaloomulikul teel:

- liiklusõnnetustes – 100 inimest;
- tulekahjudes – 63 inimest;
- tapmiste tagajärjel – 69 inimest;
- tööõnnetustes – 17 inimest;
- uppus – 63 inimest;
- **enesetapu tagajärjel – 280 inimest.**

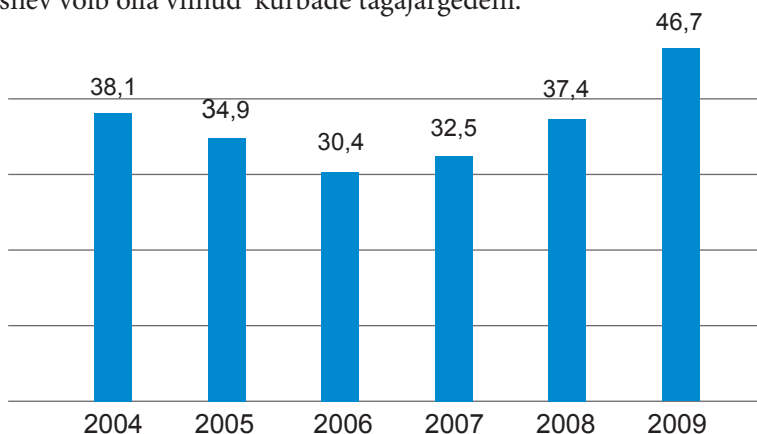
Ebaloomulike surmade analüüs toob välja selle, et nn. kuritegelike surmade arvukus on vähenemas, aga nende kõrval on suurenemas uppumiste, enesetappude ja tööõnnetuste osakaal.

Vaadates just tööõnnetusi, uppumisi ja enesetappe, siis tuleb kahjuks tõdeda, et negatiivse muutuja peamiseks põhjuseks on enesetappude arvukuse kasv. Teiste surmajuhtumite liigid on oma osakaalult jäänud varasemaga samale tasemele. Enesetapud moodustavad aga kogu ebaloomulike surmade arvukusest tervelt 47%.

Enesetapud on olnud languses alates 1994. aastast. Erandiks on vaid 2001. aasta, kui toimus tõus. Viimasel kolmel aastal on aga toimunud enesetappude jätkuv tõus ja märkimisväärne tõus oli just 2009. aastal. Ärevaks teeb asjaolu, et kuigi absoluutarvudes on enesetappude arv langenud, siis suhtarv ebaloomulike surmade üldarvu on tõusnud 1994. a u 30%lt pea-aegu 50%ni. See näitab vajadust tõhusama kriisiabi ja nõustamise järele. Maailmapraktika kohaselt on ka osa tule-, liiklus- ja uppumissurmades tegelikult enesetapud ning seega on tegelik arv ilmselt veelgi suurem.

Jätkuv tõusutrend annab seega põhjust muretsemiseks. Kui me oleme viimase kahe aasta jooksul suutnud erinevate meetmete koostmõjul vähendada liiassurmasid poole võrra, siis enesetappude ennetamine ei ole riigis olnud selline prioriteet ja sellega ei ole ilmselgelt piisaval tegeletud.

Me oleme riigina seadnud endale eesmärgi väärtustada inimelusid ja säästa neid kõikide osapoolte kaasamisel. Suitsidaalsus on üks oluline lõik, millega tuleb tulevikus aktiivsemalt tegeleda. See on võrgustiku ja koostöö küsimus. Sellesse valdkonda on vaja ühiselt panustada. Enesetappude trendijoon näitab kindlasti sotsiaalse turvatunde puudumist ja sellega kaasnev võib olla viinud kurbade tagajärgedeni.

Joonis 2: enesetappude osakaal ebaloomulikul teel hukkunuist 2004-2009.
Allikas: WHO; PPA

Turvatunde loomine ja selle suurendamine saab seega olla kõigi ja igaühe panus. Väga oluline on panustada nii avaliku sektori omavahelises koostöös kui ka avaliku ja erasektori koostöös nendesse valdkondadesse ja tegevustesse, millega me saame mõjutada nii enda kui teiste inimeste turvalisust. Üheks kandvaks jooneks peab olema hoolivus – hoolivus enda, enda lähedase, tuttava ja riigi suhtes. Hoolivuse ja isetegemise kaudu saame oluliselt tõsta turvatunnet.

Esimest korda viimase kuue aasta jooksul on vähenenud kehalise väärkohtlemise juhtumite arvukus. Vähenemine on olnud 656 juhtumi võrra. Vähenemine iseenesest on positiivne. Seda võib seostada asjaoluga, et kuna inimeste majanduslik olukord on halvenenud, siis käiakse vähem väljas ja kuna ka edukusega seotud enesehinnang on liikunud tasakaalu keskpunti poole, siis satutakse vähem konfliktiolukordadesse. Samas on probleemiks perevägivald. Majanduslangus ja töökohakaotus või palga vähenemine on negatiivseid emotsioone ning pingeid tekitavad.

1.3 Tõhusama lõimumisalase tegevuse tulemusena suureneb Eesti ühiskonna ühtsus

Eesti riigi tõhusa toimimise jaoks on oluline, et Eestis alaliselt elavad välismaalased sooviksid siduda oma tuleviku Eestiga ning saaksid Eesti kodakondsuse. Selle eesmärgi saavutamiseks peavad välismaalased, kuid eelkõige määratlemata kodakondsusega isikud, olema teadlikud Eesti kodakondsuse saamise võimalustest ning eelistest, mis Eesti kodakondsusega kaasnevad.

Sellest tulenevalt teavitatakse alates 2008. aasta veebruarist määratlemata kodakondsusega laste vanemaid lapse sünni registreerimisel, et neil on võimalus taotleda oma lapsele lihtsustatud korras Eesti kodakondsust. Lapsevanematele antakse Eesti kodakondsuse taotlemist tutvustav infovoldik ning pakutakse võimalust, et Politsei- ja Piirivalveamet (PPA, kuni 31.12.2009 KMA) võtab nendega ühendust ja nõustab neid üksikasjalikumalt ja personaalselt. Nõustamise käigus selgitatakse ka vanematele, millised on nende endi võimalused Eesti kodakondsuse saamiseks.

2008. a oktoobri lõpus koostas KMA nimekirja alla 15-aastastest kehtiva elamisloa alusel Eestis elavatest määratlemata kodakondsusega lastest. Eesti kodakondsuse saamise tingimustele vastanud laste vanematele saadeti siseministri allkirjaga teavituskiri eesti ja vene keeles, milles selgitati lapsele Eesti kodakondsuse saamise võimalusi. 2009. a veebruaris teavitas siseminister sama moodi 15–20-aastasi määratlemata kodakondsusega isikuid, kes vastavad Eesti kodakondsuse saamise tingimustele.

Paralleelselt teavituskirjade saatmisega teavitavad ja nõustavad Politsei- ja Piirivalveameti (varem KMA) ametnikud inimesi telefoni teel ning alates 2009. a vestlevad klienditeenindajad iga teenindusse pöördunud määratlemata kodakondsusega isikuga, nõustades neid Eesti kodakondsuse taotlemisega seotud küsimustes.

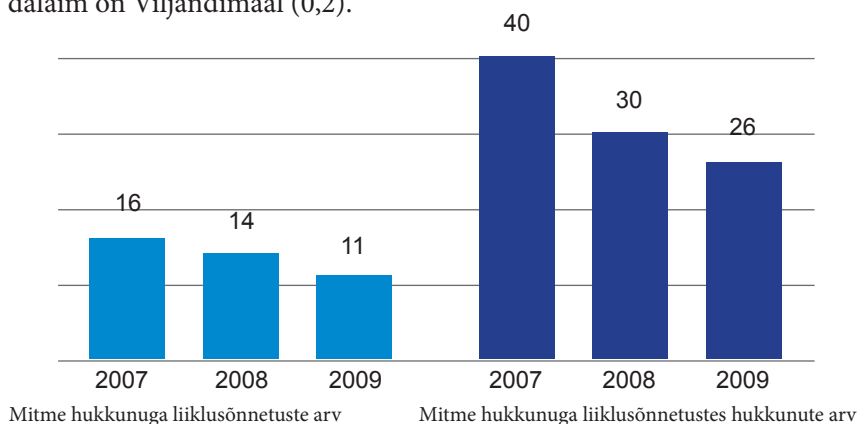
2. Ohutum liiklus, vähem õnnetusi

Liiklusohutus on olnud riigi siseturvalisuse keskseks prioriteediks viimasel paaril aastal. Riikliku liiklusohutuste programmi ellurakendamine ja ametkondadevaheline sisuline koostöö on sellel perioodil hoogustunud

ja see on ka andnud mitmeid positiivseid tulemusi. 2009. aastal avati Tallinna Ülikooli Haapsalu Kolledžis liiklusohutuse eriala ning esmakordselt ajaloos on võimalik omandada rakenduslik kõrgharidus liiklusohutuse valdkonnas.

2.1 Liiklusõnnetustes hukkunute ja vigastatute arv ning liiklusõnnetustega kaasnevate varaliste kahjude suurus väheneb

2009. aastal toimus liiklusõnnetustes hukkunute arvukuse jätkuv vähenemine. 2009. aastal hukkus liikluses 100 inimest. Hukkunute arv 10 000 elaniku kohta on kõrgeim Järvamaal (2,5) ja Lääne-Virumaal (2,0). Madalaim on Viljandimaal (0,2).

Joonis 3: kahe ja enam hukkunuga liiklusõnnetused aastail 2007-2009.

Allikas: PPA

Võrreldes 2008. aastaga vähenes liiklussurmade arv 2009. aastal enim Pärnumaal (16-lt 8-le) ja Läänemaal (9-lt 2-le). Enim kasvas liiklussurmade arv Lääne-Virumaal (10-lt 14-le) ja Võrumaal (1-lt 5-le). Inimkannatanutega liiklusõnnetusi oli võrreldes 2008. aastaga 21% vähem. Inimkannatanutega liiklusõnnetustes oli võrreldes 2008. aastaga 512 vigastatut vähem.

Hukkunuid 100 km tee kohta:

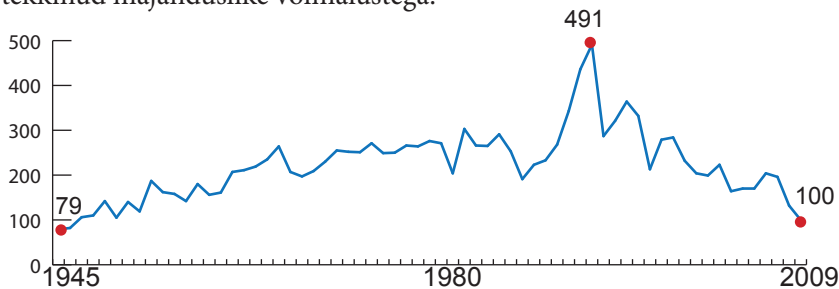
1. Ääsmäe-Haapsalu-Rohuküla 5,2 (Harju MK piires 8,0; 37,5 km pikune teelõik);

2. Pärnu-Rakvere 4,4 (Järva MK piires 6,9; 72,3 km pikkune teelõik);
3. Jõhvi-Tartu-Valga 3,8 (Valga MK piires 7,2; 41,7 km pikkune teelõik).

Liiklusõnnetuses vigastatute vähenemine on oluline näitaja. See näitaja on ka positiivne mõjutaja sotsiaalkuludele. Kui 2009. aastal on vähenenud liiklusõnnetustes vigastatutega seonduva erakorralise meditsiini kulud, ravikulud, rehabilitatsioonikulud, tähendab see, et meditsiiniuasutustes on olnud vähem patsiente, mis omakorda peab suure tõenäosusega olema aidanud raviasutustel efektiivsemalt ja eesmärgipärasemalt kulutada vahendeid plaanilisele ravitegevusele.

Liiklusõnnetuste ja liikluses hukkunute arvukuse vähenemise põhjusena on üha jõulisemalt toodud välja liiklussageduse vähenemine 2009. aastal. Kindlasti on see üks põhjus. Kas aga peamine?

Kui vaadata seda, et me oleme hukkunute osas langenud 1940. aastate lõpu tasemele, siis ei ole kindlasti võrreldav tänane liiklustihedus selle aja liiklustihedusega, samuti ei ole liiklustihedus samaväärne hukkamiste kõrgperioodiga 1990–1998. Sotsiaalne areng ei käinud jõudsalt kaasas tekkinud majanduslike võimalustega.

Joonis 4: liikluses hukkunuid aastail 1945-2009. Allikas: Maanteeamet

Liiklussurmade arvu vähenemisel tuleb tõsta esile ametkondade ühist panust liiklusturvalisuse tagamisse, mis on toimunud varasemast märksa koordineeritumalt. 2009. aastal jätkas politsei 2008. aastaga suuresti samas mahus liiklusjärelvalve teostamist. Mõningane järelvalve mahtude langus toimus 2008. aasta teisel poolel seoses eelarve vähenemisega. Maanteeameti ja Politseiameti koostöös läbi viidud süsteemne kampaaniate rakendamine ja meediateavitust oli sellele efektiivseks alternatiiviks.

Saavutatud tulemused näitavad, et valitud tegevused on olnud õiged ja tulemuslikud. Neid tuleb jätkata ja nende kõrvale tuleb rakendada veel täiendavaid tegevusi, mis aitavad jätkuvalt parandada liikluskultuuri ja tõsta liiklejate enesekontrolli.

Üheks tulevikku suunatud tegevuseks on kiiruskaamerate rakendamine. Vastav projekt sai alguse 2007. aasta lõpust. 2009. aasta lõpuks jõudis projekt sellesse faasi, et kaamerad on Tallinna-Tartu maanteele paigaldatud, infosüsteemid välja arendatud ja infosüsteemide koostoiimet testitakse. Juba testperiood on viinud lähemale kiiruskaamerate paigaldamise eesmärgile – rahustada liiklust. Senised testid näitavad, et liiklus nendel lõikudel on muutunud rahulikumaks ning keskmised kiirused madalamaks. See annab lootust, et reaalne kasutus tõstab liiklejate seaduskuulekat ja ohutunnetuslikku käitumist veelgi ning sõidukijuhid arvestavad liiklusohutlike kohtadega rohkem.

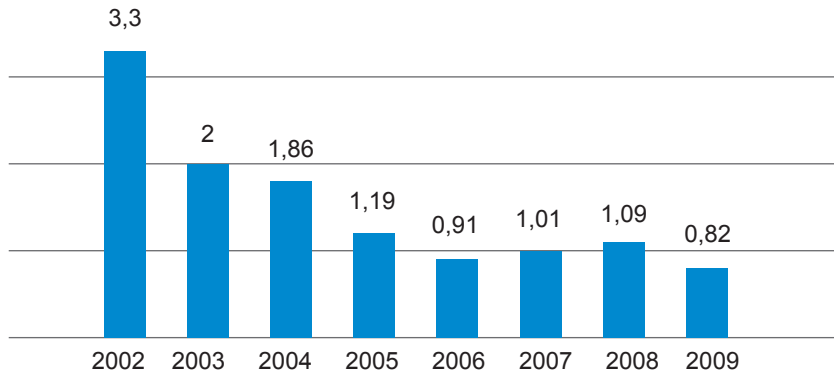

Pilt 1: kiiruskaamera Tallinn-Tartu maanteel

Kiiruskaamerate rakendamine annab võimaluse paigutada politseijõud põhimaanteelt tugimaanteedele ja selle kaudu suurendada liiklusjärelvalve võimekust just nendes kohtades kuhu politsei varem pole nii tihti jõudnud. Sellega suurendatakse avastamise riski ja see peab mõjutama liiklejaid seaduskuulekalt käituma.

Analüüsidest liiklusjärelvalve tulemuste baasil juhtide liikluskäitumist, siis võib küll märgata joobes juhtide liikluses osalemise langust, kuid ilmselgelt on joobes juhid endiselt probleem.

Alkohol on endiselt probleemiks valdavalt noorte hulgas. Iga teine liiklusõnnetustes osalenud joobes mootorsõidukijuht oli noorem kui 30 eluaastat, vaid viiendik vanemad kui 45. Alkoholijoobes õnnetusse sattunud mootorsõidukit juhtinud alaealisi registreeriti kokku 13, noorim neist oli 14-aastane Tallinna koolipoiss, 2008. aastal tabati joobega roolist 14 õnnetusse sattunud alaealist. Samas vähenes purjus juhtide arv oluliselt, võrreldes 2008. aastaga, juba täisikka jõudnud, 18–30-aastaste noorte hulgas, kellega registreeriti kolmandiku võrra vähem õnnetusi kui aasta varem. 45–55-aastaseid sattus aga õnnetustesse sama palju kui 2008. aastal. 2009. aasta liikluskäitumise monitooring näitas, tuginedes politseireididele, et alkoholijoobes (alkoholisisaldus veres $\geq 0,5$ promilli) on 0,6% ja joobe jääknähtudega (alkoholisisaldus veres 0,2...0,5 promilli) 0,2% liikluses viibivatest mootorsõidukijuhtidest. Need näitajad on madalaimad kogu monitooringu ajaloo vältel alates aastast 2002.¹

Joonis 5: joobes või jääknähtudega juhtide osakaal liikluses 2002-2009.
Allikas: Maanteeamet

Seega on ka 2010. aastal jätkuvalt prioriteetseks tegevuseks liikluses osalevate joobes juhtide väljaselgitamine ja liiklusest kõrvaldamine.

¹ Liiklusaasta 2009, Maanteeamet, kättesaadav: <http://www.mnt.ee/atp/?id=41827>

2.2 Liikluskultuuri paranemine

Hinnates liikluskultuuri, tuleb tõdeda, et ilmselgelt on üheks teguriks, mis on vähendanud liiklusõnnetuste ning neis hukkunute ja kannatanute arvu, on liiklejate hoiakute muutumine. Siseministeeriumi analüüsi tulemused näitavad, et inimesed on üha rohkem hakanud kasutama turvavarustust. Kui veel 2007. aastal hukkus Eestis lahtise turvavööga sõites 94 autosoolijat ja 2008. aastal 40, siis mullu vaid 28. Kuigi ka liikluskäitumise monitooringud näitavad turvavöö üldise kasutustaseme järjepidevat tõusu, ilmneb TNS Emori 2009. aasta vastavast küsitlusuuringust jätkuvalt lõhe täisealiste liiklejate enesehinnangu ja tegeliku käitumise vahel. Nimelt 94% küsitletud täiskasvanutest pidas turvavöö kinnitamist väga vajalikuks, samas kui kolmandik õnnetustes kannatadasaanud täiskasvanutest oli jätnud endal turvarihma kinnitamata.² Samuti on inimeste riskikäitumine vähenenud ja see väljendub üldises kiiruse ületamise vähenemises.

Kuigi tihti tundub, et mõnede automarkide esindajad torkavad liikluses rohkem silma kui teised, ei ole tegelikult tegemist ainult tunnetusega. Liiklusrikkumiste statistika näitab, et BMW-de juhid torkavadki ülekaalukalt liiklusrikkumistega rohkem silma. Nimelt 17,2% liiklusrikkumistest pandi näiteks 2008. aastal toime just selle automargi roolis olnud isikute poolt (2009. aasta kohta lõplik analüüs hetkel puudub). Järgnesid Audi, Mercedes Benz ja Volkswagen, igaüks veidi enam kui 10% osakaaluga kõigist liiklusõigusrikkumistest.

Võttes aluseks liiklejatepoolset arvamust, siis on eelmärgitud uuringu andmeil liikluskultuuriga rahulolevate inimeste arv eelmise perioodiga võrreldes tõusnud 8%. See tähendab aga seda, et küsitletutest on liikluskultuuriga rahul 33% inimestest. Protsendipunkti tõus annab kindlust selles, et valitud suund ja tegevused on õiged, aga sisuliselt tuleb veel kõigi ühise jõupingutusena näha vaeva selle nimel, et meil hukkuks ja saaks kannatada veelgi vähem inimesi ja et liikluskultuuriga rahulolevate inimeste arv tõuseks oluliselt.

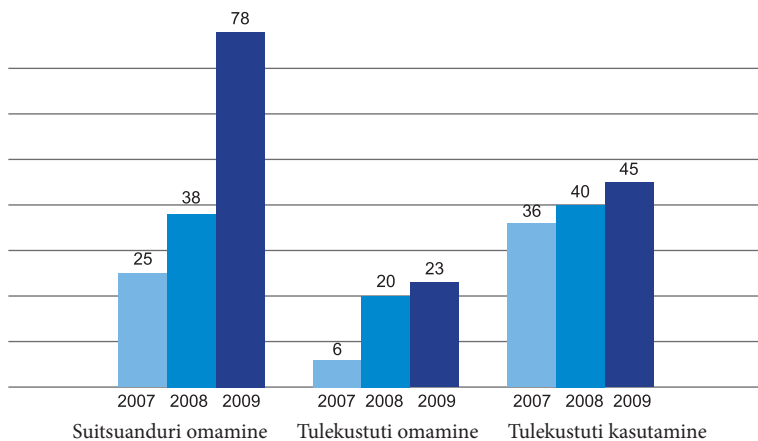
² Liiklusaasta 2009, Maanteeamet, kättesaadav: <http://www.mnt.ee/atp/?id=41827>

Kuna ajakirjandus on pööranud liiclusele, sh kiiruskaameratega seonduvale, väga suurt tähelepanu, siis on ka see aidanud kaasa hoiakute muutmisele. Samuti on ainuüksi kiiruskaamerate paigaldamise fakt aidanud oluliselt kaasa liikluskultuurile. Nii on näiteks kiiruskaamerate piirkonnas Tallinna-Tartu maanteel vähenenud kiirust ületavate juhtide arv varasema paari aastaga võrreldes peaaegu neli korda.

3. Tuleohutum elukeskkond, vähem õnnetusi

2009. aastal saavutati Eestis häid tulemusi tuleohutuse suurendamisel, kus peamine eesmärk on tulekahju tagajärjel hukkunute ja vigastatute arvu ning varaliste kahjude vähendamine. Samuti inimeste teadlikkuse suurendamine selle kohta, kuidas tulekahju vältida ja kuidas õnnetuse korral käituda.

2009. aasta märksõnad tuleohutuse alal olid ennetus- ja teavitustöö, suitsuanduri kasulikkuse ja kohustuslikkuse tutvustamine ja laialdasem kasutamine eluruumides ning vabatahtlikkuse edendamine päästealal. Suitsuandur muutus eluruumides kohustuslikuks alates 01.07.2009 ning viimaste uuringute kohaselt (2009. a oktoobri seisuga) oli suitsuandur olemas 78% eluruumides. Aasta varem oli vastav näit 38% ning 2007. a 25%.

Joonis 6: Suitsuanduri ja tulekustuti omamine. % elanikkonnast.

Allikas: Päästeamet

Tuleohutuse suurendamisel on eraldi tähelepanu suunatud hoolekandeesutustele, kus võivad tulekahju korral olla väga traagilised tagajärjed. Hoolekandeesutuste tuleohutusnõuete täitmist kontrollitakse iga-aastaselt. Ennetustöö ja järelevalve käigus on teavitatud hoolekandeesutuste personali tuleohutusalaalastest riskidest ning seda tööd jätkatakse ka edaspidi.

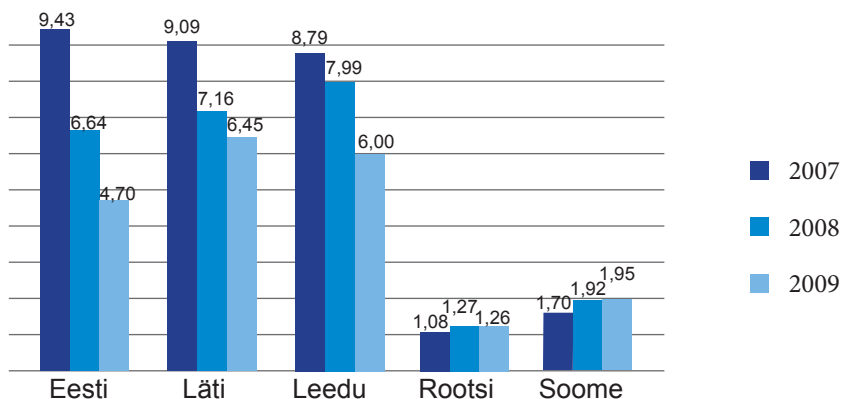
3.1 Tules hukkunute arvukuse vähenemine

Möödunud aastal kaotas tulekahjudes elu 63 inimest. Kuni 2008. a aastani oli viimase viieteistkümne aasta jooksul tulekahjudes hukkunute arv olnud stabiilselt üle 116. Aastal 1994 oli hukkunuid lausa 208; 2006. aastal 164, 2007. aastal 132 ning esimene oluline langus hukkunute arvukuse osas toimus 2008. a, mil tulekahjudes hukkus alla saja, ehk 89 inimest. Seega on kolme aastaga (2006–2009) saavutatud tulesurmade vähenemine 62%. Arvestades, et 2006. aastal hukkus tules 164 inimest, siis sellest tasemest on 2007–2009 jäänud ellu 208 inimest ehk umbes sama palju kui 7 klassitäit lapsi.

Tulekahjudes hukkunute arv 2000–2009

Aasta	Hukkunute arv
2000	146
2001	169
2002	131
2003	141
2004	127
2005	133
2006	164
2007	132
2008	89
2009	63

Samas peame oluliselt tõhustama ennetustööd ja pöörama tähelepanu sotsiaalprobleemidele. Eestis oli tulekahjudes hukkunute suhtarv 2009. a 4,7 hukkunut 100 000 elaniku kohta, Lätis on see näitaja 6,45; Leedus 6,00; Soomes 1,95 ja Rootsis 1,26. Eesti elanike arvu arvestades oleksime Soomega samal tasemel, kui meil hukkuks aastas 26 inimest ja Rootsiga samal tasemel, kui hukkuks aastas 17 inimest.

Joonis 7: tulekahjudes hukkunud 10 000 elaniku kohta 2007-2009.

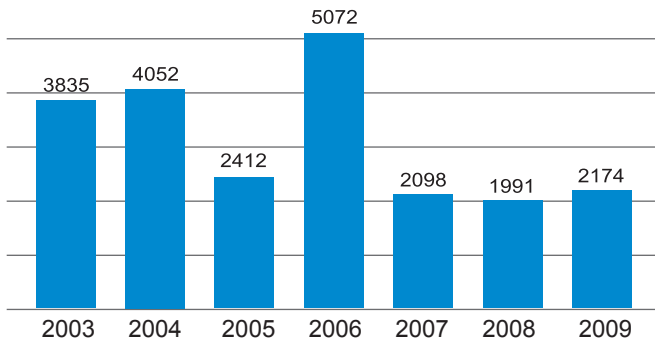
Allikas: Päästeamet

Tulekahjudes viga saanud isikute arv on samuti langenud, 2009. a sai tulekahjudes vigastada 100 inimest, 2008. a 102.

Nagu kõikides valdkondades, on ka tulesurmade osas võimalik järelevalve ja ennetusega survestades jõuda mingile tulemusele ning edaspidine sõltub hoiakute muutmisest ning partneritest. Seega on äärmiselt vajalik, et tegemist oleks kogu ühiskonda läbiva pingutusega.

3.2 Tulekahjude arvukuse vähenemine

Tulekahjude arv on samuti viimastel aastatel oluliselt vähenenud – kui 2006. a toimus 14 900 tulekahju, 2007. a 10 400, 2008. a 10 052 –, siis 2009. a oli tulekahjude arv juba oluliselt väiksem – 8421 tulekahju. Perioodil 2006–2009 on tulekahjude arv vähenenud 43%. Tulekahjude arvu vähenemisele on kaasa aidanud nii tuleohutusalane ennetustöö, elanikkonna teadlikkuse ja käitumise kasv, aga ka järelevalve tõhustamine. Näiteks alustati aastal 2007 Päästeameti ja Keskkonnainspektsiooni ühist järelevalvet kulupõletamise keelu kontrollimiseks koos aktiivse avalikkuse teavitamisega kulupõletamise ohtlikkusest. Selle tegevuse tulemusena on oluliselt vähenenud kulupõlengute arv (kui 2006. a toimus üle 6000 kulupõlengu, siis aastatel 2007, 2008 ja 2009 oli kulupõlengute arv 2000 piires). Samuti on järelevalve keskendunud mahajäetud hoonete tuleohutuse kontrollimisele, kõik ohtlikud hooned on kaardistatud, tähistatud ja omanikud on saanud ettekirjutuse hoonete sissepääsude sulgemiseks.

Joonis 8: metsa- ja maastikutulekahjud 2003-2009. Allikas: Päästeamet

2009. a jooksul suuremaid metsapõlenguid ei toimunud. Seda võib seostada mitterahuldavate ilmastikuoludega, kuid ka inimeste teadlikkuse ja käitumise paranemisega. Samuti on tuleohtlikul perioodil toimunud tõhus avalikkuse teavitamine ning järelevalveasutuste koostöö.

2008. a hakati süstemaatiliselt hindama ka hoonete tulekahjudega kaasnevat varalist kahju. Kui 2008. a kaasnes hoonete põlengutega varaline kahju 356 miljonit krooni, siis 2009. a vähenes varaline kahju 276 miljoni kroonini (varakahju vähenemine aastaga 22,5%). Seejuures on oluline välja tuua, et varalise kogukahju vähenemine toimus hoolimata Mustika keskuse põlengust – selline ulatuslik tulekahju mõjutab reeglina kogu aasta statistilisi näitajaid. Samuti näitab varalise kahju vähenemine seda, et tulekahjudega seotud kindlustuspettuste arv ei ole Siseministeeriumi hinnangul kasvanud.

Lisaks tulekahjudele, liiklusõnnetustele ja isikuvastastele kuritegudele, on ka teisi sündmusi, mis inimeste elu ohustavad – tööõnnetused, uppumine, juhuslik kukkumine, mürgitus või ükskõik milline muu õnnetus. Enamikku nendest on võimalik ära hoida ning riik peab igal juhul andma parima, et inimeste elu kaitsta – see on riigi ülesanne. Päästeamet on võtnud initsiatiivi laiemas õnnetuste ennetamiseks, mitte ainult tulekahjude ennetamiseks. Näiteks on asutud ennetama veeõnnetusi ja uppumissurmasid – selleks on välja töötatud esmased juhised elanikkonnale ja avatud spetsiaalne infoportaal www.veeohutus.ee. Aastatel 2010–2011 on plaanis veeohutusega seotud ennetustööd tõhustada ning korraldada ka vastav meediakampaania.

Tuleohutusjärelvalveametnike tegevuse õiguslikud alused on täpsustatud päästeseaduse ja tuleohutuse seaduse eelnõudes, mis on hetkel Riigikogus menetlemisel ning nende jõustumine on plaanis 2010. aasta jooksul. Nimetatud eelnõude eesmärk on muu hulgas luua õiguslik alus päästetasutustele teha toiminguid kõikide ohtude korral, mis võivad põhjustada tulekahju tekke. Samas on täiendavalt plaanis vaadata üle kõik nõuded, mis on elu- ja äiruumidele seatud ning hinnata, millistest on reaalselt kasu olnud tulekahjude korral.

3.3 Ennetustöö tõhususe kasv

Jätkuvalt oli 2009. a eraldi tähelepanu all koolide tuleohutusala olukord. Haridusasutuste tuleohutusala olukord on paranenud, kuid jätkuvalt tuleb koolides tuleohutust tõsta. 2009. a kokkuvõtte järgi ei olnud olulisi tuleohutusala seisid rikkumisi 38% koolidest (2008. a 30%), seega 62% koolides esineb olulisi tuleohutusala seisid puudusi.

Haridusasutuste tuleohutusnõuetega vastavusse viimiseks jätkatakse töhustatuleohutusjärelvalve teostamist ja tehakse aktiivset koostööd koolipidajatega. Kokkuvõttes on olukord tuleohutuse osas koolides paranenud, aga ei ole veel piisavalt heal tasemel.

Pilt 3: ennetustöö haridusasutustes

Inimeste teadlikkuse tõstmiseks ja õnnetuste ärahoidmiseks viidi 2009. aastal läbi sotsiaalkampaaniaid tulekahjude ärahoidmiseks. Demineerimisalase ennetustöö käigus viidi koolides läbi loenguid. Inimeste teadlikkuse tõstmiseks on tuleohutusalsed juhendmaterjalid muudetud kättesaadavaks interneti abil (www.rescue.ee, www.kodutuleohutuks.ee, www.veeohutus.ee, www.ohutusope.ee, www.suitsuandurid.ee, www.tulekustuti.ee).

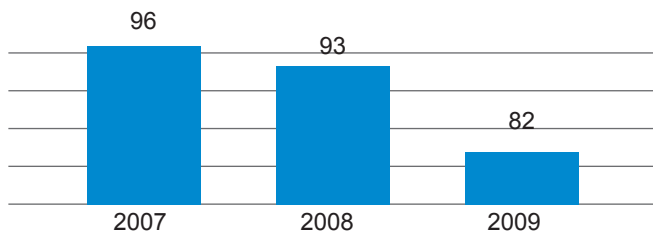
Päästeala ennetustöö tulemuslikkus väljendub elanikkonna teadlikkuse kasvus. Elanikkonna teadlikkuse taset hinnatakse läbi vastava uuringu iga-aastase korraldamisega. Uuringu tulemused näitavad, et tuleohutusala teadlikkus on kõige madalam venekeelse elanikkonna hulgas ja neile on suunatud ka järgnevate aastate ennetustöö põhifookus.

Turvalisuspoliitika eesmärk on tõsta ka töökeskkonna ohutuse alase järelevalve võimekust. 2009. aastal hukkus tööõnnetustes 17 inimest, mis on madalaim näitaja alates 1991. aastast. Loodetavasti on selliseid juhtumeid tulevikus veelgi vähem.

Riigi turvalisuse ja julgeoleku tagamiseks tuleb suhtuda alati tähelepanelikult, ka majanduslikult halvematel aegadel. Peame tagama elutähtsate valdkondade toimimise ning selleks on õiguslikud alused sätestatud ka 2009. aastal välja töötatud hädaolukorra seaduses.

2009. aastal kinnitati „Päästet abistava vabatahtliku tegevuse arendamise kontseptsioon“, mis paneb paika üldalused ja eesmärgid vabatahtlike päästjate tegevuse arendamiseks. Samuti jätkati päästeala vabatahtlike tegevuse toetamist (rahaline toetus, koolitus ja varustus). Vabatahtlikkuse edendamine lähtub printsiibist, et professionaalse abi saabumiseni on vabatahtlike abil võimalik rakendada esmaseid meetmeid.

Reageerimiskiiruse parandamiseks on vaja veelgi tõsta nii hädaabikõnede vastamise kui väljasõidu kiirust, samuti teadlikkuse suurendamist hädaabinumbri 112 kohta. EMOR-i 2009. aasta uuringu andmetel helistas vaid 82% elanikkonnast tulekahju korral õigele hädaabinumbrile.

Joonis 9: 112 hädaabinumbrist teadlike inimeste % 2007-2009.

Allikas: Päästeamet

Päästevõimekuse tõstmiseks hangiti 2009. aasta jooksul Euroopa struktuurfondide toel vajalikku päästetehnikat reostustõrjetöödeks, keemiaõnnetusteks, metsakustutustöödeks ning päästetööde juhtimise ja logistika tagamiseks.

Turvalisuse tagamisel näeme olulise ressursina vabatahtlikke. Päästealal valmistati 2009. aastal ette vabatahtliku tegevuse arendamise kontseptsioon. Politseil ja Päästeametil on heaks koostööpartneriks ka Kaitseliit, kellega on sõlmitud koostöölepingud.

Siseturvalisuse arendamisel pöörame rohkem tähelepanu piiriäärsetele regioonidele, ning eelkõige Ida-Virumaale. Ida-Eesti Päästkeskusele on lähtuvalt regiooni eripärast hangitud uut päästetehnikat. Kindlasti üritame Kirde-Eestis jätkata politsei ja päästeteenistujate töötingimuste parandamist; seda eelkõige Jõhvis ja Narvas.

Pilt 4: päästeteenistuse kaasaegne konteinerauto

2009. aastal valmis ka 112-110 ühendhäirekeskuse kontseptsioon, mis näeb ette ühe hädaabinumbri teenuse tekkimist senise kahe asemel. Kontseptsioonis planeeritust saab pikemalt lugeda ühes järgnevatest lugudest.

4. Kaitstum vara

Varavastaste kuritegude puhul seisneb riigi tegevus valdavas enamuses kuriteo tagajärgedega tegelemises. Kuigi politsei saab keskmiselt hakka-ma kurjategijate tabamisega, jääb siiski paljudel juhtudel tegemata ini-mese jaoks kõige olulisem – varastatud esemete leidmine ja omanikule tagastamine. Seda seetõttu, et varastatud kraam on juba käibel ning see on kolmandate või neljandate isikute valduses. Samuti on probleemiks leitud varastatud esemete tagastamine omanikele, kuna ei ole võimalik nende omanikku üheselt tuvastada. Siin on oluline märkida, et tehnoloogia areng võimaldab omanikel vara märgistada selliselt, et omaniku tuvastamine on lihtne. Vaatamata erinevatele võimalustele on aga igal juhul otstarbekam ja olulisem varguste ennetamine.

4.1 Väheneb varavaste kuritegude arv

Vaadates varavastaste kuritegude üldist trendi, siis võib viimasel kahel aastal märgata kerget tõusu. Arvuliselt ja protsentuaalselt on andnud suuri-ma tõusu just vargused. See tuleneb osaliselt seadusemuudatusest. Nimelt süstemaatilise varguse kriminaliseerimisest. Varguste osas on positiivne, et ei ole suurenenud vargused eluruumidest. Kindlasti on siin üheks mõ-jutajaks inimeste enda hoolsus ja huvi oma vara kaitsta. Rohkem raken-datakse vara valve võimalusi ja vara kindlustamise võimalusi. Varavastaste kuritegude levikut saab ennetada ka iga inimene individuaalselt. Eelkõige:

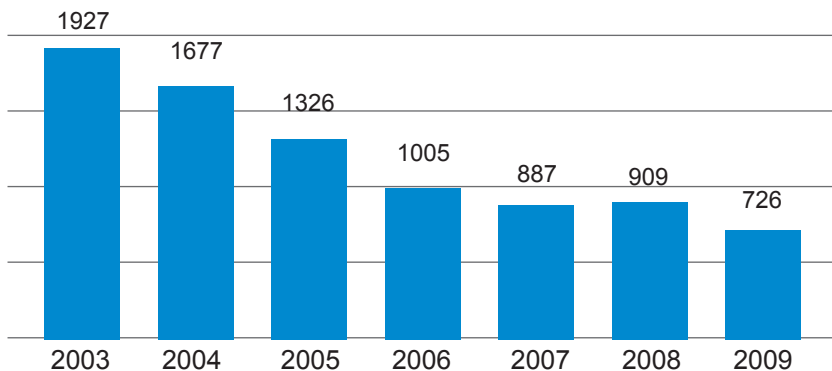
- soetades vara legaalsest müügikohtadest;
- hoides vara kindlalt lukustatud hoonetes, sõidukites;
- kasutades vara asukohtades valveseadmeid;
- kasutades võimalust oma vara tähistamiseks;
- mitte jättes pilkupüüdvaid asju nähtavatele kohtadele;
- suhtudes tähelepanelikult teid ümbritsevasse;
- näidates üles kodanikujulgust ja teatades kahtlastest tähelepane-kutest politseile.

Varavastaste kuritegude avastamise ja ennetamise osas on politsei suunanud oma tegevuse eelkõige organiseerunud kuritegelikele gruppidele. Erilist tähelepanu pööras politsei 2009. aastal kuriteo tulemusena saadud varaga kauplejate tabamisele ja kuriteo tulemusena saadud vara tuvastamisele. 2009. aastal selgitas politsei välja süüteo tulemusena saadud vara hoidmise ja turustamise fakte 29,5% rohkem kui 2008. aastal

Oma vara kaitse ja elupaiga üldise turvalisuse positiivseks mõjutakjaks on kolmanda sektori näol MTÜ Eesti Naabrivalve. Naabrivalve koondab endas üle 10 000 leibkonna ja 2009. aastal liitus naabrivalvega 86 uut piirkonda üle Eesti.³ See näitab inimeste tahet ja soovi panustada enda ja oma lähedaste vara kaitsmisse. See on ka hea näide sotsiaalse kontrolli kogukondliku aktiivsuse koostööst, mille kaudu suureneb inimeste teadlikkus vara kaitsmise võimalustest ja vajadusest.

4.2 Röövimised muutuvad jultunumateks

Vaadates veel varavastaste kuritegude numbrite taha, siis röövimiste osas on hea meel selle üle, et üldine röövimiste arv on vähenenud. Küll aga tuleb tuua välja asjaolu, et röövimised on muutunud jõhkramateks. Samuti kasutatakse rohkem vahendeid isiku identiteedi varjamiseks ning püütakse relvaga oma sõnale kaalu lisada.

Joonis 10: röövimised aastatel 2003-2009. Allikas: Justiitsministeerium

³ Naabrivalvega on liitunud üle 10000 leibkonna. Allikas: www.naabrivalve.ee

Relvaga röövimiste arv kasvas 55 kuriteo (+42,6%) ja maskis 38 kuriteo (+88,4%) võrra võrreldes 2008. aastaga. Varavastaste kuritegude vägi-valdsuse ja isikute varjatuse tõus on trend, millega tuleb korrakaitsjatel tegeleda intensiivselt ka tulevikus. Paraku näitab ka 2010. aasta algus (tanklaröövid), et röövimiste jõhkruks jätkub. Siin on mõtte ja tegutsemise koht ka ettevõtjatele. Kindlasti tuleb vaadata üle enda turvameetmed ja alarmeerimise võimalused. Seda ikka selleks, et teie ettevõtte ei oleks ker-geks rünnaku objektiks. Majanduslanguse olukorras arveldatakse rohkem sularahaga, mis tähendab, et ettevõtted peavad jälgima ka kassas oleva su-laraha hulka ning mitte hoidma seal ülemäära suuri koguseid.

4.3 Internetikeskkond – nüüdisaegne kuriteo toimepanemise koht

Tänapäeva infoühiskonnas muutub ka kuritegevus. Reaalmaailma kõrval muutub virtuaalmaailm üha levinud kuriteo toimepanemise kohaks. Vaa-dates viimase aasta kelmuste statistikat, siis selgub, et arvutikelmused on võrreldes 2008. aastaga suurenenud 103 fakti võrra. Seega on väga oluline, et meil oleks riigis piisav kompetents ja ressurss, et arvutikeskkonnas toi-me pandud kuritegusid ennetada või siis juba toime pandud kuritegude toimepanijaid välja selgitada ning koguda kvaliteetseid tõendeid nende süüdimõistmiseks. Kuna u 98% Eestis tehtavatest pangatehingutest soori-tatakse internetis, siis püüab ka kuritegevus kolida sinna, kus liigub raha.

5. Turvalisem riik

5.1 Riigil on võimekus usaldusväärselt tuvastada Eestis viibi-vaid isikuid

Mais 2007 alustati Eestis digitaalsete biomeetriliste andmetega reisido-kumentide välja andmist, kandes dokumenti isiku näobiomeetria. Alates juunist 2009 kantakse reisidokumentidesse ka sõrmejäljebiomeetria. Sel-leks hõivatakse reisidokumendi taotleja parema ja vasaku käe nimetis-sõrme vajutusjälg. Nimetatud sõrmede puudumisel või sõrmejälje halva kvaliteedi korral hõivatakse sõrmejälg mõnelt teiselt sõrmelt.

Biomeetriliste andmete võrdlemine annab usaldusväärsema võimaluse

veenduda isikusamasuses, luues kindlama seose dokumendi ja selle kasutaja vahel. Samuti vähendab see dokumendi ja identiteedi väärkasutamise võimalusi. Riigi poolt läbiviidavates menetlustes isikusamasuse kontrollimine biomeetriliste andmete põhjal aitab kaasa identiteedivarguste ja topeltdentiteedi juhtumite avastamisele.

Olulisimaks tehniliseks muudatuseks biomeetriliste dokumentide kasutusele võtmisel oli biomeetria elektrooniliseks salvestamiseks vajaliku andmekandja, kontaktivaba kiibi lisamine reisidokumendi. Kiip, mis sisaldab isiku biomeetrilisi andmeid, kantakse Eesti kodaniku passi, välismaalase passi, diplomaatilisse passi, meremehe teenistusraamatusse, meresõidutunnistusse, ajutisse reisidokumendi ja pagulase reisidokumendi.

2010. aasta 1. jaanuari seisuga on kehtivaid biomeetrilisi reisidokumente välja antud 221 156, nende hulgas 31 798 sisaldavad ka sõrmejäljebiomeetriat.

Sõrmejäljebiomeetria on üks usaldusväärsematest isikutuvastusmeetoditest, mida vastavalt Euroopa Liidu õigusele juba rakendatakse mitmete riikide reisidokumentides. Lisaks on lähiaastatel kavas alustada biomeetriliste andmete hõivamist kõigilt välismaalastelt, kes taotleavad Euroopa Liidu mistahes liikmesriigilt viisat või elamisluba.

5.2 Vähenevad illegaalselt Eestisse sisenemise ja Eestis viibimise võimalused

Rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud põhimõtte kohaselt on igal riigil õigus otsustada, milliseid välismaalasi ja millisel hulgal ta oma territooriumile lubab. Euroopa Liidu ühise rändepoliitika oluliseks osaks on seetõttu ka ebaseadusliku sisserände vastane võitlus, mis hõlmab nii piiriturvalisust, ebaseadusliku töötamise tõkestamist, tagasisaatmist kui ka koostööd kolmandate riikidega. Ebaseadusliku sisserände all mõistetakse kolmandate riikide kodanike⁴ ebaseaduslikku sisenemist liikmesriigi territooriumile maa, mere või õhu kaudu. Seda tehakse sageli vale- või võltsitud dokumente kasutades või kuritegelike võrgustike abil. Lisaks sel-

⁴ Isik, kes ei ole Euroopa Liidu liikmesriigi, Euroopa Majanduspiirkonna liikmesriigi või Šveitsi Konföderatsiooni kodanik või tema perekonnaliige.

lele käsitletakse ebaseadusliku sisserändena neid juhtumeid, kus isikud on sisenenud riiki kehtiva viisa alusel või viisavabalt, kuid ületavad riigis lubatud viibimisaega või kasutavad viisat teisel eesmärgil, kui see anti. Kuigi Euroopa Liidus puudub ebaseadusliku sisserände alane ühtne statistika, võib seadusliku aluseta kolmandate riikide kodanike arv Euroopa Liidus hinnanguliselt ulatuda 4,5 kuni 8 miljoni isikuni.⁵

Eesti on ebaseadusliku sisserände osas valdavalt transiidiriigiks, mille kaudu soovitakse reeglina jõuda Põhjamaadesse või Vahemere-äärsetesse riikidesse. Ebaseadusliku sisserände peamiseks lähteriikideks olid 2009. aastal peale Afganistani Islamivabariigi veel Vene Föderatsioon, Süüria Araabia Vabariik, Türkmenistan ja Hiina Rahvavabariik. Oluline osa nii ebaseadusliku sisserände kui ka edasise läbirände tõkestamisel on võimekuse säilitamine kompensatsioonimeetmete rakendamiseks kogu riigi territooriumil, sh Euroopa Liidu sisepiiril.

2009. aastal ilmnes eriti Afganistani päritolu isikute ebaseadusliku sisserände kasvav surve nii EL-i välispiirile kui ka sisepiirile Läti Vabariigiga:

- 68% ebaseaduslikult piiri ületanud isikutest moodustasid Afganistani päritolu isikud;
- 70% välispiiri kaudu ebaseaduslikult Schengenisse sisenenud isikutest olid Afganistani päritolu isikud;
- 64% sisepiiri kaudu ebaseaduslikult Eestisse sisenenud isikutest olid Afganistani päritolu isikud.

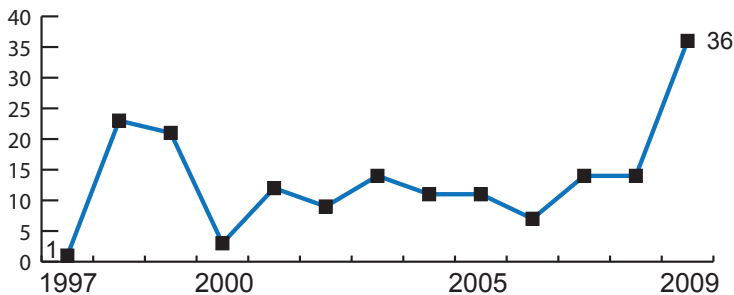
2009. aastal ilmnesid tšetšeenide ja dagestani päritolu isikute ning grusiinide poolt Poola Schengeni-viisade ja elamislubade väärkasutamise juhtumid, kus isikud andsid ebaõigeid ütlusi reisi eesmärgi osas ning jõudes Eesti kaudu sihtriiki (Soome või Rootsi) palusid varjupaika.

Vastavalt rahvusvahelise õiguse normidele, on igaühel õigus taotleda ja kasutada varjupaika teistes riikides. Seni on Eestist võrreldes teiste Euroopa Liidu riikidega kõige vähem varjupaika taotletud. Kui paljudes teistes Euroopa Liidu liikmesriikides ulatub varjupaigataotlejate arv mitmete tuhandeteni ühes aastas, siis Eestis oli varjupaigataotlejate arv kõige väiksem - alla 30 isiku aastas. Võrreldes eelnenud aastatega oli Eestis 2009.

⁵ Allikas: <http://europa.eu>

aastal varjupaigataotlejate hulk väga suur – 36 isikut esitas esmakordse varjupaigataotluse. 2007. ning 2008. aastal oli varjupaigataotlejaid 14.

2009. aastal saabus kõige enam varjupaigataotlejaid Afganistanist (9 taotlejat), taotlejate arvult järgnevad Gruusia (6 taotlejat), Süüria ja Venemaa (kummastki riigist 5 taotlejat). Alates 1997. aastast kuni 2009. aasta lõpuni on Eestist varjupaika taotlenud 176 inimest ja Eesti on andnud rahvusvahelise kaitse kokku 24 välismaalasele. Kõige rohkem varjupaigataotlejaid, 26 isikut, on olnud Vene Föderatsiooni kodanikud, neist 18 venelased ja 2 osseetid.

Joonis 11: varjupaigataotlejate arvukus 1997-2009. Allikas: KMA

Ebaseadusliku sisse- ja läbirände ning muu piiriülese kuritegevuse surve nii Eesti välispiiridele kui ka vaba liikumise alale tervikuna on alates 2008. aastast näidanud kasvutendentsi. Ebaseaduslik piiriületus on jätkuvalt enim kasutatav ebaseadusliku sisserände viis. Kui 2008. a avastati piirivalve poolt 40 ebaseadusliku sisserände juhtumit, siis 2009. aastal avastati 61 juhtumit. 2009. aastal tõusis ebaseaduslikul sisserändel tuvastatud isikute arv 57%, sellest 60% isikuid ületas riigipiiri piiripunktide vahelisel alal ja ülejäänud olid Schengeni viisa väärkasutamise või riigis ebaseaduslikult viibimise juhtumid. Avastatud rikkumiste arvu tõusu mõjutas ka viisade kooskõlastamise protsessis esitatud taotluste eel- ja järelkontrollialase tegevuse tõhustamine.

Võltsitud dokumentide kasutamise osas on olukord aastate lõikes olnud stabiilne, kuid võrreldes 2006. ja 2007. aastaga on muutunud võltsitud dokumenti kasutanud isikute ring. Kui eelnevatel aastatel kasutasid võltsitud dokumente enamasti Moldova ja Ukraina kodanikud, siis 2008. ja 2009. aastal on aktiivseks muutunud erinevate Aafrika riikide ja Hiina kodanikud ning kasutusele on võetud kas võltsitud või varastatud Schengeni viisakleebised ja Euroopa Liidu liikmesriikide elamisload.

Pilt 5: Schengeni viisa õigsuse kontrollimine

2009. aastal tõkestati piiriületus 916 isikul, neist maismaapiiril 314 isikul, merepiiril 593 isikul ja õhupiiril 9 isikul. 2008. aastal väljastati sisenemiskeeld 2326 isikule, neist maismaapiiril 426 isikule, merepiiril 1882 isikule ja õhupiiril 18 isikule. Suurim muutus on toimunud merepiiri osas, kus 2009. aastal väljastati sisenemiskeelde 68% vähem.

2009. aastal avastati Eesti-Vene piiril 97 (2008 – 39) salakauba üle piiri toimetamise juhtumit, mis on 60% rohkem kui 2008. aastal. Üldjuhul toimetatakse üle piiri Vene Föderatsiooni maksumärkidega tubakatooteid ning alkoholi. 2009. aastal avastasid piirivalvurid kokku 1 125 950 Vene Föderatsiooni maksumärkidega sigaretti. Salakaubandust mõjutavad jätkuv majanduslangus, märgatav toodete hinnavahe ning kasvav töötuse määr, samuti kehtestatud piirangud sissetoodavate sigarettide kogusele.

Eesti välispiiri (idapiir ja merepiir) valvatakse kordonitest patrullidega ja seiresüsteemidega maismaal ning merel. Põhieesmärgiks on ebaseaduslike piiriületuste avastamine ja tõkestamine piiripunktide vahelisel alal. Merepiiri valvamisel seiresüsteemiga (valminud 2006), laevade ja õhu-

sõidukitega korraldatakse veesõidukite avastamine ja territoriaalmerest rahumeelse läbisõidu kontroll. Eesti idapiiri valvamisel suurendati aasta jooksul riskipiirkondades tehnilise valvamise võimekust 47%-ni, sealhulgas uuendati valvesüsteem Narva jõe kuivsängis, renoveeriti Mehikoorma kordon, kuhu loodi Lämmijärve seirekeskus ning rajati videovalvesüsteem Kulje lahe äärde. Eesti idapiiri valvamine vastab sellega täielikult Schengeni õigusruumist tulenevatele nõuetele ning liikmesriikide parimale praktikale.

Pilt 6: piirivalvelaev PVL 202 Kati

5.3 Eesti Vabariigi vastu suunatud luure- ja õõnestustegevuse ennetamine ja tõkestamine

Sõltumata külma sõja lõppemisest on maailmas säilinud spionaaž ja erinevad sündmused andnud mõista, et see valdkond on tõusuteel. Uued võimalused selleks on loonud eelkõige infotehnoloogia kiire areng. 2009. a puutus Eesti kokku mitme väiksema küberintsidendiga, millest vähemalt osa eesmärk oli pahavara sisestamine riigiasutuste ja ettevõtete arvutivõrkudesse. Kogu maailmas on kõrgendatud huvi uuemate teadustehnoloogiliste saavutuste ebaseaduslikuks salajaseks hankimiseks nii riikide kui ka äriühingute poolt. Hangitud oskusteavet kasutatakse valdavalt kas

oma kaitsevõime tugevdamiseks või konkurentsivõime suurendamiseks. Ettevõtete poolt oma tehnoloogia kaitsmata jätmine toob kaasa ettevõtte kasumi vähenemise, kahjumi tekkimise või halvemal juhul ka ettevõtte pankroti. Jätkuva konkurentsivõime säilitamiseks on vajalik teadvustada olulise teabe kaitsmise vajalikkust. Eesti ühiskonnas tervikuna on vajalik majanduse jätkusuutlik areng lisaväärtuste loomisega, mis on võimalik eelkõige mahuka teadus-arendustegevusega, millega kaasneb vajadus tagada kõrgtehnoloogia kaitse kolmandate isikute eest, kes sellist teavet ebaseaduslikult hangivad.

Riigil on oluliselt lihtsam korraldada teabe kaitsmist juhul, kui ta on teabe omanik. Raske võib olla selgitada ettevõtte juhtkonnale, miks mõnikord tuleb kaaluda tootmisesse viimata uudistoodangu müügi otstarbekust, välistamiseks võimalust, et ostja asub ise tootma ja esimesena turustama sama kaup. Uus potentsiaalne tootja omab arenduskulude kokkuhoiu tõttu suurt majanduslikku eelist. Sellisel juhul asenduks ettevõtte hetkeline kasu kiire käibelangusega, mis suurettevõtete korral võib omakorda avaldada mõju riigi üldisele majanduskeskkonnale. Tasub silmas pidada, et seoses viimase aja majandussurutisega on kogu maailmas suurenenud püüd arenduskulude kokkuhoiuks eesmärgiga hoida senist kasumimarginaali.

Üldiselt tuleb öelda, et otsest majandus- ja tööstusspionaaži on äärmiselt raske avastada. Tavaliselt tulevad juhtumid ilmsiks seoses muude rikkumistega, mis seeläbi paljastavad teabe ebaseadusliku hankimise kolmandate isikute poolt. Paljuski sõltub selliste juhtumite avastamine õiguskaitseorganite professionaalsest tööst, kuid oluline on ettevõtete endi toetus ja tahe sellistest sündmustest teavitada. Majandus- ja tööstusspionaažist tulenevaid ohte ei saa kunagi täielikult välistada, küll on aga võimalik sellega kaasnevaid riske oluliselt vähendada ennetuse ning probleemi teadvustamise kaudu. Oluline on veel märkida, et enamasti ei keskenduta mitte riigisaladuse hankimisele. Siinkohal tasub ettevõtetal mõelda, kui kaitstud on konkreetsed ärihuvid, strateegiad ja arendused.

Herman Simmi juhtum näitab, et Eesti ei asu luuremaailmas sugugi kusaigil äärealal. Eesti vastu on huvi erinevatel välisriikidel ja see huvi lähtub erinevatest motiividest. Tähtis on teadvustada, et see huvi on olemas ning sellest johtuvalt ka käituda. Kindlasti ei maksa muutuda paranoiliseks ja

hakata nende näidete varal kõiki ja kõike kahtlustama. Tihti on asjades ka väga palju kokkulangevust. Samas ei tohi ka unustada, et tegemist ei ole viimase juhtumiga Ida-Euroopas ja vahetult peale Simmi on tulnud välja analoogsed juhtumid Rumeenias ja Poolas. Eesti Vabariigi julgeolekuasutuste tegevus on 2009. a seetõttu olnud edukas ja selle parimaks tõendiks on Herman Simmi süüdimõistmine kohtus.

5.4 Terrorismi ennetamine ja tõkestamine

Terrorism on nähtus, mida ühiskond valdavalt tajub kas vahetu ohuna elanike turvalisusele ja riigi julgeolekule või vastupidi, hoopiski globaliseeruva maailma ühe (kõrval-)probleemina, mis Eesti-sugust väikeriiki ei puuduta.

Kuigi Eestis peetakse terrorismiohtu hetkel madalaks, võib kahjuks kindla veendumusega tõdeda, et terrorismioht on meist pidevalt üksnes mõne lennutunni kaugusel ning rahvusvahelised ohud muutuvad riigisisesteks ohtudeks mõne hetkega. Seetõttu on oluline rakendada julgeolekuohtude ennetamiseks ka neid tehnoloogilisi lahendusi, mis on võimalikuks saanud tänu infotehnoloogia kiirele arengule.

Üheks olulisemaks abivahendiks terrorismi ennetamisel ja tõkestamisel on lennureisijate broneeringuinfo e PNR. Riskianalüüsi teostamisega ning isikutevaheliste seoste tuvastamise kaudu on võimalik edukalt ennetada terroriakte. Riigid, kes täna PNR-andmeid juba töötlevad, on näiteks Suurbritannia, Prantsusmaa, Belgia, Rootsi, Austraalia, Kanada, USA ja Lõuna-Korea. Nende riikide arv kasvab pidevalt.

Ühiskonna turvalisuse tõstmise nimel on ka Eesti seadnud eesmärgiks lennureisijate broneeringuinfo töötlemise põhimõtete ja protseduuride väljatöötamise, kaasates protsessi ka erasektori esindajad. Eesti on 2009. aastal olnud aktiivne eestkõneleja Euroopa Liidu tasandil, otsides sealjuures tasakaalu nii riigi huvide kaitsmisel kui võimalike kulude kokkuhoidmisel. Siseministri juhtimisel toimus möödunud aastal Riigikogu liikmetele tutvustav visiit Ühendkuningriiki, mille käigus tutvuti nende PNR-süsteemiga. Eesti jätkab oma riikliku süsteemi väljatöötamist, lähtudes Euroopa Liidu tasandil kokku lepitud põhimõtetest.

6. Kiirem abi

6.1 Otsingu ja päästetööd merel ja piiriveekogudel

Läänemere veeteedel liigub ööpäevas keskmiselt 2000 mehitatud laeva, Eesti merealadel toimub aktiivne liiklus umbes 10 000 km² suurusel alal. Suvisel navigatsiooniperioodil lisanduvad sinna tuhanded jahid, kaatrid ja lõbusõidulaevad. Talvisel ajal esineb jäämurdeprobleeme, mis halvendab oluliselt meresõiduohutust. Lisaks on iga-aastased olukorrad, kus kalamehed teostavad kalapüüki jääl (põhiliselt Peipsi järv, Pihkva järv ja Lämmijärv ning Pärnu laht), arvestamata jääle mineku keeluga ning ebasoodsate ilmastikutingimustega.

2009. aastal õnneks merekatastroofe ja inimohvritega laevaõnnetusi Eesti päästepiirkonnas ei toimunud. Otsingu- ja päästetegevuse põhiraskus langes seetõttu Peipsi järvele ja Pärnu lahe ning Tallinn-Paldiski piirkonnale. Abivajajad olid seal reeglina harrastuskalurid ja harrastusmeresõitjad. 2009. aasta jooksul registreeriti kokku 131 merepäästejuhtumit. Piirivalve lennu- ja ujuvvahenditega päästeti nende juhtumite raames 263 inimest. 42 inimest pääsesid omal jõul, 11 inimest hukkus enne abi kohale jõudmist ja 1 inimene jäi kadunuks.

Pilt 7: politsei- ja piirivalveameti lennusalga pinnalt päästjad

6.2 Merereostuse ohu vähendamine

Soome laht on elava laevaliiklusega Läänemere osa, milles ristuvad Eesti, Soome, Rootsi ja Vene sadamatest väljunud ja nendesse suunduvate reisi- ning kaubalaevade ja tankerite teed. Kõige suurem oht merkeskkonnale on vedellasti veosed ühepõhjaliste naftatankeritega, mida tänasel päeval teenindavad naftaterminalid, mis ei paikne EL-i territooriumil. Rahvusvaheliste kokkulepete alusel loobutakse ühepõhjaliste tankerite kasutamisest naftasaaduste veol vastavalt Rahvusvahelise Mereorganisatsiooni ettekirjutustele ja nõuetele hiljemalt 2010. aastal, kuid majandussurutis võib ka sellesse nõudesse suhtumist nõrgendada.

Probleemiks on olnud jõelaevade kasutamine naftasaaduste transpordiks. Euroopa Liidu jaoks on Läänemeri väga tundlik mereala, sest sisuliselt on see Euroopa Liidu sisemeri, välja arvatud Kaliningrad ja Peterburi ümborus. Merereostuse ohu vähendamiseks on äärmiselt oluline, et ka Venemaa kasutaks naftasaaduste veol turvalisi tankereid.

Reostuse avastamiseks on kasutusel Politsei- ja Piirivalveameti õhusõidukeile paigaldatav seiresüsteem SLAR (komplektis andmetöötlus- ja salvestusseadmetega, infrapunakiirguse ja mikrolaineanduriga), mis võimaldab ka halva nähtavuse korral ja pimedal ajal kontrollida vaadeldavat mereala. 2009. aastal teostati reostuse avastamiseks patrull-lende keskmiselt 2,4 korral nädalas (ühe patrull-lennu pikkus ~ 3h), mille käigus avastati 59 merereostuse juhtumit. Seda on kulude kärpimise tõttu 14% vähem kui 2008. a. Lennutundide vähenemine on aga suures osas kompenseeritud suurema võimekusega teostada reostusjärelvalvet EMSA satelliitseirega.

7. Tõhusam turvalisuspoliitika

7.1 Loodi Politsei- ja Piirivalveamet

Valitsusliidu programm aastateks 2007–2011 sätestab siseturvalisuse arendamisel ühe olulise prioriteedina lõpetada riiklikult tarbetu dubleerimine erinevate ministeeriumide ning ametkondade vahel. Vältimaks kasutat dubleerimist ja valdkondade juhtimise hajumist, nähti valitsuse tegevuskavas ette Politseiameti, Piirivalveameti ning Kodakondsus- ja

Migratsiooniameti ühendamise, mille tarbeks alustati erinevate aspektide analüüsi juba 2007. aastal. 2009. aastal jõudis Eesti suurima riigiasutuse loomine lõpusirgele. Peale uue asutuse peadirektori Raivo Küt'i ametisse nimetamist, möödus 2009. aasta teine poolt uue asutuse uute protseduuride ja protsesside kokkuleppimise tähe all. Sellest, kuidas ja miks sellel perioodil tehti saab pikema ülevaate siinse kogumiku eraldi peatükis, kus vastne peadirektor tehtut analüüsib.

Pilt 8: politsei- ja piirivalveameti politseinikud siseturvalisuse tagamisel

7.2 Käivitus sisejulgeolekuala magistriprogramm

Üha suurenev kogus töötlemist vajavat informatsiooni, üha keerukamad väljakutsed sisejulgeoleku valdkonnas on loonud paratamatu olukorra, kus suure hulga ametnike jaoks ei ole elementaarne kõrgharidus enam kaugeltki mitte piisav selleks, et oma tööd hästi teha. Sellest tõdemusest kantuna käivitas Sisekaitseakadeemia 2009. aasta septembris koostöös partnerülikoolide ja –ametkondadega Euroopas unikaalse sotsiaalteaduste magistriprogrammi sisejulgeoleku valdkonnas. Tiheda konkursisõela läbimise järel õpinguid alustanud 40 magistranti esindavad praktiliselt kogu sisejulgeolekusektorit ning kõiki asjassepuutuvaid ministeeriume.

Selline ametkondlik mitmekesisus on kindlasti magistriprogrammi üks lisaväärtusi, kuna on võimaldanud akadeemilistes dispuutides näha arutatavate probleemide erinevaid tahke ning õppida seeläbi tulevase koostööpartnereid paremini tundma.

Magistriprogrammi näol on muu hulgas tegemist rahvusvahelise õppekavaga, mis valmis rätsepatööna kümnete koostööpartnerite ühisloomingu-na just sellisena, nagu asjaosalised seda kõige parimaks pidasid. Et alustatu on riiklikult tunnustatud sotsiaalteaduste valdkonna magistriprogramm, tähendab, et kaheaastase programmi läbinu saab tulevikus jätkata oma haridusteed nt doktoriõppes ükskõik millises Eesti või Euroopa ülikoolis.

Lisaks Eesti oma parimatele kompetentsidele on magistriprogrammis esindatud ka akadeemia välispartnerite teadmised. Nii näiteks pidasid 2009. aasta sügissemestril magistriprogrammis loenguid lektorid USA-st ja Soomest. 2010. aastaks on kokkulepped saavutatud veel vähemalt nelja rahvusvaheliselt tunnustatud lektori kaasamiseks, katmaks aineprogrammi spetsiifilisi sisejulgeolekuteemasid globaalsest perspektiivist.

Samuti oleme 2009. aasta lõpust magistriprogrammi baasil avanud Sisekaitseakadeemia „Avatud akadeemia“, mille vahendusel sisekaitselises valdkonnas töötavad ametnikud saavad kuulata magistriõppe erialaseid valikaineid ja omandada ainepunkte, ilma et nad peaksid ühinema terve magistriprogrammiga. Selliselt saavad ka näiteks need huvilised, kellel juba magistrikraad käes, omandada uusi teadmisi arengutest meie ümber.

Magistriprogrammi edasine arendamine ei lõppe aga kindlasti ka 2010. aastal. Lisaks mitmete välismaiste uute lektorite kaasamisele oleme planeerinud 2011. aastal sisustada programmis terve ühe õpimooduli ingliskeelsena. Seda selleks, et kõik meie välismaised koostööpartnerid, kes on näidanud üles aktiivset huvi meil õpitava vastu, saaksid koos Eestist pärit magistrantidega ühel kindlal ajal aastas planeerida oma õpinguid akadeemias inglise keeles. Kuna Sisekaitseakadeemia on osaline rahvusvahelises akadeemilises vahetusprogrammis ERASMUS, saame sellise vahetuse vähemalt osaliselt rahastada ka välisvahenditest ning tuua Eesti sisejulgeolekusektorisse väga väärtuslikku rahvusvahelist kogemust.

II SISETURVALISUS VÕI SISEJULGEOLEK

Erkki Koort

Siseministeeriumi asekancler

Sisejulgeolek või siseturvalisus, mis see on, millest koosneb ja kas me kõik mõistame seda sarnaselt? Kas üks hõlmab teist või algab teine seal, kus esimene lõpeb? Kas meie turvalisuse taseme tajumine läheb kokku tegeliku turvatasemega või ülehindame me ohtusid? Või hoopis alahindame? Kas me mõistame, et meie turvalisuse tase sõltub meie endi koostöövõimest?

Igapäevases kõnepruugis ja meedias kohtame tihti mõisteid sisejulgeolek ja siseturvalisus. Kasutame neid enesestmõistetavatenä ega süvene tihti nende sisusse. Kas sisejulgeolek on seotud ainult politsei ja muude jõuametkondadega või on sellel laiem mõiste? Ehk hõlmab sisejulgeolek lisaks ka üldist heaolu ning turvatunnet, näiteks, et julgen öösel tänaval käia ning võin ka vabalt oma arvamust avaldada. Kuidas julgeolekut eristada näiteks sise- ja välisjulgeolekuks, on see üldse võimalik või moodustab julgeolek ühe ja jagamatu terviku.

Tihti peale leiab ühiskond end vaidlemast, mida siiski pidada riigi julgeolekusfääri kuuluvaks. Enamikule inimestest seostub sõna julgeolek politsei, päästealaste ja piirivalveliste funktsioonidega, sõjaväe ja julgeolekuasutustega. Julgeolekut ja riigikaitset vaadeldes osatakse tuua välja riigikaitsealised struktuured. Need ei taga igapäevaselt korda riigi territooriumil, aga teatud situatsioonides on neid võimalik kasutada. Näitena võiks nimetada Kaitsealiidu tegevust Eestis ning Rahvuskaarti Ameerika Ühendriikides. On ka eelnevale vastupidiseid käsitlusi. Julgeolekut määratletakse vaid nende funktsioonidega, mis on pandud julgeolekuasutustele. Selle käsitluse kohaselt saab siseriikliku turvatunde kindlustamise jagada avalikku korda ning julgeolekut tagavateks tegevusteks.

Kuigi probleemipüstitus võib tunduda ebavajalik, on hakatud sellele viimasel ajal suuremat tähelepanu pöörama ka Euroopa Liidu tasandil. Nii on Stockholmi programmis leitud, et Euroopa Liit vajab sisejulgeoleku strateegiat ning nimetatud strateegia on vajalik täiendus EL-i välisjulgeoleku strateegiale, tugevdades seega sidet Euroopa Liidu sise- ja välispoliitika vahel. *European Security Research Advisory Board* jõudis 2006. aastal järeldusele, et liikmesriigid peavad tõhusamalt tegutsema, defineerimaks seoseid turvalisuse ja julgeoleku vahel; osundama erisustele kaitse- ja tsiviiluuringute vahel; hõlmama sotsiaalsed, majanduslikud ja kultuurilised aspektid julgeolekuuuringutesse. Seega ei ole sisejulgeoleku ja siseturvalisuse mõiste sugugi üheselt selge ja kokkulepitud ning ka aastal 2010 arutatakse selle mõiste sisu üle.

Kindlasti on turvalisus ja julgeolek laiemad mõisted kui mõnede riigiasutuste põhiülesannete defineerimine ja suur roll on nii kohalikul omavalitsusel kui ka kogukonnal. On esinenud arvamusi, mille kohaselt on kohalik omavalitsus Eestis inimestele omasem, kuna keskvoim on olnud võõraste käes. Äkki peitubki näiteks Eesti ja analoogse ajalooga riikide puhul siin eripära siseturvalisuse või sisejulgeoleku tagamiseks. Kui omavalitsus/kogukond on tugev, see tähendab külas või oma tänavas on kord majas, siis peab perspektiivis jõudma see ka mujale. Siiski peame me arvestama, et riikidevahelistes suhetes mängivad teistsugused normid kui kohaliku omavalitsuse tasandil, kust pärines suuresti Eesti kogemus asjade korraldamisel enne aastat 1918 ja aastat 1991.

Varasemates käsitlustes mõisteti riigi julgeoleku tagamise all tema sõjalist kaitsmist sõjalise rünnaku eest ning tihti tegeles sisemise korra tagamisega sõjaväestatud sandarmeeria. Samuti pärinesid sellest sektorist ka enamik tehtud julgeoleku-uuringutest. Konservatiivne vaade, nagu peaks julgeoleku-uuringud tegelema ainult teemadega, nagu sõjaline agressioon, riigikaitse ja sõda, pärinevad külma sõja aegadest ja olid kasutusel kuni 1950. aastateni. Pärast seda hakkas pilt muutuma laiemaks ning on tänaseks liikunud natuke teise äärmusesse, kus julgeoleku tagamise kontekstis käsitletakse kliimamuutusi ja keskkonnakataastroofe ja sellest tingituna probleeme selle tõttu vee alla jäävate maadega, mis tähendab kõikjal maailmas probleeme nii maadele endile kui ka migratsiooni tõttu teistele piirkondadele. On mitmeid näiteid, kus ülejutused või põuad on saanud

katalüsaatoriks, miks inimesed turvalisema elu otsingul piirkondadest lahkuvad. Tavaliselt on ühiskond sellistel puhkudel juba varem nõrgestatud etnilistest konfliktidest, ekstremismist ja välisest sekkumisest. Üheks selliseks näiteks on Somaalia, kus selle koosmõju tulemuseks on suur emigreerimine ja piraatlus. Siin ei ole otseseks julgeolekuküsimuseks mitte üleujutus ja põud, vaid see andis olulise sisendi julgeolekukeskkonna halvenemiseks.

Mõisted ei ole paigas ning neid kasutatakse valesti. 2006. a alustati Sise-ministeeriumi juhtimisel kõikehõlmava „Suure julgeoleku“ kontseptsiooni väljatöötamist. Lõpuks jõuti välja turvalisuspoliitika põhisuundadeni, mille Riigikogu pärast fraktsioonides tutvustamist 10. juunil 2008. a 80 poolthäälega vastu võttis. Ka antud dokumendi koostamine näitas, et tihti kiputakse unustama ära mõisteid „avaliku korra kaitse“ ja „turvalisus“. Võib tunduda, et sellel pole üleilmset heaolu ohustava fenomeni – terrorismiga – midagi pistmist, siiski on just see esimene eeldus võitluseks. Kahtlemata on „võitlus terrorismiga“ märksa prestiižikam kui „avaliku korra kaitse“, ent siiski on just avaliku korra tagamine palju laiem ning fundamentaalsem tegevus. Turvalisus on ühiskonnas märksa laiem mõiste kui sisejulgeolek ja seega sisaldub üks mõiste teises.

Ka majandusküsimused annavad kindlasti sisendi sisejulgeolekusse, aga ikkagi ei ole iga majandusprobleem automaatselt sisejulgeoleku probleemiks. Sama on AIDS-i ja narkomaania levikuga. Algselt ei ole tegemist sisejulgeoleku probleemidega, aga kui narkomaanide suur hulk ning nende poolt toime pandud kuriteod hakkavad ohustama avalikku korda, siis võib sellest saada probleem sisejulgeolekule. Piiri tõmbamine sisejulgeoleku ning avaliku korra tegevuste ja tegevuste teostajate vahele on suhteliselt raske. Kindlasti ei saa seda piiritleda mingite konkreetsete asutustega. Kui julgeolekuasutus uurib mingit kuritegu ning politsei uurib sama kuritegu, kas siis on tegemist erinevate tegevustega. Või kui julgeolekuasutus annab uurimise üle politseile. Mitmetes riikides ei ole julgeolekuasutustel kriminaalasjade uurimise õigust ning rikkumise avastamisel annavad nad menetluse üle politseile. Kas sellisel juhul läheb sisejulgeoleku probleem üle avaliku korra probleemiks? Sisejulgeolekut võiks püüda tinglikult defineerida läbi selle osa turvalisusest, mis jääb igapäevaelus tahaplaanile, aga on elanike heaolu tagamiseks vältimatult vajalik. Nii võib öelda, et iga-

päevane pereelu on ühiskonna normaalne osa, perevägivald aga siseturvalisuse küsimus. Kui aga perevägivallaga kaasneb oht paljude inimeste elule ja tervisele, nt lõhkekehaga ähvardamine, on tegemist sisejulgeoleku probleemiga.

Nii nagu ei ole tänapäeval hermeetiliselt isoleeritud ühiskonnad, ei saa absoluutsena piiritleda ka mõisteid „sisejulgeolek” ning „välisjulgeolek”. Mõlema mõiste puhul on tegemist transformeeruvate nähtustega. Liiatigi, mida täpselt käsitleda sisejulgeolekuna – kas riigi territooriumil toimuvat või Euroopa Liidu puhul kõikide liikmesriikide territooriumidel toimuvat. Kui arvestame kõikide liikmesriikide territooriume, siis kas sellesse peaks olema kaasatud ka asumaad (sõltlasmaad). Eestis elaval inimesel võib olla raske mõista, et siseturvalisuse osa on olukord Portugalis. Veel raskem on kujutada selle osana ette Gröönimaal või Arubal toimuvaid protsesse.

Tihti samastatakse mõisteid sisepoliitika ja sisejulgeolekupoliitika. Riigi julgeolekuga tegeledes ei ole nähtud siseturvalisuse või sisejulgeoleku seost riigi kui terviku julgeolekus alati sarnaselt. 2001. a Riigikogu otsus „Julgeolekupoliitika alused“ keskendus Eesti liitumisele NATO ja Euroopa Liiduga, eesmärgid olid selged ning nende täitmiseks pingutati. 2004. aastaks, kui Riigikogu otsusega kiideti heaks uued julgeolekupoliitika alused, olid nimetatud eesmärgid saavutatud ning selged eesmärgid olid hetkeks kadunud. Mõningast aseainet pakkus muutunud maailm terrorismivastase võitlusega. 2001. a siseturvalisust käsitlev osa oli lühike ja käsitles peamiselt päästevaldkonda. 2004. a oli toimunud juba teatud mõtteviisimuutus ning siseturvalisusele pühendati valdkonnana juba proportsionaalselt rohkem mahtu. Aastaid oli Eesti julgeolekuliste eesmärgidena püsinud liitumine NATO ja Euroopa Liiduga, see eesmärk oli olnud sisuliselt muutumatu üle kümne aasta. Harjumine sellega, et senised eesmärgid on juba saavutatud, võttis aega ning nii suuri eesmärke ei olnud asemele tekkinud. 2010. aastal käib taas uute julgeolekupoliitika aluste ettevalmistamine. Nendes pööratakse siseturvalisusele juba võrreldamatult rohkem tähelepanu.

Üldtunnustatud käsitluse järgi on riigi olulisteks tunnusteks rahvas, territoorium ja võim. Sellest määratlusest tuleks ka lähtuda siseturvalisuse

mõiste sisustamisel. Eesmärk peab olema suunatud nende kolme komponendi kaitsmisele, kusjuures esikohale peab olema seatud rahvas. Sest kas saab olla turvalisust või julgeolekut, kui ei ole keda kaitsta. Teisalt, kui ei ole kedagi kaitsta ning ei ole ka rünnatavaid hüvesid, siis ei ole ka probleemi julgeolekupiiri tõmbamiseks, kuna selleks puudub vajadus. Puudub probleem.

Eelkõige on oluline kogukonna turvalisus – püsijäämine, elujõulisus. Julgeolekut ja turvalisust defineeritakse kui ohtudest vaba olemist ehk julget olemist. Samas kui on mingi oht, siis peab olema ka teada, kes ohustab, keda täpselt ohustab ning millist hüve ikkagi ohustatakse. Kõige olulisem on leppida kokku nendes küsimustes ning saada sellest ühtmoodi aru. Peab arvestama, et kuna turvalisus on suuresti jagamatu tervik, siis iga samm peab lähtuma turvalisuse taseme tõstmisest. Seejuures peab oskama näha erinevate otsuste ja lubaduste suhestumist ühiskonda. Üksikute kontekstist välja rebitud ideedega turvalisuse tugevdamiseks võidakse saavutada hoopis vastupidine efekt. Nagu igas valdkonnas ei pruugi ka siin olla kõigil teadmisi ega infot protsesside mõistmiseks, muutmiseks või juhtimiseks. Riigi julgeoleku eduka tagamise oluline eeldus on koostöö.

III EESTI SOOVIB PANUSTADA EUROOPA LIIDU SISEJULGE- OLEKU IT-SÜSTEEMIDE TULEVIKKU

Piret Lilleväli

Siseministeeriumi nõunik

24. juunil 2009 esitas Euroopa Komisjon Euroopa Parlamendis ja nõukogus kauaoodatud määruse eelnõu, millega asutatakse amet õiguse, vabaduse ja turvalisuse valdkonna suuremahuliste IT-süsteemide operatiivjuhtimiseks, nn Euroopa IT agentuur.

Ameti loomise eesmärgiks on muuta justiits- ja siseküsimuste IT-süsteemide haldamise senist praktikat. Praegu on selliseid süsteeme kasutusel kaks: Schengeni infosüsteem SIS ja varjupaigataotlejate sõrmejälgede infosüsteem Eurodac. Rajamisel on veel uue põlvkonna Schengeni infosüsteem SIS II ja Viisainfosüsteem VIS, kuid kahjuks on mõlema valmimine hilineanud juba mitu aastat ning see on sundinud liikmesriike ja Euroopa Komisjoni leidma lahendust, et tulevikus olla selles valdkonnas edukam.

Aastatepikkuseks veninud uute süsteemide hilinemine tähendab mitte üksnes tohutuid kulusid, vaid takistab korrapärase kohanemise uute ohtude ja uue julgeolekukeskkonnaga. Infosüsteemid ja andmevahetus on juba praegu avaliku korra ja turvalisuse tagamisel olulise tähtsusega ning IT rolli suhtes tulevikus ei ole enam kellelgi kahtlust. Arvestades Euroopa Liidu toimimist on IT-süsteemide võimalik kasutada palju rohkem ja tulemuslikumalt. Ja kuigi meile meeldib mõelda Euroopast kui ühest globaalsest liidrist või vedurist, hakkame liiduna selles valdkonnas muust maailmast maha jääma. Kuigi üha valjemalt kõneletakse selliste uute süsteemide loomisest, nagu näiteks sisse- ja väljasõiduregister või USA ja mitme teise riigi eeskujul elektrooniline reisiluba, on selge, et nende arendamisel ei saa korrata SIS II ja VIS-i arendamisel tehtud vigu. Euroopa Liit vajab kompetentsikeskust, kellel oleks selge vastutus ning kes oleks suuteline tagama jätkusuutliku arendamise ning haldamise kooskõlas nõukogu ja

parlamendi otsustega. Senine projektipõhine mudel ei toimi enam olukorras, kus me vajame uusi, keerulisemaid süsteeme ja süsteemidega on ühinenud ligi 30 riiki, mis tähendab palju osalejaid ja erihuve. Nõuete kohaselt koostas Komisjon enne eelnõu esitamist põhjaliku analüüsi, mille tulemusena nähakse uut kesket agentuuri senipakutuid kõige parema lahendusena.

Eesti aktiivsus antud küsimuses tuleneb mitte ainult meie huvist kolida üks eurokontor Tallinnasse ning saada seeläbi au ja kuulsust. Euroopa Liidu liikmena on meie elulistes huvides infotehnoloogia senisest efektiivsem kasutamine EL-i sisejulgeoleku valdkonnas. Liikmesriigid eraldi võetuna oleksid suutelised palju enamaks, aga meie sisejulgeolek, ohud ja vastused ohtudele on niivõrd tihedalt põimunud, et üksi ei ole võimalik ühel riigil oma turvalisust tagada. Seetõttu ei näe me antud kontekstis häid alternatiive agentuurile, meie arvates ei ole see agentuur mitte liigne kulukoht ja täiendava bürokraatia tekitamine, vaid vastupidi, hoiaks kokku ressursse ning tekitaks süsteemide vahel sünergiat. Samuti tekiks selge institutsionaalne vastutus otsuste täitmise ja süsteemide eest. Läbirääkimiste esimeses voorus oli näha, et selle ideega tuleb kaasa enamik liikmesriike ning loodame, et 2010. aasta jooksul langetatakse otsus agentuuri loomiseks.

Ühe sammuna ameti loomisel esitas Rootsi oma Euroopa Liidu eesistumise ajal üleskutse riikidele, kes sooviksid hakata selle agentuuri asukohamaaks. Tähtjaks esitas sooviavalduse lisaks Eestile ka Prantsusmaa, kus täna asuvad SIS-i serverid. Eesti lähtus sooviavaldust esitades 2003. aasta detsembri Euroopa Ülemkogu järeldest, millega lepitakse kokku, et edaspidi lähevad uued loodavad ametid uutesse liikmesriikidesse. Oleme seisukohal, et Euroopa Liidu tasakaalustatud areng ei saa jääda ainult deklaratiivseks ning uutele liikmesriikidele on sellised võimalused arenguks väga olulised. Euroopa Liit ei saa koonduda vaid Brüsselisse ja Strasbourgis.

Me oleme oma tegemistes sügavalt veendunud selles, et loodava agentuuri ülesanded on kaugelt laiemad kui serverite töö tagamine ning küsimus ei ole pelgalt serveriruumi nime vahetamises. Seetõttu ei ole kahtlust, et tegemist on uue agentuuriga. Küll aga oleme me seda meelt, et olemasolevaid servereid ei ole vaja Strasbourgist ära kolida. Elementaarsed tur-

vareeglid näevad ette, et julgeoleku tagamiseks paiknevad väga olulised siseturvalisuse infosüsteemid hajutatult. Kui neid süsteeme tuleb rohkem kui SIS ja VIS, siis riskide maandamine läbi detsentraliseeritud ülesehituse suurendab agentuuri töökindlust ja julgeolekut. Oluline on hästi koordineeritud arendustöö, muus osas on infotehnoloogia areng muutmas geograafilist distantssi tähtsusetuks. Seetõttu peaksime konstruktiivselt otsima koos Prantsusmaaga ühisosa ning tagama seeläbi parima lahenduse ka Euroopale.

Eesti on aastaid edukalt e-riiki rajanud, meil on hea ja turvaline infotehnoloogia infrastruktuur, me rakendame üha enam e-teenuseid ning see on maailmas laialdast tunnustust leidnud. Meie riigil on selge huvi seda profiili hoida ja arendada ning samas olla üheks suunanäitajaks Euroopa Liidus. Esimesi ettevalmistusi kandideerimaks sellele agentuurile alustati juba 2007. aasta keskpaigas. Koostöös Riigikantselei, Välisministeeriumi ning Siseministeeriumi ametitega analüüsiti põhjalikult olukorda, erinevaid alternatiivne ja Eesti strateegiat, mida on järk-järgult hakatud ellu rakendada. Oleme kindlad, et suudame pakkuda Euroopa Liidu agentuurile õiguse, vabaduse ja turvalisuse valdkonna suuremahuliste infosüsteemide juhtimiseks võimaluse toimida Eestis väga heades tingimustes, innovaatilises e-riigis.

Eesti vaatab sise- ja justiitsvaldkonna IT-agentuurile tulevikuvõtmes. 10 aasta pärast kasutame me süsteeme ja tehnoloogiaid, mida me täna ettegi ei kujuta ja IT-süsteemide turvalisuse võti kodeeritakse samuti hoopis teistmoodi kui täna. Me soovime, et otsused selle agentuuri kohta langesid mitte eilsele toetudes, vaid tulevikule mõeldes. Ning mitte pealiskaudsetele argumentidele toetudes.

Samuti loodame, et Euroopa Liidus antakse võimalused kõigile, ka uutele tulijatele.

IV ÜHISELE HÄDAABINUMBRILE 112 ÜLEMINEK EESTIS

Rene Berting

Siseministeeriumi osakonnajuhataja

Iga aastaga reisib Euroopas ja sealhulgas Eestis järjest rohkem inimesi. On hea teada, et ükskõik millisesse hädaolukorda inimesed satuvad, toimib kõikides EL-i liikmesriikides üks ja sama telefoni-number. Kiiret abi vajavas olukorras on iga sekund oluline. Ei ole vahet, millist liiki sündmusega on tegemist, mida kiiremini abi saabub, seda parem.

1991. aastal võttis Euroopa Nõukogu vastu otsuse kehtestada üks üle-euroopaline hädaabinumber 112. Hädaabikõnede töötlemine ja nendele reageerimise mehhanismid jäeti iga liikmesriigi otsustada. Eestis otsustati 2000. aastal koos telefoninumbri 112 kasutusele võtmisega kujundada ümber ka kogu hädaabikõnede vastamise süsteem ning sellega loodi selge seos hädaabinumbri ja nn numbriomaniku vahel, milleks sai Päästeameti Häirekeskus.

Praegu korraldab Häirekeskus oma nelja regionaalse keskusega hädaabinumbri 112 kõnede vastamist, hädaabikõnede töötlemist, päästemeeskondade ja kiirabibrigaadide sündmuskohtadele väljasaatmist ning samuti vajadusel teiste teenistuste, ettevõtete ja organisatsioonide kaasamist. Häirekeskus ei teeninda iseseisvalt aga korrakaitsealaseid hädaabikõnesid, vaid suunab sellised kõned edasi politsei regionaalsetesse juhtimiskeskustesse, kus võetakse vastu ka numbrile 110 saabuvad kõned. Sellega kaasneb aga ajaline viivitus, mis on õigustatult tekitanud inimestes pahameelt.

Politsei juhtimiskeskuste ühendamine häirekeskustega vajab kõigepealt väikest selgitust mõlema struktuuriüksuse ülesannetest ja nende poolt pakutavatest teenustest. Nimelt, kui Häirekeskus on ennast selgelt positsioneerinud nii kodaniku kui ka operatiivüksuste teenindajaks, siis politsei juhtimiskeskused täidavad osaliselt veel ka politsei struktuuri sisest juhtimisfunktsiooni.

Häirekeskuse poolt on täna kodanikele mõeldud kolm põhilist teenust:

- hädaabikõnede vastuvõtt ja teenindamine (112);
- päästevaldkonda kuuluvatele päringutele vastamine, ohtude ennetamine (1524);
- kohaliku omavalitsuse pädevusse kuuluvate ning elukeskkonda ja sotsiaalvaldkonda puutuvate probleemide lahendamine ohtude ennetamise ja kõrvaldamise eesmärgil (1345).

Kõigist sissetulevatest kõnedest moodustavad mittekiireloomulised kõned u 25%, kuid samas on tegemist ajaliselt palju pikemate kõnedega, mistõttu toimub vastamisel kõnede kiire eelselektatsioon ja kiiret reageerimist mitte vajavad kõned suunatakse vajadusel selleks ette nähtud numbritele 1524 ja 1345.

Hiljuti käivitatud projekti 1345 ajendiks oligi suur hulk kõnesid kodanike probleemidest, mille lahendamine on eelkõige kohalike omavalitsuste pädevuses või siis üldse mitte riigistruktuuride pärusmaa. Siia hulka kuuluvad olme ja kommunaalprobleemid, mis oma iseloomult vajavad küll olulist tähelepanu, kuid mille lahendamine ei ole päästeteenistuse pädevuses (veeavariid, kanalisatsioonivariid, elektriavariid jms). Selliste kõnede vastuvõtmise teenuse pakkumine Häirekeskuse koosseisus on andnud olulise lisaväärtuse omamaks kohalikust olukorrast ülevaadet lisakulusid kandmata. 1345 teenus on täielikult kohaliku omavalitsuse (hetkel hõlmab Tallinna linna, Maardu linna, Viimsi valda, Keila ja Harku) finantseerimisel. Päästjatel ja kiirabil on omakorda aga võimalus sellist infot otse Häirekeskuselt saada.

Politsei on hädaabikõnede telefoninumbri 110 tutvustamisel selgitanud elanikkonnale palju vähem, et tegemist on hädaabinumbriaga. Selle tõttu on ka nende hädaabinumber 110 koormatud oluliselt rohkem mittekiireloomuliste (infopäringud, nõu küsimised jne) kõnedega. Nii on palju suurem tõenäosus, et kiiret abi vajades ei jõua abipalve kohale õigeaegselt. Umbes 5–10% politsei hädaabinumbri 110 täna tehtavatest kõnedest jäävad pika ooteaja tõttu vastamata, kuna operaatorite poolt võetakse segamini vastu kiiret reageerimist vajavaid kõnesid ja mittekiiret reageerimist vajavaid kõnesid. Samuti puuduvad täna politsei hädaabikõnede me-

netlejate kõnetöötlusstandardid, kompetentsikirjeldused ja ülekoormuse puhul efektiivselt toimiv hädaabikõnede edasi suunamise süsteem, nagu see on loodud Päästeameti Häirekeskuses.

Kõikide hädaabikõnede menetlemine ühel hädaabinumbril 112 tagaks aga kõnede teenindamise ühesuguste kriteeriumite alusel ja muudaks abi osutamise selle iseloomust vähem sõltuvaks. Üks ühine hädaabi kontakt 112 muudab elanikkonnale lihtsamaks ja selgemaks kogu riigis pakutava hädaabiteenususe ning loob vajalikud lisakanalid (infotelefonid) alarmteenistuste ja elanikkonna vahelise teabe vahetamiseks mittekiiretes küsimustes. Riigis viibivatele isikutele luuakse sellega olukord, kus kvaliteetne hädaabi on tagatud ühte hädaabinumbrit kasutades, sõltumata juhtumi iseloomust ja helistaja asukohast, tagades sellega üldkokkuvõttes operatiivteenistuste parema kättesaadavuse ja kvaliteetsema teeninduse tervikuna.

Siseministeerium tellis 2008. aastal hädaabikõnede teenindamise rahulolu-uuringu, mille põhjal soovis 85% vastanutest, et riigis oleks üks ühtne hädaabinumber. Selline tulemus näitab vajadust arendada hädaabiteenus rohkem vastavaks inimeste ootustele. Samuti selgus uuringust, et 11% küsitletutest ei tea, millisele numbrile hädaolukorras helistada ja 9% vastanutest oleks valinud vale numbri. Isegi enam kui kümme aastat käibelt maas telefoninumbrid 01 ja 03 olid veel inimeste mälus kui hädaabi numbrid. Seega saab öelda, et ligi 20% elanikest ei suudaks kiiret abi vajavas olukorras täna adekvaatselt abi kutsuda.

2009. aastal juurutas Häirekeskus kaheastmelise kutsetöötluste. Lisaks Häirekeskuse töö efektiivsemale ümberkorraldamisele on kaheastmelisele kutsetöötlustele üleminek ka üheks eelduseks ühise hädaabinumbri rakendamisele. Kaheastmelise kutsetöötluste korral vastab esimeses astmes kõnele päästekorraldaja, kes selgitab välja, mis on juhtunud, millist liiki sündmusega on tegemist, kui kiiresti ja millist abi vajatakse, samuti helistaja asukohta. Teises astmes töötav vanempäästekorraldaja näeb infosüsteemi sisestatud teavet ja saadab vajaliku ressursi välja (kiirabi, päästetehnika). Ühtse 112 hädaabi numbri korral oleks politsei reageerimispädevusse kuuluvate hädaabikõnede teenindamisel esimeseks astmeks Häirekeskus ja teiseks astmeks politsei juhtimiskeskused, kes samuti näevad kõnetöötlejate sisestatud informatsiooni reaajas. Siseministeeriumi

valitsemisala uute ruumiprogrammide põhjal on kõik Päästeameti Häirekeskuse regionaalsed keskused ja politsei regionaalsed juhtimiskeskused planeeritud ühistesse ruumidesse, kus toimuks kõikide hädaabikõnede ühine menetlemine esimeses astmes ja eraldiseisev ressursihaldus (kiirabi, pääste ja politsei) teises astmes. Esimene selline pilootprojekt peaks alustama Ida-Virumaal, kui valmib Jõhvi ühishoone.

Siseministerium on ühele hädaabinumbri ülemineku näinud ette ka valitsemisala arengukavas. Üldine kontseptsioon ühele hädaabinumbri üleminekuks on läbi arutatud siseministri moodustatud ametkondade ülese juhtgrupi poolt ning seal ilmnenu ressursijuhtimisest ja erinevatest juhtimis põhimõtetest tulenenud vastuolud on tänaseks kõrvaldatud. Juhtgrupp jõudis muuhulgas järeldusele, et eri ametkondade ettevalmistused on jõudnud sellisesse etappi, kus on vajalik valmistada ette ühisele hädaabinumbri ülemineku detailne tegevuskava, et teenuse arendamist järjepidevalt koordineerida. Projekti käivitamine nõuab täiendavaid finantsvahendeid ning ametkondadele eestvedajat, kes vastutaks ühinemise elluviimise eest ja juhiks ka võimaliku programmi rakendamist.

Käesoleval ajal käib ühendhäirekeskuse loomise ettevalmistamise projekti ettevalmistamine. Koostöös Sisekaitseakadeemiaga oleme asunud otsima võimalusi ühendhäirekeskuse kõnetöötajate koolitusprojekti väljatöötamiseks. Selle projekti vahetuks eesmärgiks oleks hädaabikõnede vastuvõtjate koolitusprogrammi loomine, mis annaks kvaliteetse ettevalmistuse kõikide hädaabikõnede ühetaoliseks menetlemiseks Häirekeskuses. Häirekeskuse töötajad saavad täna omandada päästekorraldaja eriala Sisekaitseakadeemia Päästekolledži Väike-Maarja Päästekoolis üheaastase õppe näol. Politsei juhtimiskeskuse hädaabikõnede vastuvõtjatele eraldi koolitust aga ei anta ja väljaõpe toimub praktilise töö käigus juhtimiskeskustes. Selleks, et tagada tulevikus kõikide hädaabikõnede menetlemine ühesuguse kvaliteediga, tuleb välja töötada korrakaitsealaste hädaabikõnede töötusstandard, kõnetöötaja kutsestandard ja lisada sellealane koolitusmoodul Päästekooli päästekorraldaja eriala kutseõppe kavasse. Kõik see seisab meil 2010. ja 2011. aastal veel ees.

Kokkuvõtteks saab öelda, et ühendhäirekeskuse loomine võimaldab ühtse hädaabiteadete, sealhulgas vahetult politsei sekkumist eeldavate teadete

ja muude inimest, omandit ja keskkonna turvalisust vahetult ähvardavate ohtude kohta käivate teadete vastuvõtmise ühes kohas. Üks ühtse standardiga keskus tagab inimeselt saadud informatsiooni kvaliteetsema töötlemise ja edastamise ressurssidele, kelle ülesanne konkreetse abivajaduse lahendamine seaduse järgi on. Selline efektiivselt korraldatud hädaabi osutamise teenus suurendab elanikkonna rahulolu hädaabi-teenusega, sest on tagatud abi kiirem jõudmine abivajajani.

V MUUTUSTEST EESTI KRIISIREGULEERIMISE SÜSTEEMIS TULENEVALT HÄDAOLUKORRA SEADUSE JÕUSTUMISEST

Lauri Lugna

Siseministeeriumi osakonnajuhataja

Elanikkonna turvalisuse ja riigi julgeoleku huvides on oluline ennetada ja valmis olla ning õigeaegselt reageerida olukordadele, mis ohustavad üheaegselt paljude inimeste elu või tervist või põhjustavad suure varalise kahju või suure keskkonnakahju või häireid elutähtsate teenuste toimepidevuses. Seda laadi tegevusi hõlmabki endas kriisireguleerimine.

2001. aastal kriisireguleerimise valdkonna üldseadusena jõustunud hädaolukorraks valmisoleku seaduses (edaspidi HOVS) oli sätestatud Vabariigi Valitsuse, valitsusasutuste ning kohalike omavalitsuste kriisireguleerimise õiguslikud alused. HOVS seadis hädaolukordade ennetamis-, valmistumis- ning lahendamisalased ülesanded kõikidele ministeeriumidele, Riigikantseleile, maavalitsustele, kohalikele omavalitsustele ning ettevõtetele. Peamised riigi- ja kohalike omavalitsuse asutuste pädevused meetmete osas nii tavasündmuste kui ka hädaolukordade lahendamiseks olid sätestatud erinevates valdkondlikes seadustes ja muudes õigusaktides. Olulisteks hädaolukordade lahendamise alaseid regulatsioone sätestatavateks õigusaktideks oli ka 1996. aastal jõustunud eriolukorra seadus ning erakorralise seisukorra seadus.

2009. aastaks oli Eesti riik teinud läbi arengu, kus eelpoolnimetatud õigusaktide rakendamine hädaolukordadeks valmistumisel ja hädaolukordade lahendamisel oli toonud esile vajaduse kehtivat kriisireguleerimise õigussüsteemi korrastada. Samuti oli vajalik süstematiseerida ning täiendada elutähtsate valdkondade toimepidevuse tagamise korralduse regulatsioone. Kriisireguleerimissüsteemi õigussüsteemi korrastamine algatati Siseministeeriumi eestvõttel 2006. aastal. 2009. a juunis võttis Riigikogu vastu uue hädaolukorra seaduse, mis jõustus juulis ja millega ühtlasi kaotas kehtivuse eriolukorra seadus.

Hädaolukorra seadus (HOS) reguleerib HOS ei reguleeri sõjalistest ohtudest tingitud hädaolukordadeks valmistumist ja hädaolukordade lahendamist. Oluline on põhimõte, et teistes õigusaktides sätestatud asutuste ja isikute õigused ja kohustused kehtivad ka hädaolukorra lahendamisel. Valdkondlikes õigusaktides on sätestatud just kandev osa hädaolukordade lahendamise alastest pädevustest ja volitustest, sest hädaolukorrad on erinevad ning spetsiifilised hädaolukordade lahendamist puudutavad meetmed sobivad rohkem valdkondlikesse õigusaktidesse. Siit on välja arvatud hädaolukorrast teavitamise regulatsioonid ning eriolukorras rakendatavad meetmed, mis riivavad oluliselt põhiõigusi ja on sätestatud HOS-is. Nendes põhimõtetes olulisi erinevusi varasemalt kehtinud HOVS-i ja eriolukorra seadusega ei ole.

Hädaolukord on seaduse sõnastuses sündmus, mis ohustab paljude inimeste elu või tervist või põhjustab suure varalise kahju või suure keskkonnakahju või tõsiseid ja ulatuslike häireid elutähtsa teenuse toimepidevuses ning mille lahendamiseks on vajalik mitme asutuse või nende poolt kaasatud isikute kiireloomuline koordineeritud tegevus. Sellisteks sündmusteks võivad näiteks olla ulatuslik merereostus, massirahutus, ulatuslik ja pikaajaline elektrikatkestus, suuremastaabiline metsatulekahju, üleujutus jne. Hädaolukorra regulatsioonide rakendamiseks ei ole (erinevalt eriolukorrast ja erakorralisest seisukorrast) vajalik eraldi väljakuulutamisprotseduuri läbiviimine. Oluline on tähele panna, et mitte igasugune (väiksemamahuline) oht inimeste elule, tervisele, varale või elutähtsate teenuste toimimisele ei ole käsitletav hädaolukorrana. Tavasündmused ja õnnetused lahendatakse valdkondlike eriseaduste alusel ning hädaolukorra seadus nende lahendamisele ei kohaldu.

Loodusõnnetusest, katastroofist või nakkushaiguse levikust tuleneva hädaolukorra lahendamiseks võib Vabariigi Valitsus kuulutada välja eriolukorra kogu riigis, vastava maakonna või kohaliku omavalitsuse territooriumil. Kui ohus on riigi põhiseaduslik kord, võib Riigikogu kuulutada Vabariigi Valitsuse või Vabariigi Presidendi ettepanekul välja erakorralise seisukorra.

Eriolukorraga ja erakorralise seisukorraga seonduvates sätetes põhimõttelisi muutusi HOS kaasa ei toonud. Eriolukordade puhul on võrreldes

kehtinud eriolukorra seadusega mõneti täiendatud eriolukorra lahendamiseks kasutatavate meetmete paketti, samuti on lihtsustatud eriolukorra juhtimise korraldust ning jäetud välja regulatsioone, mis juba sisalduvad valdkondlikes eriseadustes.

Hädaolukorra mõistet eriolukorra mõistega asendada ei olnud seadust välja töötades võimalik, sest eriolukord on nimetatud põhiseaduses mõistetega loodusõnnetus, nakkushaiguste tõrje ning katastroof. Samas on hädaolukorrad ka näiteks massirahutus, ulatuslik korratus vanglas, põgenike massiline saabumine riiki. Nimetatud hädaolukorrad eriolukorra mõiste alla ei mahu. Samuti ei olnud võimalik loobuda põhiseaduses kasutatud ja sisustatud mõistetest eriolukord ja erakorraline seisukord. Sellest tulevalt jäi Eesti kriisireguleerimise süsteemi alles 3 põhimõistet: hädaolukord, eriolukord, erakorraline seisukord.

HOVS-i ja eriolukorra seaduse omavahelise integreerimisega täiustati juba Eestis toimivat kriisireguleerimise süsteemi. Muudatuste tulemusena süsteem korrastus ning muutus lihtsamaks ja loogilisemaks. Eesti kriisireguleerimise süsteem jaguneb kaheks oluliseks sambaks, need on hädaolukordadeks valmistumine ja hädaolukordade lahendamine, sealhulgas eriolukorraga seonduv ning elutähtsate teenuste toimepidevuse tagamise korraldus. Seejuures on mõlemad sambad omavahel tihedalt seotud ning toetavad, aga ka mõjutavad üksteist. Kogu Eesti kriisireguleerimise süsteem tugineb valdkondlikel seadustel, kus on kirjas olulisemad asutuste ja isikute pädevused ja volitused nii tavasündmuste, kui ka hädaolukordade lahendamisel. Kuus olulisemat muudatust, mida HOS võrreldes varasemalt kehtinud HOVS-iga kaasa tõi:

- hädaolukorra riskianalüüse koostatakse olukorrapõhiselt ja asutusteüleselt. Samas on määratletud riskianalüüsi koostamise juhtministeerium. HOVS sätestas kohustuse koostada asutustepõhiseid hädaolukorra riskianalüüse;
- hädaolukorra lahendamise plaane koostatakse olukorrapõhiselt ja asutusteüleselt. Samas on määratletud lahendamise plaani koostamise juhtasutus. HOVS sätestas kohustuse koostada asutustepõhiseid hädaolukorra lahendamise kavasid;
- põhjalikumalt on kirjutatud lahti ning valdkondlike õigusaktide-

ga sidustatud ning süstematiseeritud elutähtsate teenuste toimepidevuse korraldus, sealhulgas sätestatud 41 elutähtsat teenust ja nende osutajate määratlemise kriteeriumid. HOVS oli antud teemal väga üldsõnaline;

- maavanematel ja omavalitsusjuhtidel ei ole enam pädevust juhtida hädaolukorra lahendamist. Nende ülesanded hädaolukordadeks valmistumisel ning hädaolukordade lahendamisel on kirjutatud lahti erinevates õigusaktides, millest olulisemad on maavanemate puhul Vabariigi Valitsuse seadus ning omavalitsuste puhul kohaliku omavalitsuse korralduse seadus. Samuti saavad nende ülesanded hädaolukordade lahendamisel tuginedes valdkondlikele õigusaktidele olema kirjutatud lahti hädaolukorra lahendamise plaanides;
- Moodustati 4 regionaalset kriisikomisjoni, mida juhivad päästkeskuste direktorid ja mille liikmeks on olulisemad regiooni riigiasutused ja elutähtsate teenuste osutajad. Selle kaudu suurenes Päästeameti ja päästkeskuste roll kriisireguleerimisalaste tegevuste koordineerimisel regionaalsel, maakondlikul ning omavalitsuse tasandil;
- Loodi võimalus kaasata hädaolukordade ennetamisele või lahendamisele kaitseväge ja Kaitseliitu, andes neile ka õiguse rakendada sundi. Sellekohase otsuse teeb Vabariigi Valitsus Vabariigi Presidendi nõusolekul.

Kuna HOS näol on tegemist hädaolukordadega seonduva temaatika märkimisväärselt uues valguses reguleerimisega, vajab seaduse täielik rakendamine veel palju tööd ja ümberõppimist. Seoses võimalusega kaasata hädaolukordade ennetamisele ja lahendamisele ka kaitseväge ja Kaitseliitu, tuleb kvaliteetseks operatiivseks reageerimiseks vastastikku ühildada käitumisprotseduurid ning väljaõpe.

VI POLITSEI- JA PIIRIVALVEAMETI MOODUSTAMISEST

Raivo Küüt

Politsei- ja piirivalveameti peadirektor

Valitsusliidu programm aastateks 2007–2011 sätestab siseturvalisuse arendamisel ühe olulise prioriteedina lõpetada riiklikult tarbetu dubleerimine erinevate ministeeriumide ning ametkondade vahel. Vältimaks kasutatud dubleerimist ja valdkondade juhtimise hajumist, nähti valitsuse tegevuskavas ette Politsei- ja Piirivalveameti ning Kodakondsus- ja Migratsiooni- ja Migrationsametite ühendamine.

Siseministeeriumi valitsemisala 2009–2012 arengukava (VAAK 2009–2012) üks olulisematest märksõnadest nelja aasta arenguperspektiivis oli sisejulgeoleku ühendasutuse loomine, eesmärgiga tagada korrakaitsepolitsei, kriminaalpolitsei, piirivalve ning kodakondsus- ja migratsiooni valdkondade tasakaalustatud, tegevuseesmärkide saavutamisele suunatud areng. Ettevalmistused sisejulgeoleku ühendasutuse loomiseks algasid 2007. a, mil Siseministeerium moodustas vajalike ettevalmistuste planeerimiseks ja läbiviimiseks projektimeeskonna.

Seadusliku aluse sai ametite ühendamine 6. mail 2009, kui Riigikogu kiitis heaks politsei ja piirivalve seaduse ning sellest tulenevalt Vabariigi Valitsuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seadused.

Siseministeeriumi organisatsiooni arengu 2009. a ja järgneva kolme aasta võtmesõnaks on eelmärgitud VAAK 2009-2012 kohaselt mõistlik juhtimine ja koordinatsiooni tsentraliseerimine valdkondade kaupa. Seejuures ei ole eesmärgiks mitte niivõrd rahalise kokkuhoiu saavutamine, kui võrd parema teenuse osutamine sama ressursiga. Muudatuste planeerimisel ja rakendamisel tuleb aga arvestada, et Politsei- ja Piirivalveameti (*edaspidi* PPA) suurusel tulenevalt on organisatsioonis toimuvad arengud oluliselt inertsemad kui väikestes organisatsioonides.

2009. a olulisemateks tegevusteks uue organisatsiooni kujundamisel ja rakendamisel olid:

- valdkondlike osakondade moodustamise ettevalmistamine, tagamaks koordineerimise tsentraliseerimine valdkondade kaupa;
- tugiteenuste tsentraalse osutamise ettevalmistamine, tagamaks põhitegevuse valdkondade vabastamist tugitegevuse ülesannetest;
- ühendasutuse juhtimisstruktuuride ja juhtimissüsteemi välja töötamine mõistliku juhtimise ning koordineerimise tsentraliseerimise eesmärgil;
- kolme ameti ühinemise tehniline ettevalmistamine.

Alljärgnevalt vaadeldaksegi nimetatud tegevusi 2009. aastal kaheksas organisatsiooni kui tööd tagava koosluse arendamise võtmevaldkonnas:

- organisatsiooni ülesehitus;
- inimressursi juhtimine;
- finantsjuhtimine;
- tehniline töökeskkond;
- info- ja kommunikatsioonitehnoloogia;
- kommunikatsioon;
- dokumendihaldus;
- siseaudit;

1. Organisatsiooni ülesehitus

VAAK 2009–2012 nägi Siseministeeriumi valitsemisala organisatsiooni ülesehituse arendamisel ette Politseiameti, Piirivalveameti ning nende allasutuste ja Kodakondsus- ja Migratsiooniameti ühendamise aastaks 2010 ning abi- ja tugifunktsioonide juhtimise tsentraliseerimist keskasutuse tasemel.

PPA organisatsiooniline ülesehitus ja sisemine toimimisloogika järgib nimetatud eesmärgi. Samuti arvestab organisatsiooni praegune ülesehitus politsei ja piirivalve seaduses planeeritud arengut, mille kohaselt täna iseseisvate asutustena töötavad prefektuurid jätkavad alates 1. jaanuarist 2012 tööd PPA regionaalsete struktuuriüksustena.

Kolme asutuse ühendamisel moodustunud PPA kui organisatsiooni tegevuse eesmärgiks on tagada korrakaitsepolitsei, kriminaalpolitsei, piirivalve ning kodakondsus- ja migratsiooni valdkondade tasakaalustatud, tegevuseesmärkide saavutamisele suunatud areng läbi tõhusa tegevuste planeerimise, läbiviimise ja hindamise ning ressursside ühiskasutuse. Ressursside ühiskasutuse all peetakse muu hulgas silmas tugiteenuste asutusesisest osutamist vastavalt kindlaks määratud standarditele, arvestades põhitegevuse valdkondade erisusi.

2. Inimressursi juhtimine

PPA moodustamise üheks võtmesõnaks oli olemasoleva ressursi parem kasutus tegevuseesmärkide saavutamiseks. Seda põhjusel, et kvalifitseeritud töötajad on organisatsiooni eduka toimimise eelduseks. PPA põhitegevuse ametikohad on nõutavalt ettevalmistuselt tööturu tingimustes uniikaalsed, mistõttu kvalifitseeritud personali puudus on kõrgeim risk, mille vähendamisele peavad olema suunatud inimressursi juhtimisega seotud tegevused.

Lähtudes eeltoodud Siseministeriumi VAAK 2009–2012 kirjeldatud põhimõtetest ning 01.01.2010 jõustunud politsei ja piirivalve seadusega uuele asutusele pandud ülesannete täitmise toetamiseks, on välja töötatud Politsei- ja Piirivalveameti personalistrateegia 2010–2013.

Personalistrateegia eesmärgiks on kindlustada organisatsioon piisaval hulgal kvalifitseeritud ja motiveeritud personaliga, tagamaks organisatsioonile pandud ülesannete täitmine. Personalistrateegia tugineb hea halduse tavale, mille peamiseks väljundiks on kvaliteetne teenus. Personalistrateegias on määratletud personalijuhtimise tegevussuunad läbi eesmärgistatud tegevuste.

Tõhusad värbamistegevused on inimressursi riski vähendamisel võtmetähtsusega. Üldine eesmärk on tagada ülesannete täitmine vajaliku hulga kvalifitseeritud teenistujatega. 2009. aastal käivitus ka personaliotsingu andmebaas TÖNNIVAKK, mis võimaldab operatiivselt anda teada organisatsiooni tööpakkumistest nii sise- kui ka väliskeskkonnas.

Olulisena nähakse teenistujate arendamist, mis tagab piisava hulga kompetentseid teenistujaid organisatsiooni funktsioonide täitmiseks. Alustatud on PPA taseme- ja täiendkoolituse süsteemi loomisega. Koostöös Sisekaitseakadeemiaga töötatakse välja nii kutseõppe kui ka kõrghariduse õppekava koos sinna juurde kuuluvate õppekorralduse põhimõtetega.

Alustatud on tegevustega motivatsioonisüsteemi loomiseks, mis väärtustab teenistujat ja tema panust, tõstes seeläbi organisatsiooni suutlikkust. Organisatsiooni ja teenistuja huvid ühildatakse läbi horisontaalset ja vertikaalset karjääri toetava organisatsiooni karjääripoliitika. Teenistujate liikumist kujundatakse teadlikult, fikseerides ametikohad ja nendevahelised seosed ning peamised tööalased liikumisteed organisatsioonis.

Üheks eesmärgiks on ka luua ja rakendada õiglane, paindlik ja läbipaistev palgasüsteem, mille kaudu väärtustatakse teenistuja head töösooritust.

Palgapoliitika kujundamine riigieelarveliste vahendite kokkuhoiu tingimustes on riskiks olemasolevate teenistujate hoidmisel. Erasektori toibumisel majandusseisakust ja tööturu aktiivsemaks muutumisel jäävad organisatsiooni poolt pakutavad mitterahalised võimalused paratamatult alla tööjõuturul pakutavatele võimalustele.

3. Finantsjuhtimine

PPA finantsvaldkonna ühendamise ettevalmistamisel 2009. a järgiti VAAK 2009–2012 Siseministeeriumi ja riigi finantsjuhtimise eesmäärke – ühtse juhtimise infosüsteemi kasutuselevõtt, tekkepõhise eelarvestamise juurutamine, ühetaoliste põhimõtete rakendamine eelarvestamisel ja finantsjuhtimisel ning raamatupidamiskohustuslaste arvu vähendamine.

PPA loomisega kasutusele võetud majandustarkvara SAP võimaldas tsentraliseerida seniste politseiasutuste raamatupidamisarvestuse (vähendades raamatupidamiskohustuslaste arvu 14-lt 1-le) ja aruandluse ning see loob võimaluse kiireks, usaldusväärseks ja ühetaoliseks finantsinformatsiooni saamiseks. Lisaväärtusena võimaldab integreeritud majandustarkvara kasutuselevõtt muuta organisatsiooni efektiivsemaks just tugitegevusele kulutatava ressursi osas (nt loobuda dubleerivatest tegevustest).

SAP-süsteemiga paralleelselt luuakse PPA-le rida eraldiseisvaid funktsionaalseid rakendusi, mis liidestatakse SAP-iga:

- TEPLA – teenistuse planeerimise ja tööaja arvestuse süsteem;
- TELVAR – sisetellimuste ja varade halduse süsteem;
- PPA siseveeb;
- PPA välisveeb.

Organisatsioonisiselt võeti kasutusele tekkepõhine eelarve, mis ühtlustab ning muudab võrreldavaks raamatupidamise- ja eelarvestamise info ning loob eelduse tegevuspõhise eelarvestamise (organisatsiooni tegevuste seos kuludega) rakendamiseks kogu organisatsioonis. Alates 2010. aastast osaleb PPA piloodina ka Rahandusministeeriumi poolt loodud tekkepõhise eelarvestamise töögrupis, mille pikaajaliseks eesmärgiks on kogu riigis tekkepõhise eelarvestamismudeli kasutusele võtmine.

4. Tehniline töökeskkond

Siseministeeriumi VAAK 2009–2012 näeb ette selged põhimõtted asutuste haldustegevuste korraldamisel ja tehnilise töökeskkonna kujundamisel:

- sisejulgeolekuteenust pakkuvad asutused paigutatakse ühes piirkonnas ühte haldushoonesse;
- logistika planeerimisel minnakse üle ühtse juhtimise infosüsteemile;
- võõrandatakse mittevajalikud sõidukid, teenistushooned ja pinnad.

Ühendasutuse loomine võimaldas üle vaadata kolme asutuse senise haldustegevuse põhimõtted ning alustada ressursside ühiskasutuse planeerimist ning rakendamist.

Ühtse haldushoone printsiibi rakendamist alustati kasutusel olevate haldushoonete ja nende otstarbe kaardistamisest ning juba arenduses olevate ruumiprogrammide arendusülesannete korrigeerimisest.

Logistika planeerimisel juhtimise ühtsele infosüsteemi üleminekuks valmis-tati ette SAP-iga liidestuv eraldiseisev funktsionaalne rakendus TELVAR – sisetellimuste ja varade halduse süsteem.

Ameti tegevuseks mittevajalike teenistushoonete ja –pindade osas jätkati mittevajalike kinnisvarade võõrandamist (müük, üleandmine teistele riigivara valitsejatele või KOV-ile kui ka üleandmine RKAS-ile).

5. Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia

Info- ja kommunikatsioonitehnoloogial on PPA põhiprotsesside efektiivsuse seisukohast väga oluline roll. Kolme asutuse ühendamise esitas selles valdkon-nas suure väljakutse – suhteliselt lühikese ajaga oli piiratud ressursi tingimus-tes vajalik tagada ühinemise seisukohalt kriitiliste infosüsteemide ühilduvus, toimivus ja käideldavus aga samuti välja arendada PPA vajadustele vastavad spetsiifilised infosüsteemid (SAP, TELVAR, TEPLA). Olulist rolli selle ülesande täitmisel kandis Siseministeeriumi Infotehnoloogia ja Arenduskeskus SMIT.

PPA loomisel võeti kasutusele uus juhtimise infosüsteem SAP koos sel-le funktsionaalsete rakendustega (TEPLA, TELVAR, siseveeb, välisveeb), mis toetavad personaliarvestuse-, finants-, raamatupidamise-, hangete- ja materjali arvestamise, teenistuse ja tööaja planeerimise valdkondi. Samuti alustati põhitegevuse protsesse toetavate tarkvarade ühendamisega.

Arendamisel on ühendameti dokumendihaldussüsteem, koolituskesk-kond, väär-ja kriminaaltegude menetlemise infosüsteem, Euroopa vii-sainfosüsteemiga liidestumised ja teised ressursimahukad prioriteetsed tööd, mille tulemiteks on kasutajasõbralikumad ja hõlpsamini hallatavad keskkonnad tööprotsesside läbi viimiseks.

6. Kommunikatsioon

Siseministeeriumi VAAK 2009–2012 üheks eesmärgiks kommunikatsioonivaldkonnas oli läbi sujuva sisekommunikatsiooni töötajate kaasa-mine neid puudutavate otsuste langetamisse ning regulaarse teavitustöö tegemine plaanitavate muudatuste ja organisatsiooni arengut puudutavate juhtimisotsuste kohta.

PPA loomise ettevalmistamisel suunati põhirõhk:

- ühtse väliskommunikatsioonikanali (välisveeb) loomisele;
- kolme asutuse ühtse kommunikatsiooniruumi (siseveeb) loomisele;
- intensiivsele väliskommunikatsioonile ning süsteemsele sisekommunikatsioonile.

Väliskommunikatsiooni valdkonnas koostati PPA-d tutvustav esitlus eesti, vene ja inglise keeles, mille abil tutvustati loodavat asutust nii ajakirjanikele kui ka n-ö tavalisele inimesele. Koostöös Siseministeeriumiga valmis kolmekeelsena PPA-d tutvustav infovoldik, mida jagati üle Eesti ja ka välismaal. Süsteemselt edastati meedia kaudu teavet planeeritavatest muudatustest, kusjuures eraldi teavitus toimus regionaalsel tasandil.

Sisekommunikatsiooni osas keskenduti kahele tasandile – kesktasandile ja regionaaltasandile. Oluliseks kujunes eelkõige juhtimisotsustest ja planeeritud muudatustest teavitamine. Regionaalsel tasandil toimusid infopäevad kõikides ühendatavates asutustes. Inimestele tutvustati PPA-d, selle struktuuri ja kaasnevaid muudatusi. Arutelude käigus said vastused ka eelarvet, personali jm puudutavad küsimused ning ühendamise meeskond sai tagasisidet protsessi senise kulgemise efektiivsuse osas.

7. Dokumendihaldus

PPA loomise ettevalmistamisel dokumendihalduse valdkonnas lähtuti VAAK 2009–2012 kirjeldatud eesmärkidest – dokumendihaldus peab toimima ühtsetest väärtustest lähtuvalt. Eraldi eesmärgiks on viia 2011. aastaks 75% dokumendihaldusest elektroonseks.

Ühendasutuse dokumendihalduse valdkonna korraldus lähtub ministeeriumi dokumendihalduse põhimõtetest: dokumendihalduse regulatsioon ja loodud keskkond toetab digitaalset ning ametnikupõhist dokumendihaldust. Digitaalne dokumendihaldus aitab kaasa asutuse läbipaistvale ja efektiivsele töökorraldusele. Avalikud elektroonilised dokumendid on kättesaadavad ühendasutuse avaliku dokumendiregistri vahendusel.

Struktuurfondidest rahastatava projekti „Dokumendihaldussüsteemi arendamine Siseministeeriumi haldusalas“ I etapis võetakse uus dokumendihaldussüsteem kasutusele 2010. a Siseministeeriumis ja Siseministeeriumi Infotehnoloogia- ja Arenduskeskuses ning projekti II etapis PPA-s aastal 2012. Uus süsteem vahetab välja 2010. a kasutusele võetava dokumendihaldussüsteemi Postipoiss. 2012. a kui prefektuuridest saavad PPA piirkondlikud struktuuriüksused, hakatakse nii ametis kui ka prefektuurides kasutama ühtset dokumendihaldussüsteemi. Uus süsteem võimaldab korraldada dokumendihaldust ühtse tervikprotsessina, st dokumendi elukäik loomisest, menetlemisest ja arhiveerimisest kuni avalikku arhiivi üleandmiseni või hävitamiseni toimub kõik ühes süsteemis. Lisaks on eesmärk integreerida uus süsteem ka mitmete info- ja menetlussüsteemidega andmete riskasutuse võimaldamiseks, mis vähendab andmete dubleerimist ning käsitsi andmete sisestamise vajadust erinevates süsteemides.

PPA dokumendihaldus on elektrooniline: kuni 10-aastase säilitustähtajaga dokumente menetletakse ja säilitatakse digitaalselt; paberkandjal avalikud dokumendid skaneeritakse ning on kättesaadavad dokumendihaldussüsteemi kaudu. Dokumendivahetus politseiasutuste vahel on elektrooniline (dokumendihaldussüsteemide kaudu) ja teiste asutustega dokumendivahetuskeskuse (DVK) liidese kaudu.

Ühendasutuse välisveebis oleva avaliku dokumendiregistri kaudu on isikutel võimalik tutvuda ühendasutuses registreeritud dokumentidega:

- avalikele elektroonilistele dokumentidele on tagatud juurdepääs dokumendiregistri vahendusel;
- asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud dokumentide osas on avalikustatud dokumentide metaandmed.

8. Siseaudit

Siseauditi korraldamise ettevalmistamisel lähtuti Siseministeeriumi VAAK 2009–2012 kirjeldatud eesmärgist – siseauditi eesmärgiks on tagada organisatsiooni juhtkonnale küllaldane kindlustunne, et organisatsiooni sisekontrolli süsteem toimib nõutaval viisil, on tulemuslik, vastab Eesti

Vabariigi ja Euroopa Liidu kehtestatud nõuetele, tagab mõistliku inim- ja rahaliste ressursside juhtimise ja vara kaitstuse väärkasutuse eest.

17.02.2009 kinnitas siseminister oma käskkirjaga nr 37L Siseministeeriumi valitsemisala asutuste siseauditi sise-eeskirja, mis oli aluseks siseauditi-
tialase töö ettevalmistamisel Politsei- ja Piirivalveameti siseauditi büroos. PPA siseauditi töö korraldamisel on lähtutud lisaks Siseministeeriumi valitsemisala asutuste siseauditi sise-eeskirjale rahvusvahelise siseaudiitorite instituudi (IIA – Institute of Internal Auditors) standarditest.

Siseauditi büroo allub vahetult peadirektorile, mis tagab organisatsiooni struktuuris siseauditi funktsiooni sõltumatuse teistest organisatsiooni funktsioonidest. Siseauditi büroo tsentraalne paiknemine PPA struktuuris (prefektuurides siseaudiitorid puuduvad) on loonud eeldused tõstmaks siseaudiitorite kvalifikatsiooni ning arendamaks valdkonda.

Kokkuvõte

PPA tegevuse planeerimise alusdokumendis Siseministeeriumi VAAK 2009–2012 kirjeldatud põhimõtted ja püstitatud eesmärgid said olulises osas 2009. aasta lõpuks saavutatud. 2010. a keskendub PPA organisatsiooni arendamise vaates eelkõige Siseministeeriumi VAAK 2010–2013 kirjeldatud eesmärkide saavutamisele:

- loodud juhtimissüsteemi töökindluse tagamisele ja selle funktsionaalsuse arendamisele tagamaks sisejulgeoleku ühendasutuse tõrgeteta toimimine;
- üleminekule funktsioonipõhiselt juhtimiselt protsessipõhisele juhtimisele;
- ametiülesele planeerimise arendamisele juhindudes põhimõttest, et PPA on oma tegevuseesmärkide saavutamisel ja ülesannete täitmisel tervik;
- abi ja tugifunktsioonide tsentraliseeritud osutamisele, kusjuures oluliseks märksõnaks selles valdkonnas on kvaliteetse, kokkulepitud standardile vastava teenuse asutusesisene osutamine.

VII SISEMINISTEERIUMI HALDUSALA RAHALISEST SEISUST EHK, MILLISE RAHA EEST ME TURVATUNDE SAAME?

Erkki Koort

Siseministeeriumi asekaitsler

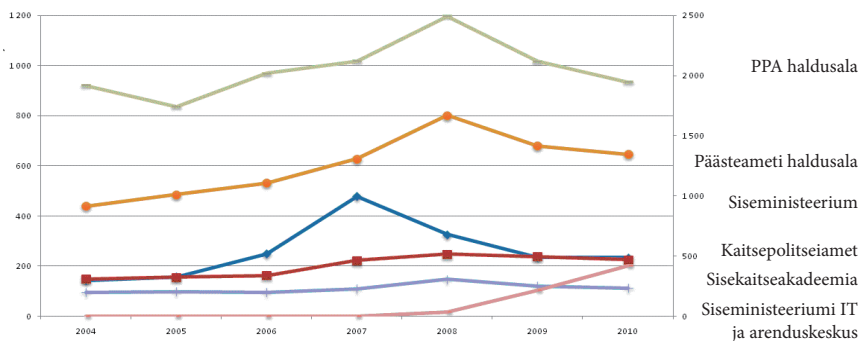

Siseministeerium ja tema haldusala moodustab kokku konkurentsilt Eesti suurima ministeeriumi, kus töötab sisejulgeoleku valdkonnas ühtekokku umbes 9500 töötajat. Veel 2008. aastal, enne organisatsiooni optimeerimist, oli töötajaid 10500. Oma igapäevatöös arendab ja suunab ministeerium kahte valdkonda: sisejulgeoleku- ja regionaalvaldkonda.

Sisejulgeolekuvaldkonnas on siseministeeriumil koos oma haldusala asutustega ülesanne tagada riigi sisejulgeolek ja kaitsta avalikku korda, valvata ja kaitsta riigipiiri ning tagada piirirežiim. Samuti on siseministeeriumil ja valitsemisala asutustel kriisireguleerimise ja päästealatööde ning kodakondsuse ja migratsiooni korraldamise ülesanne. Sisejulgeolekustruktuuride ametnikke õpetatakse ministeeriumi haldusalas tegutsevas Sisekaitseakadeemias.

Sisejulgeolekuvaldkonnas on Siseministeeriumi valitsemisalas alates 1 jaanuarist 2010.a. Politsei- ja Piirivalveamet, Päästeamet, Kaitsepolitsei-amet, Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskus (SMIT) ning Sisekaitseakadeemia.

Nagu ükski valdkond, nii ei toimi ka siseturvalisuse tagamine ilma rahata. Riik saab pakkuda turvalisust just sellises mahus, nagu on olemas rahalised vahendid. Kui makse laekub vähem ja eelarvet kärbitakse, siis on loogiline, et turvalisuse tagamise tase ei ole enam selline nagu varasemalt. Väheneb nii inimeste arv, kes sündmustele reageerivad kui ka tehnika arv, millega reageeritakse. Siseministeeriumi haldusalas kasutatav tehnika on enamasti spetsiifiline ning kallid, aga samas ei ole iseseisval riigil võimalik ilma sellise võimekuseta hakkama saada. Siinkohal olgu nimetatud kopterid, lennukid, laevad, päästetehnika ja reostustõrjevahendid.

Joonis 12: Siseministeeriumi valitsemisala eelarve 2004-2010 asutuste lõikes.
Allikas: Rahandusministeerium

Siseministeeriumi valitsemisala 2010. aasta eelarve riigituludest vähenes võrreldes 2009.aastaga 3,7%, 2009. aasta eelarve vähenes võrreldes 2008. aasta eelarvega 13,3%. 2010.aasta eelarve vähenes võrreldes 2008.a eelarvega kokku 16,5%. Vastupidise trendina kulgeva Siseministeeriumi Infotehnoloogia ja Arenduskeskuse kulude kasv 2010.a võrreldes 2009. aastaga on tingitud valitsemisala asutuste IKT-kulude konsolideerimisest SMITI.

Siseministeeriumi valitsemisala investeeringud riigituludest vähenesid 2010.a võrreldes 2009.a 48,5%, 2009.a vähenesid investeeringud võrreldes 2008.a eelarvega 71%, 2010.a investeeringud võrreldes 2008.a eelarvega vähenesid 85,1%. Siseministeeriumi valitsemisala põhivara bilansiline väärtus on 4,8 miljardit, mis jätkusuutliku avaliku teenuse pakkumiseks eeldaks iga-aastast investeeringute taset riigi tuludest ca 300-500 mln krooni (summa erineb periooditi vastavalt eriliigiliste varade kasutuseale). Aastatel 2006 kuni 2009 sai siseministeerium mittevajaliku vara võõrandamisest saadud tulust 2/3 kasutada valitsemisala investeeringute tegemiseks, mis veidi leevendas olukorda. Alates 2010. aastast ei ole see enam lubatud. Kuna investeeringutest on tänaseks säilinud ainult 15%, siis toob see kaasa suure surve investeeringuteks lähimas tulevikus. Vastasel juhul ei ole võimalik tagada võimekust inimeste elu ja tervist ning riigi julgeoleku ohustavatele sündmustele reageerimist.

Alates 2009. aastast kajastuvad Siseministeeriumi valitsemisala eelarves ka politseiametnike ning piirivalveametnike eripensionid (2010 aastal summas 119,7 mln krooni), mis kuni 2008 aastani kajastusid Sotsiaalministeeriumi eelarves. Kuna alates 2010. aastast muutub nimetatud pensionite suurus vastavalt üldisele indekseerimise korrale (sarnaselt vanaduspensionide indekseerimise süsteemile), ei ole selle kulu kajastamine sisejulgeoleku eelarves sisuliselt põhjendatud. Samuti suurendab see üldist riigi halduskoormust.

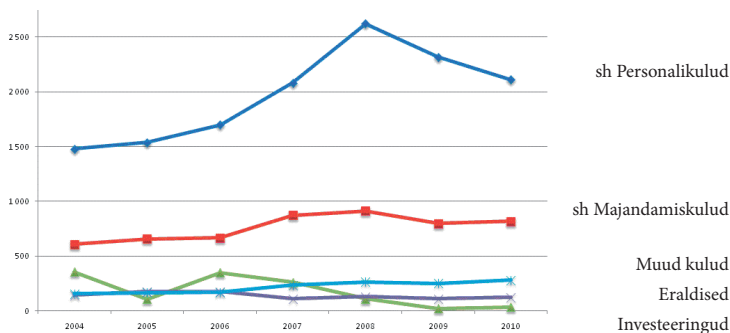
Siseministeeriumi eelarves kajastuvad ka eraldised erakondadele (2010. aastal summas 84,7 mln krooni), mis moonutab Siseministeeriumi eelarvet ning ei ole sisuliselt seotud sisejulgeolekuga. Nii pensionite kui ka eraldistega erakondadele puudub Siseministeeriumil võimalus oma valdkonna poliitikat kujundada. See loob omakorda suurema surve ülejäänud valdkondadele ja halvendab kärbete korral Siseministeeriumi eelarvepositsiooni.

Erinevate poliitiliste otsuste ning maailmamajanduse arengute mõju sisejulgeoleku eelarvele võib olla märkimisväärne ning selle planeerimine raskendatud. Näiteks kulub Siseministeeriumi valitsemisalas aastas ca 5,6 mln liitrit autokütust. Kui võrrelda 2009. jaanuari 2010. aasta veebruariga, siis kulub kütusele kuni 40% rohkem raha. Kasv tuleneb nii üldisest hinnatõusust kui aktsiisimäärade kasvust. Kütuseliitri hinnatõus 1 krooni võrra tähendab seega Siseministeeriumi valitsemisalale täiendavat kulu ca 5,6 mln krooni, mille võrra tuleb teenuste pakkumist reeglina vähendada.

Siseministeeriumi valitsemisala majandamiskulud jagunevad:

Kinnistute ja hoonete ülalpidamiskulud	26%
Sõidukite ülalpidamiskulud	21%
Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia kulud	18%
Eri- ja vormiriietuse ning erivarustuse kulud	10%
Isikuttõendavate dokumentide trükkimine	6%
Side-, posti, varude- ning registrite haldamise teenused	4%
Inventari ning masinate ja seadmete ülalpidamiskulud	3%
Arestantide toitlustamine ja meditsiiniline teenindamine	2%
Muud majandamiskulud	9%

Siseministeeriumi haldusala erineb paljudest teistest just kalli tehnika ning väga spetsiifilise ekspertiisi poolest. Tegemist ei ole nn klassikalise kontoriga, vaid väga kalliste ja unikaalsete valdkondadega mitte ainult Eestis, vaid ka maailma kontekstis. Näitena võib tuua küberkuritegevusega võitleva politseiniku, terrorismi vastase võitluse eksperdi või erideminereeri. Nende võimekuste loomine on olnud väga kallis ning pikk protsess ja võimekuse kadumisel on selle uuesti loomine mitu korda kallim, kui igapäevane efektiivne ülalpidamine oleks olnud. Loomulikult töötab Eestis igal elualal arvukalt professionaale, lihtsalt Siseministeeriumi vastutusala on suurim ja spetsiifilisi võimekusi eeldav.

Joonis 13: Siseministeeriumi valitsemisala eelarve 2004-2010 kuluartiklite lõikes.
Allikas: Rahandusministeerium

Kui 2008. ja 2009. aastal moodustasid personalikulud Siseministeeriumi valitsemisala sisejulgeoleku valdkonna eelarvest (riigi tuludest) ca 64%, siis 2010. aastaks on personalikulude osakaal tõusnud 72%ni. Tegevuskuludest (st personali- ja majandamiskulud) moodustavad personalikulud aga omakorda 84% ning majandamiskulud 16%. Kuna majanduskulusid, eraldisi ja muid kulusid on vähendada väga raske, sest need on suures osas kaetud lepingutega, loob see suure surve personalikuludele (72% sisejulgeoleku eelarvest) ja põhjustab palgalangust või vajaduse töötajate koondamiseks.

Tänapäevase eduka toimimise eelduseks on infotehnoloogia. Infosüsteemide arendamine on kallis aga samas on kõik valdkonnad täna sellega seotud. Kui varasematel aegadel tähendas seadusemuudatus uute ankeetide vmt trükkimist, siis täna tähendab ka väiksem seadusemuudatus auto-

maatselt andmebaaside arendust ning see eeldab kulu. Lisaks tähendab iga andmebaas ka püsikulu selle käigushoidmiseks ning edasisteks arendusteks. Paljud andmebaasid on omavahel ristkasutuses ehk igas andmebaasis ei ole koos kõik erinevad andmed, vaid konkreetse päringu pöördub andmebaas ise teiste andmebaaside poole ja saab sealt uued andmed. See omakorda seob andmebaasid selliselt, et ühe andmekogu arendus toob vältimatult kaasa ka seotud andmebaaside arendused ning see omakorda täiendava kulu. Asjade paremaks korraldamiseks on Siseministeeriumi haldusala infokommunikatsiooni tehnoloogia konsolideeritud Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskusesse SMIT, mis peab tagama andmebaaside parema halduse ning koos arendamise.

Rahandusministeeriumi mitteametlik fiskaalraamistik aastate 2011-2014 planeerimiseks ütleb, et nimetatud aastate eelarve peab jääma 2010. aasta eelarve piiresse. Võttes aluseks Rahandusministeeriumi enda prognoosid majanduskasvu st keskmiste palkade kasvu ning kaupade ja teenuste hinnatõusude osas, on ainus järeldus, et sisejulgeoleku reaaleelarve aasta-aastalt väheneb. Vähem raha valdkonnale tähendab vähem politseinike, päästjaid ja piirivalvureid. Väheneb kriminaalasjade ja väärtegude menetlemine. Ööpäevas on väljas vähem patrulle ja seetõttu pikeneb automaatselt sündmuskohale jõudmiseks kuluv aeg kuni poole tunni võrra. Elanike turvatunde vähenemine toob kaasa rahulolu ning usalduse languse riigi vastu ja seetõttu näiteks politseile teatamise vähenemise, mistõttu kasvab latentne kuritegevus. Kokkuvõttena langeb kuritegude toimepanemises vahelejäämise risk ja karistamatuse tunne ning uute kurjategijate pealekasv perspektiivis suureneb. Väheneb patrullide arv piiril, mis arvestades suurenenud illegaalsete immigrandide hulka oleks lühinägelik samm. Samuti võivad suurenedada piirijärjekorrad, kuna piiriületuse kiirus vähenenud tööjõu tõttu langeb veelgi. Loomulikult tuleb vähenenud eelarve tingimustes vähendada pääste komandosid ning see vähendab hajaasutusega piirkondades abi kättesaadavust. Teostatakse vähem tuleohutusülevaatusi ning tehakse vähem ennetusalast tegevust elanikkonna seas, mis toob endaga kaasa tules hukkunute arvu kasu. Pikeneb dokumendi, nii passi kui ka ID-kaardi, kättesaamise aeg ja arvestades, et väga suur osa dokumentidest tuleb vahetada 2011-2012 aastatel, siis toob see kaasa elanikkonna rahulolematuse kasvu.

Kokkuvõttes võib öelda, et suunates oluliselt vähem raha riigi teenuste kättesaadavuse tagamiseks, halveneb elanikkonna olukord tervikuna, sh pikenevad teenuse osutamise ajad, halvenevad kvaliteedinäitajad. Suurenevad riskid nii töötajate kui elanike elule, tervisele ja varale. Võimalikud on ka sanktsioonid erinevate rahvusvaheliste kohustuste täitmata jäämisel nt EL välispiiri puudulik valvamine või HELCOM nõuete mittetäitmine.

LISA: Turvalisuspoliitika põhisuunad aastani 2015

tegevusaruanne

I TURVALISEM TUNNE

8. Väheneb elanikkonna hirm sattuda avalikus kohas rünnaku ohvriks.	
TPPS eesmärk	Tegevused 2009. a
8.1. Elanikke teavitatakse kohtadest ja aegadest, kus ja millal on oht rünnaku ohvriks sattuda, samuti igaühe võimalustest osutada turvalisuse tagamisel kaasabi.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Teavituseks rakendatakse nii kohalikku kui ka üleriigilist meediat. 2. Politsei tegutseb teavitamisel vastavalt koostatud meediaplaanile. Sellekohaseid teateid ja sõnumeid on lisatud erinevatesse materjaldesse. 3. Koostatud sai politsei teavikute sari, kus Eesti Politsei annab juhendeid liiklus-, varavastaste ja vägivallakuritegude ning narkosüütegude ärahoidmiseks (8 nimetust). 4. Röövimiste, varguste vms sündmuste avalikul kajastamisel tuuakse välja soovitusel, mida iga inimene kuritegude ohvriks langemise ärahoidmiseks saab teha.
8.2. Parandatakse politsei kui üldkorrakaitseorgani nähtavust avalikes kohtades patrulimisel ja tagatakse väljakutsete kiire teenindamine.	<ol style="list-style-type: none"> 5. Elanikkond on rahul politsei tegutsemisega: <ol style="list-style-type: none"> 5.1. Rahulolevate elanike osakaal oli 2009. a 80%. 5.2. Välise korrektsusega on rahul 82%. 5.3. Politsei tööga on rahul 75%. 6. Parandamist vajab politsei tegutsemise kiirus, sellega oli 2009. a rahul 55% elanikest.

	<p>7. Avalikes kohtades toimkondade osakaalu suurendamine on sõltuvuses toimkondade väljapaneku võimekusega. 2009. aastal suudeti hoida toimkondade keskmine väljapanek 2008. aasta tasemel. Langus toimus teisel poolaastal ja see on seotud eelarve vähenemisega.</p> <p>8. Positiivse efekti on andnud politsei ja piirivalve ühispatrullid.</p>
8.3. Suurendatakse politseiasutustes analüüsipõhist patrullitööd, et korrakaitsele eraldatava ressursiga saavutada maksimaalset mõju inimeste turvalisuse tagamisel.	<p>9. Politseipatrulle paigutatakse iga politseiasutuse tööpiirkonnas aegkoht-analüüsi alusel, mis tähendab, et patrullide ja marsruutide koostamisel arvestatakse kõrgema kriminogeensusega piirkondade sagedasema seiramise vajadusega.</p> <p>10. Elanikkonna hirm õigusrikkumiste ees 2009. aastal oli 48% inimestest ja hirm tänavakuritegevuse ees 42% inimestest.</p> <p>11. Politseipatrullide ööpäevane väljapanek 2009. a oli keskmiselt 98,1 (võrdl. 2008. a 99,3).</p>
8.4. Luuakse kohaliku omavalitsuse tasandil toimivad koostöövõrgustikud riskigruppide mõjutamiseks õiguskaualekale käitumisele.	<p>12. Kohalike omavalituste poolt on loodud võrgustikud. Politseilistest meetmetest ei piisa, kui ei ole lahendust leidnud sotsiaalsed probleemid ja ei ole rakendunud hästi toimiv sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuste kompleks.</p> <p>13. Erilist tähelepanu osutati koostööle alaealiste komisjonidega mõjutusvahendite efektiivsemaks rakendamiseks.</p>

	<p>14. Üldistatult saab esile tõsta, et turvalisuskomisjonides on olnud arutusel asulate valgustuse, hea- korra ja noorte vaba aja veetmise võimalused.</p> <p>15. Näiteks Viljandi linnas viisid politseiametnikud kokku noored graffitiharrastajad, noortekeskuse ja linnavalitsuse ning selle tulemusel asus linnavalitsus otsima legaalse graffiti tegemise kohta. Teine näide on Tapa linnast, kus linnavalitsus paigutas politsei ettepanekuid arvestades täiendava valgustuse kohaliku meelelahutusasutuse juurde.</p>
--	---

9. Väheneb isikuvastaste kuritegude arv, pööratakse erilist tähelepanu tapmistele ja alaealiste vastu toime pandud kuritegude arvu alandamisele.

TPPS eesmärk	Tegevused 2009. a
9.1. Viiakse läbi meediakampaaniad kooli- ja lähisuhtevägivallast probleemist teavitamiseks ja hoidumiseks.	<p>1. Ida Politseiprefektuur käivitas 2009. a koolilõpetajatele mõeldud ennetusprojekti lähisuhtevägivalla teadlikkuse tõstmiseks. Lääne Politseiprefektuur käivitas projekti, ennetamaks kohtinguvägivalda.</p> <p>2. 01.01.2009 käivitus üleriigilise lasteabitelefoni 11 6111 töö. Korra- kaitsjate roll oli 11 6111-töötajaid vajadusel nõustada ja jagada telefoni olemasolu kohta infot politsei vaatevälja sattunud noortele.</p> <p>3. On osaletud erinevates projektides ja programmides (nt koolirahu programm koolivägivalla vähendamiseks ja ennetamiseks).</p>

	<p>4. Sarjas „Eesti Politsei annab nõu“ andis politsei välja nii eesti, kui ka vene keeles teavitusbldikud. 2009. a läbis „Lähisuhtevägivalla“ voldik uuenduskuuri.</p> <p>5. Mitmed suured projektid 2009. aastal olid suunatud just õpilaste teavitamiseks ja koolivägivalla ennetamiseks (nt turvastend Põhja regioonis).</p>
9.2 Tõhustatakse alaealiste kaitsele suunatud ametnikevahelist koostööd	<p>6. Toimub püsiv koostöö nii üleriigilisel kui ka regionaalsel ja piirkondlikul tasandil sotsiaal- ja lastekaitse ametnikega.</p> <p>7. Osaleti „Turvalise kooli“ tegevuskava väljatöötamisel; tegevuskava näeb ette tihedate koostöövõrgustike tegevusi.</p> <p>8. Ollakse üheks partneriks Euroopa Sotsiaalfondi toel rahastatud projektis (lõpptähtaeg 2011. a), mille eesmärgiks on välja töötada eelkooliasutustele, üldhariduskoolidele ja kutseõppeasutustele juhendmaterjalide pakett erinevate lapsi ohustavate olukordade varaseks märkamiseks, õigeaegseks reageerimiseks ja sekkumiseks. Projekti raames on 2009. a koostatud juhendmaterjal koolidele tegutsemiseks äkkrünnaku korral.</p>
9.3. Suurendatakse toetust sotsiaalprogramme pakkuvatele mittetulundusühingutele.	<p>9. Vähenenud eelarvevahenditega MTÜ-de kaasamise rahaline maht 2009. a ei kasvanud. 2010. a on kavandatud MTÜ-de kaasamine</p>

	projektipõhisesse tegevusse poliitseipoolses rahastamise mahus mitte vähem kui 600 000 krooni.
10. Tõhusama lõimumisalase tegevuse tulemusena vähenevad rahvustevahelised pinged.	
TPPS eesmärk	Tegevused 2009.a
10. Tõhusama lõimumisalase tegevuse tulemusena vähenevad rahvustevahelised pinged.	<p>1. 2009. a jätkati tegevustega naturalisatsiooniprotsessi hoogustamiseks. Jätkatakse määratlemata kodakondsusega laste vanemate teavitamist lapse sünni registreerimisel, et neil on võimalus taotleda oma lapsele lihtsustatud korras Eesti kodakondsust. 2008. a oktoobri lõpus koostas KMA oma infosüsteemi kantud andmete põhjal nimekirja alla 15-aastastest kehtiva elamisloa või elamisõiguse alusel Eestis elavatest määratlemata kodakondsusega lastest. Eesti kodakondsuse saamise tingimustele vastanud laste vanematele saadeti 2009. a siseministri allkirjaga teavituskiri (eesti ja vene keeles), milles selgitati lapsele Eesti kodakondsuse saamise võimalusi. 2009. a veebruaris koostati analoogne nimekiri 15-20- aastaste määratlemata kodakondsusega isikutest. Eesti kodakondsuse saamise tingimustele vastanud isikutele saadeti samuti siseministri allkirjaga teavituskiri (eesti ja vene keeles). 2009. aasta statistilistele andmetele tuginedes on Eesti kodakondsuse saajate osas tõus võrreldes 2008. aastaga toimunud just noorte seas.</p>

II OHUTUM LIIKLUS

11. Liiklusõnnetustes hukkunute ja vigastatute arv ning liiklusõnnetustega kaasnevate varaliste kahjude suurus väheneb.	
TPPS eesmärk	Tegevused 2009. a
11.1. Varustatakse politsei optimaalse hulga kiirusemõõteseadmete ja tõenduslike alkomeetritega.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Politsei optimaalne vajadus on 200 - 250 kiirusemõõturit. 2. 2009. aastal soetati politseile 8 kiirusemõõteseadet. 3. 2009. aastal oli probleemiks mõõteseaduse tõlgenduse ja vastavalt sellele mõõtevahendite kasutamise küsimused. Vastavalt Riigikohutu lahendile võeti kasutusest maha 54 kiirusemõõturit. Seega on politseil 197 kiirusemõõturit, millest 54 ei ole kasutatavad. Seega on politseil täiendav vajadus vähemalt 50 seadme osas. Samas püütakse leida võimalusi, et siiski võtta taas kasutusele töökorras olevad 45 kiirusemõõturit. See eeldab seadmete vastavusse viimise võimaluse analüüsi. 4. Tõenduslikke alkomeetreid soetati 44, sellega on tagatud tõenduslike alkomeetrite miinimumvajadus ja tulevikus on kindlasti vaja tõenduslike alkomeetrite hulka suurendada, et transpordiressurssi kokku hoida.
11.2. Rakendatakse automaatseid liiklusjärelvalvesüsteeme, ennekõike kiiruskaameraid.	<ol style="list-style-type: none"> 5. Vastavalt kavandatud projektile ehitati 2009. aastal valmis 16 kaamerakohta. Maanteeameti poolt on 16 kiiruskaamerat Tallinna-Tartu-Võru-Luhamaa maanteele paigaldatud. Samaaegselt töötati välja hoiatusmenetluse infosüsteemi.

	Alates 2009. aasta lõpust alustati infosüsteemidevahelisi teste. Rakendamine toimub 2010. a I pool-aastal.
11.3. Kaasajastatakse liiklusohutuse tagamisega seonduvad õigusaktid.	6. Osaletakse uue liiklusseaduse väljatöötamisel.
11.4. Luuakse õiguslikud alused, mis võimaldavad kindlustusandjatel arvestada liiklejate poolt toime pandud liiklusrikkumisi isikustatud kindlustusmakse määramisel.	7. Alustatud on esialgseid konsultatsioone partneritega.
12. Paraneb liikluskultuur	
TPPS eesmärk	Tegevused 2009. a
12.1. Intensiivistatakse teavitustööd liiklusega seotud ohtudest ja nende maandamise võimalustest.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Liiklus oli 2009. a teravdatud tähelepanu all ja üks peamisi töösuundi. 2. Teavitustöö lähtus liiklusjärelvalve meediaplaanist, mis oli 2009. a kohta tervikuna välja töötatud ja ühtis Maanteeameti erinevate kampaaniate ja tegevustega. 3. Igal kampaanial olid eelteated, vahetähtsused, lõpetamise kokkuvõtted. 4. Erakorralisemad teated käisid kiirelt muutunud ilmaolude ja teel olevate ohtude kohta. 5. Hoiatavad teated helkurite, kergliikluse kaitsevahendite (kiivrid, kaitsmed), turvavarustuse kasutamise vajalikkuse kohta, ekstreemsed näited vastupidisest käitumisest sinna juurde.

12.2. Suurendatakse kodanike kaasatust liiklusohutuse tagamisse.	6. Liiklejatele on loodud mitmeid võimalusi liiklusohutlikest kohtadest ja olukordadest teavitamiseks: liikusliin Lõuna regioonis, e-postiaadressid, vihjetelefonid.
12.3. Tõhustatakse liiklusohutusalast õpet lasteaedades ja põhikoolides.	7. Osaleti erinevates töögruppides, mis töötavad välja laste ohutusõppe suundi. Laste- ja õppeasutustes peavad politseiametnikud lastele loenguid turvalisusest.

III TULEOHUTUM ELUKESKKOND

13. Tuleõnnetustes hukkunute arv ja vigastatute arv ning tuleõnnetustega kaasnevate varaliste kahjude suurus väheneb	
TPPS eesmärk	Tegevused 2009. a
13.1. Tõhustakse teavitust autonoomse tulekahjusignalsatsioonianduri vajalikkusest ja kohustuslikkusest eluruumides.	<ol style="list-style-type: none"> 2009. a 1. juulil muutus suitsuanduri olemasolu eluruumides kohustuslikuks. Elanikkonnale tuletati kohustust meelde 2009. a I poolaastal meediateavituse ning ka otsepostituse teel. 2009. a II poolaastal alustati ka järelevalvet kohustuse täitmise osas. Päästeameti tellitud uuringu andmete oli 2009. a oktoobri seisuga suitsuandur 78% peredest. Edaspidi jätkatakse suitsuanduri olemasolu kontrollimist eluruumides ning suitsuanduri vajalikkusest teavitamist meedia kaudu igapäevase avaliku suhtluse käigus. Suuremat meediakampaaniat antud küsimuses enam ei kavandata.
13.2. Seadustatakse kohustus võtta ühiskondlikes hoonetes kasutusele mittesüttivad tekstiilid.	<ol style="list-style-type: none"> Vastavat õigusakti muudatust ei ole algatatud. Valmistatakse ette mõjuanalüüsi koostamist.
13.3. Suurendatakse sotsiaaltöötajate ja hoolekandeaustuste töötajate tuleohutusosalast teadlikkust.	<ol style="list-style-type: none"> Hoolekandeaustustes parimate tuleohutusosalaste erilahenduste väljatöötamist ja töötajate koolitamist rahastatakse Eesti-Šveitsi koostööprogrammi projekti raames. 2009. a kasvas oluliselt tuleohutusosalaselt koolitatud sotsiaaltöötajate arv, kokku koolitati 389 sotsiaaltöötajat. Igas KOV-is on olemas tuleohutusosalaselt koolitatud sotsiaaltöötaja.

13.4. Muudetakse tulekustuti omamine eluruumides kohustuslikuks.	7. Vastavat õigusakti muudatust ei ole algatatud. 2009. a langetati positiivne rahastamisotsus vastavasisulise mõjude hindamise uuringu läbiviimise rahastamiseks Euroopa Sotsiaalfondist. Uuring teostatakse 2010. aastal.
14. Elanikud muutuvad teadlikumaks õigest käitumisest tuleõnnetuse korral	
TPPS eesmärk	Tegevused 2009.a
14.1. Kaasatakse enam vabatahtlikke tuleohutuslaste nõustavate kodukülastuste läbiviimisesse.	1. Välja on töötatud koolitusprogramm vabatahtlikele tuleohutuslaste nõustavate kodukülastuste läbiviimiseks ning vabatahtlikud on valmis iseseisvalt tuleohutuslast nõustamist läbi viima, kokku viivad vabatahtlikud läbi u 1/3 kodukülastustest.
14.2. Teavitatakse avalikkust küttekollete ja lahtise tuleohutusest ning esmaste tulekustutusvahendite, sealhulgas tulekustuti kasutamisest.	2. Avalikkuse teavitamine küttekolletega seotud ohtudest toimub iga-aastaselt enne kütteperioodi alustamist. Lahtise tulega seotud ohtudest teavitatakse iga-aastaselt avalikkust tuleohtliku aja (kevade) saabumisel ning seda korratakse regulaarselt, samuti teostatakse lõkketegemise ohutusega seotud nõuete täitmise üle järelevalvet koostöös Keskkonnainspektsiooniga. Esmaste tulekustutusvahendite (tulekustutite) vajalikkusest informeeritakse avalikkust regulaarselt igapäevasel ennetustööl ja avalikkusega suhtlemisel.

<p>14.3. Tõhustatakse lastevanematele suunatud teavitustööd, mis käsitleb lastega seotud tuleohutusalasid riske.</p>	<p>3. 2009.a töötati välja sihtrühmapõhised teavitusmaterjalid, samuti kasutati ennetustööks eelnevatel aastatel valminud õppefilme „Miks see just meiega juhtuma pidi“ ning „Teoreem tulest“.</p>
<p>14.4. Parandatakse hoolekandeadasutuste tuleohutusala tegevust.</p>	<p>4. Hoolekandeadasutuste tuleohutusnõuete täitmist kontrollitakse iga-aastaselt ning hoolekandeadasutuste tuleohutusalasest seisust tehakse iga-aastaselt kokkuvõte. Hoolekandeadasutustes parimate tuleohutusala erilahenduste väljatöötamist rahastatakse Eesti-Šveitsi koostööprogrammi projekti raames, mille rakendamiseks tehakse ettevalmistusi.</p>

IV KAITSTUM VARA

15. Väheneb varavastaste kuritegude arv, erilise tähelepanu alla võetakse alaealiste poolt toime pandud varavastaste süütegude ennetamine.	
TPPS eesmärk	Tegevused 2009. a
15.1. Alaealiste poolt toime pandud kuritegude analüüsile toetuv ennetustegevus suunatakse kuritegude põhjuste mõjutamisele.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Politseiasutused analüüsivad reegiooni kriminogeenset olukorda ja kavandavad sellest tulenevalt jooksvalt ennetustegevusi. 2. Novembris 2009. a valmis alaealiste õigusrikkujate analüüs, mille järeldustest lähtutakse 2010. a tegevuste kavandamisel.
15.2. Tõstetakse politsei võimekust selgitada välja varastatud asjadega kauplejad ja koos erasektoriga töötatakse välja süsteem, mis raskendab kuritegudega saadud vara realiseerimist ja seeläbi kriminaaltulu saamist	<ol style="list-style-type: none"> 3. 2009. aastal pöörati tõsist tähelepanu kuriteo läbi saadud varaga kauplemisele ja kriminaaltulu väljaselgitamisele. 4. Süüteo toimepanemise tulemusena saadud vara omandamisi, hoidmisi ja turustamisi selgitati välja 29,5% rohkem kui 2008. a (Justiitsministeeriumi andmetel 2008 – 308 kuritegu, 2009 – 399 kuritegu). 5. Patrullimarsruutide koostamisel arvestati võimalike ebaseaduslikul teel hangitud vara kokkuostjate ja edasimüüjate kohtadega tegelemine.
15.3. Suurendatakse lastevanemate teadlikkust alaealistega seonduvatest riskidest ja nende maandamisest.	<ol style="list-style-type: none"> 6. Politsei kasutab järgmisi võimalusi: <ul style="list-style-type: none"> • meediateavitust; • teavikud; • loengud; • interneti vahendusel ohtudest teavitamine; • erinevate koostööpartnerite lastevanemate teadlikkuse tõstmisele suunatud tegevustes osalemine oma oskusteabega.

	<p>7. 2009. aastal oli alaealiste õigusrikumiste vähendamisele suunatud projekte 79, suunad jäid samaks võrreldes 2008. aastaga. Projektide hulk vähenes seoses vähenenud ressursiga.</p>
<p>15.4. Arendatakse infotehnoloogiaalaste ning interneti vahendusel toime pandud kuritegude vastase võitlemise võimekust.</p>	<p>8. Üha enam kuritegusid pannakse toime virtuaalkeskonnas ning tuleb välja arendada võimekus selliste kuritegude lahendamiseks. 2009. a jätkus juba varasemalt rakendunud internetimonitooring - tegevus, mis on suunatud konkreetselt interneti vahendusel toime pandud kuritegude väljaselgitamisele ning millega hoitakse pilku peal internetis toimuval ja pööratakse tähelepanu avalikus veebis olevatele vihjetele, milles on viiteid süütegudele.</p> <p>9. Politseiametnikke koolitati virtuaalkeskonnas toime pandud kuritegude menetlemise alal (laste internetis seksuaalse ärakasutamise vastase võitluse kursus; lastepornograafia, küberkuritegevus ning muud laste vastu suunatud kuriteod jne).</p> <p>10. Kriminaalmenetluses suureneb digitaalsete tõendite osakaal. Menetlejate toetamiseks tõendite kogumisel, kuritegude lahendamisel, töötavad kõigi prefektuuride kriminaalosakondades vastavate teadmistega ametnikud (spetsialiseerunud IT-grupid).</p>

16. Kriminaalsel teel saadud tulu konfiskeerimine muutub efektiivsemaks.	
TPPS eesmärk	Tegevused 2009. a
16.1. Arendatakse politseis välja kriminaaltulu tuvastamise võimekus.	<ol style="list-style-type: none"> 1. 2009. aastal määrati kõikides politseiprefektuurides konkreetsed kriminaaltulu tuvastamise tulemuslikkuse eest vastutatavad isikud. 2. Aasta jooksul koolitati menetlejaid kriminaaltulu tuvastamise probleematika osas (näiteks novembris 2009 toimus kriminaaltulu alane teabepäev menetlejatele, samuti majanduspolitseinike koolitus, kus üheks teemaks oli kriminaaltulu tuvastamine). 3. 2009. a valmis kriminaaltulu puudutav käsiraamat politseiametnikele.
16.2. Tagatakse kõigi rahapesukuritegude eelkuritegude menetlemisel kriminaaltulu väljaselgitamine.	<ol style="list-style-type: none"> 4. Kriminaaltulu tuvastamine on jätkuvalt kriminaalpolitsei tegevuse tulemuslikkuse hindamise oluline näitaja. 5. 2009. a piirati vara käsutamist 137 korral, summas 500 mln krooni (2008 – 103 korral). 6. Prokuratuuri saadeti rahapesukahtlusega 102 isikut (2008 – 57 isikut). 7. 2009. a arestiti vara 63 077 941 krooni väärtuses (2008 – 77 404 887 kr).
13.3. Suurendatakse sotsiaaltöötajate ja hoolekandeesustuste töötajate tuleohutusala teadlikkust.	<ol style="list-style-type: none"> 8. Käibemaksu ja aktsiisipettuste tõkestamise valitsuskomisjoni koosoleku otsusest tulenevalt kutsus Maksu- ja Tolliamet oktoobris 2008 kokku töörühma, mille üles-

	<p>andeks on välja töötada üleriigiline asitõendite ja konfiskeeritud vara hoiustamise kontseptsioon. Arestitud vara hoiutingimuste loomiseks 2009. a konkreetseid tegevusi ei toimunud, praktikas ei esinenud ka probleeme vara säilimisega.</p>
17. Suureneb elanike teadlikkus oma vara kaitsmise võimalustest.	
TPPS eesmärk	Tegevused 2009.a
17.1. Teavitatakse elanikkonda võimalikest riskidest ning kuritegevuse trendidest.	<p>1. Toimus pidev ohtude hindamine ning pressiteadete väljaandmine nii televisioonile kui ka ajalehtedele (nt. nõrga jääga ei maksa kalale minna; sügisel võtke metsa seenele/marjule minnes mobiil kaasa ja teavitage lähedasi; pimedas ei maksa vähekäidavates kohtades üksi liikuda ja oma ümbrust tuleb alati (nii väljas kui maja trepikojas) tähele panna; jälgida, et autosse ei jäetaks asju, mis vargaile huvi pakuvad; suvel ei tasu õhutamise eesmärgil rõduuksi ega aknaid ööseks lahti jätta jne).</p>
17.2. Laiendatakse kogukonnakeskset ennetustööd, kaasaates sellesse korteriühistud, kinnisvaraarendajad, kindlustusfirmad, turvafirmad ja turvatooteid pakkuvad ettevõtted ning elanike ühendused.	<p>2. Üks piirkondliku politseitöö peamisi eesmärke on osaleda kohalike omavalitsusüksuste juurde moodustatavate ja/või seal juba tegutsevate turvalisuskomisjonide (ehk turvavõrgustike) tegevuses.</p>
17.3. Toetatakse naabrivalve jätkusuutlikku arengut.	<p>3. Politsei osaleb naabrivalvepiirkondade ja sektorite nõustamisel.</p> <p>4. 2009. aasta lõpuks moodustati 88 uut sektorit (kokku 865 sektorit). Naabrivalvesse on kaasatud üle 10 000 leibkonna.</p>

V VÄHEM ÕNNETUSI

18. Õnnetustes hukkunute ja vigastatute arv kahaneb	
TPPS eesmärk	Tegevused 2009. a
18.1. Luuakse õiguslik alus tuleohutusjärelvalve ametnike toiminguteks kõikide ohtude korral, mis võivad põhjustada tulekahju tekke.	1. Tuleohutusjärelvalve ametnike tegevuse õiguslikud alused on täpsustatud päästeseaduse ja tuleohutuse seaduse eelnõudes. Eelnõud esitati 2009. a mais menetlemiseks Riigikogule
18.2. Rakendatakse varajase hoiatuse süsteem, mille vahendusel saab õigeaegselt teavitada avalikkust erakorralistest sündmustest, õnnetustest ja hädaolukordadest, arvestades sealhulgas side ja elektriga varustamise katkemise võimalusega	2. Sireenidepõhise varajase hoiatuse süsteemi rakendamise põhialused on kinnitatud siseministri käskkirjaga „Varajase hoiatuse süsteemi sireenide paigaldamise, käitlemise ja elanikkonna ettevalmistamise nõuded ning sireenide signaalide tähendused“. Päästeamet sõlmis koostöölepingu Eesti Rahvusringhäälinguga operatiivseks avalikkuse teavitamiseks hädaolukordade jms sündmuste korral. Koostöös mobiilsideoperaatoritega valmistas Siseministeerium ette varajase hoiatuse teadete edastamist mobiiltelefoni kõrjeinfo teel.
18.3. Täpsustatakse suurõnnetuseohuga ettevõtete riskianalüüsi koostamise kriteeriumid ning töötatakse välja seadusest tulenevad kohustuslikud tingimused ettevõtete riskianalüüsi tulemustega arvestamiseks planeeringute koostamisel.	3. 2009. a veebruaris jõustus keemikaliseaduse muutmise seadus, mis toob välja kohustuslikud tingimused ettevõtete riskianalüüsi tulemustega arvestamiseks planeeringute koostamisel. 2009. a juulis jõustusid planeerimisseaduse muudatus, mis toob välja kohustuslikud tingimused hädaolukordade riskianalüüsi tulemustega arvestamiseks planeeringute koostamisel.

18.4. Töötatakse välja ohtlike vedude seadus.	4. Vastavat õigusakti loomist ei ole algatatud. MKM on koostanud ohtlike vedudega seotud õigusaktide analüüsi.
18.5. Edendatakse õpetajate ning õpilaste ohutuslaseid, sealhulgas tule-, vee- ja olmeohutuslaseid teadmisi.	<p>5. Õpilaste ja õpetajate teadmiste tõstmiseks on välja on töötatud projektid „Nublu aitab“ (suunatud lasteaia lastele) ja „Tean tules“ (suunatud algklasside lastele) ning haridusasutustes viiakse regulaarselt läbi koolitusi.</p> <p>6. 2009. a alustati ka veeohutusalast teavitustööd ning valmistati ette veebileht www.veeohutus.ee</p> <p>7. Veeohutusalane teavitustöö ja õpilaste koolitamine algab suuremas mahus 2010. aastal.</p>
18.6. Suurendatakse võimekust teostada riskipõhise valiku alusel tööruumide töökeskkonnavalaseid ülevaatusi, et vähendada tööõnnetuste tekke tõenäosust.	8. 2009. a registreeriti 17 surmaga lõppenud tööõnnetust, mis on taasiseseisvunud aja madalaim näitaja (2005. a – 24, 2006. a – 27, 2007. a – 21, 2008. a – 21).
18.7. Viiakse õppeasutuste õpi- ja olmekeskkond vastavusse tervise-, töökaitse- ja tuleohutusnõuetele ning ehitusnormidele (ehituslased õigusaktid, standardid ja juhised).	<p>9. 2009. a koostati kokkuvõtte haridusasutuste tuleohutusalasest olukorrast ning tutvustati kokkuvõtet VV kriisikomisjonile. Kokkuvõtte kohaselt on 38% koolidest (2008. a 30%) oluliste tuleohutusalaste rikkumisteta, 36% väiksemate puudustega ja 26% (2008. a 37%) oluliste puudustega.</p> <p>10. Haridusasutuste tuleohutusnõuetega vastavusse viimiseks tõhustatakse tuleohutusjärelvalvet. Haridusasutuste tuleohutusalasest olukorrast esitatakse kokkuvõtte Vabariigi Valitsuse kriisikomisjonile kord aastas.</p>

19. Suureneb elanikkonna teadlikkus õigest käitumisest õnnetuse korral	
TPPS eesmärk	Tegevused 2009. a
19.1. Käivitatakse elanikke abistav ja juhendav internetikeskkond, mis koondab informatsiooni võimalikest ohtudest ja annab erinevates ohuolukordades käitumise juhendeid, sealhulgas juhtnööre käitumiseks tule-, liiklus- ja teiste õnnetuste korral.	<p>1. Juhendid on kättesaadaval lehekülgedel:</p> <p>www.kodutuleohutuks.ee www.rescue.ee www.veehutus.ee www.ohutusope.ee</p>
19.2. Tõhustatakse elanikkonnakaitse tegevust, sealhulgas määratletakse riigiasutuste kohustused elanikele suunatud selgitustöö tegemisel, et inimesed oleksid teadlikud elukeskkonna konkreetsetest ohtudest ja ennast ning teisi säästvast tegevusest ohuolukorras.	<p>2. 2009. a juulis võeti vastu uus hädaolukorra seadus, mis liitis omavahel varasema hädaolukorraks valmisoleku seaduse ning eriolukorra seaduse. Hädaolukorra seadus näeb ette Vabariigi Valitsuse määruse koostamise, mis sätestab elanikkonna hädaolukorrast ja selle lahendamise teavitamise, sh varajase hoiatamise, psühholoogilise kaitse ja kriisikommunikatsiooni alused.</p>
19.3. Koordineeritakse ohusvaldkonna sotsiaalreklamide korraldajate tegevust, et suurendada info mõju sihtgruppidele.	<p>3. Sotsiaalreklaami korraldamisel lähtuti aastateks 2003–2015 kehtestatud rahvuslikust liiklusohutusprogrammist</p> <p>4. Selgitamaks turvavööde kasutamise vajalikkust, viis Maanteeamet koostöös politseiga läbi kampaania „Ära tapa oma sõpra. Kinnita tagaistmel turvavöö!“ 2009. aasta märtsi kampaanias keskenduti eelkõige just 18–25-aastastele noortele, eesmärgiga vähendada lahtise turvavööga sõitjate arvu ja</p>

	<p>teadvustada, et kokkupõrke korral võib turvavööta tagaistuja inertsi mõjul tappa eesistuja.</p> <p>5. Mais alustati joobeseisundis sõidu- kijuhtimisest hoidumist teadvustava mitmekülgse tegevusprogrammiga „Sõida kaine peaga!“. Selle raames valmisid raadio- ja välireklaamid, korraldati koolitusi alkomeetrite kasutamise propageerimiseks suvistel avalikel üritustel ja jagati infomaterjale. Samuti anti välja selge peaga (kaine) grupijuhi tunnistused.</p> <p>6. Suvel viis Maanteeamet läbi ka liiklusohutuskampaania lubatud piirkiirusest kinnipidamiseks ja ohutu sõidukiiruse valikuks asulavälisel teel. Teavituskampaania „Sinu lähedaste elud pole katsetamiseks. Ära ületa lubatud kiirust!“ põhirõhk oli tele- ja raadioreklaamil ning lisaks kasutati ka välireklaami.</p> <p>7. Septembris viisid politsei ja Maanteeamet üheskoos läbi järjekordse liiklusohutuskampaania sõidutee ületamise ohutuse suurendamiseks, piirkiirusest kinnipidamiseks ja ohutu sõidukiiruse valikuks asulas. Kooliaasta algusele ajastatud kampaaniaga jätkati kahest varasemast aastast liiklejatele tuttava sõnumi „Lapsed on linnas tagasi!“ edasiarendusega. Lisaks kampaania „Lapsed on linnas tagasi. Targem võtab hoo maha!“ meediareklaamile ja jaotusmaterjalide jagamisele vestles politsei liiklusjärelevalve käigus nii autojuhtide kui ka jalakäijatega, andes nõu ja soovitusi ohtude vältimiseks.</p>
--	---

	<ol style="list-style-type: none"> 8. Oktoobris korraldasid Tequila AD ja Maanteeamet Tallinna, Tartu ja Pärnu ööklubides noortele suunatud teavituskampaania „Avariivaba öö Euroopas” ning pimedaja libeda tulekuga jätkati taas helkuri kandmise propageerimist. 9. Samuti oktoobris 2009 alustasidki politsei ja Maanteeamet helkuri kandmise olulisust selgitava liiklusohtuskampaaniaga „Pane need, kellest hoolid, pimedal ajal särama”. 10. Läänemaal viidi 2008. a. aprillist kuni 2009. novembrini läbi projekt „Leidke aega minu jaoks” eesmärgiga tõmmata täiskasvanute tähelepanu alaealiste probleemidele. Projekti raames toimus joonistuskonkurss koolilastele „Armasta mind!”. Konkurssi parimad, mis trükiti tööd trükiti plakatitele ja Haapsalu Tarbijate Ühistu kilekottidele. 11. Ida-Virumaal viidi läbi kampaania „Kaherattalised liikluses”. Märtsist – oktoobrini 2009 mängiti pea kõikides Virumaa suuremates kaubanduskeskustes heli- ja videoklippi, mis kutsus kaherattalistel liiklejaid ülesse kasutama kaitsmeid ja kiivrit ning juhtima oma sõiduvahendit kainelt. Teisi liiklejaid kutsuti üles hoolivalt käituma ja arvestama kaherattalistega liikluses. 12. Detsembri 2009 ilmus Ida prefektuuri ja MTÜ Ida-Viru Naiste Tugikeskuse koostöös perevägivalla-teemaline väljaanne „ÄRA LASE armastusel haiget teha!”
--	---

	<p>13. Tuleohutusealast teavitustööd ja sotsiaalreklaami korraldas Päästeamet, toetudes päästeala ennetustöö strateegiale. Märtsis viidi läbi 2008. aasta meediakampaania korraldus „Tulekahju areng – 5 minutit”.</p> <p>14. Juunis toimus meediakampaania, mille eesmärk oli teavitada elanikkonda suitsuanduri kohustuslikkusest. Emori uuringu andmetel kasvas elanikkonna teadlikkus sellest 98 %-ni.</p> <p>15. Kevadest kasutati teavituskampaanias „Suitsuandur päästab elu. Suitsuandur on kohustuslik alates 1. juulist 2009” nii tele-, raadio-, väli-, kui ka trükireklaami võimalusi. Samuti rõhutas Päästeamet suitsuanduri vajalikkust avalikus kommunikatsioonis intervjuude, pressiteadete ja erinevate teavitusürituste ning koolituste näol.</p>
<p>19.4. Kasvatatakse elanike teadlikkust veekogudel viibimise, juhuslikult leitud lõhkekehade ja olmehooleetusega kaasnevatest õnnetusohutudest ja neid ennetavatest tegevustest.</p>	<p>16. 2009. a alustati ka veeohutusalast teavitustööd ning valmistati ette veebileht www.veeohutus.ee</p> <p>17. 2009. a jätkati ka koolides pommi-ohuga seonduva ennetustöö läbi viimist.</p>

VI TURVALISEM RIIK

20. Riigil on võimekus usaldusväärsetl tuvastada Eestis viibivad isikud	
TPPS eesmärk	Tegevused 2009. a
20.1. Lisatakse reisidokumendi sõrmejälgede digitaalsed andmed.	1. Alates 29. juunist 2009 alustati digitaalsete sõrmejäljekujutistega reisidokumentide väljaandmist. Selleks hõivatakse reisidokumendi taotlemisel dokumendi kasutaja parema ja vasaku käe nimetissõrme vajutusjälg. Alates 30. novembrist 2009 rakendati Politsei- ja Piirivalveameti klienditeenindustes sõrmejäljevõrdlus reisidokumentide väljastamisel, s.t dokumendile järeltulnud isiku sõrmejälge võrreldakse dokumenti kantud sõrmejäljekujutistega. Võrdluse abil on võimalik kindlamalt tagada dokumendi väljastamine ainult dokumendi kasutajale, s.t õigustatud isikule ning veenduda dokumenti kantud kujutise õigsuses ja korrektsuses.
20.2. Ühtlustatakse isikutuvastamise ja isikut tõendavate dokumentidega seotud andmekogud ning isiku staatuse ja isikutuvastamisega seotud menetlused, sealhulgas suurendatakse andmete riskasutuse võimalusi.	2. 2008. aasta algusest rakendati tolases Kodakondsus- ja Migratsiooni ametis eraldiseisev isikutuvastusmenetlus. Isikutuvastusmenetluse käigus võrreldakse isiku näo biomeetrilisi andmeid kõigi Politsei- ja Piirivalveameti vastavas andmekogus olevate biomeetriliste andmetega. Isikute näobiomeetria elektroonilist talletamist alustati juba 2002. aastal. Näo biomeetriliste andmete võrdlemine hõlbustab identiteedivarguste ja topeltidentiteedi juhtumite avastamist.

	<ol style="list-style-type: none"> 3. Seoses sõrmejäljebiomeetria rakendamiseга reisidokumentides uuendati 25. novembril 2009 Politsei- ja Piirivalveameti ja Välisministeeriumi vahel sõlmitud koostöölepingut. Lepingus sätestatakse andmevahetuspõhimõtted diplomaatilise passi isikustamiseks Politsei- ja Piirivalveameti ning välisesindustes vastuvõetud reisidokumendi taotlejate andmete edastamiseks Politsei- ja Piirivalveametile. 4. 2009. aastaks on õigustatud isikute ring, kellel on seaduslik alus teha päringuid Politsei- ja Piirivalveameti andmekogudesse tuvastamiseks isikut ja temale väljastatud isikut tõendava dokumendi kehtivust, samuti viia läbi andmete võrdlust, kasvanud 28-ni (avalikke ülesandeid täitvad asutused ja firmad).
<p>20.3. Avardatakse isikutunnistuse rakendamisevõimalusi, et saavutada selle laiem kasutuselevõtt.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 5. 2002. aastal kasutuselevõetud isikutunnistus kannab nii visuaalset kui elektroonilist isikut tõendavat funktsiooni. 01.12.2009 seisuga oli kehtiv isikutunnistus 1 083 238 isikul. 6. Digitaalse isikutunnistuse kasutusele võtmiseks võttis Riigikogu 7. mail 2009 vastu isikut tõendavate dokumentide seaduse muudatuse. 2009. aastal tehti ettevalmistustööd digitaalse isikutunnistuse väljaandmiseks kõigis Politsei- ja Piirivalveameti klienditeeninduspunktides. Digitaalne isikutunnistus võimaldab isikul ennast isiku-

	<p>tuvastussertifikaadi abil elektroonilises keskkonnas tuvastada ning anda digitaalset allkirja, kuid ei ole ette nähtud füüsilises keskkonnas visuaalseks tuvastamiseks.</p> <p>7. Planeeritud on hakata välja andma digitaalset isikutunnistust hiljemalt 1.10.2010.</p>
--	---

21. Vähenevad illegaalselt Eestisse sisenemise ja Eestis viibimise võimalused.

TPPS eesmärk	Tegevused 2009. a
21.1. Tõhustatakse illegaalse immigratsiooni ennetamiseks, tõkestamiseks ja avastamiseks suunatud tegevusi.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kuigi viisainfosüsteemi (VIS) kesksüsteemi rakendamine on Euroopa Komisjoni viimase ajakava järgi planeeritud 2010. aasta detsembrisse, viidi 2009. aastal läbi viisaregistri ja KMA infosüsteemi UUSIS arendustööd, millega tagati valmisolek viisaregistri liidestumiseks CS-VIS kesksüsteemiga. 2. Schengeni infosüsteemiga II (SIS II-ga) liidestumise raames tehti kodakondsus- ja migratsiooni-valdkonnas ettevalmistusi sisseõidukeeldude, varastatud, ebaseaduslikult omastatud või kaotatud dokumendiplankide, 3. Varastatud, ebaseaduslikult omastatud või kaotatud isikut tõendavad dokumentide andmete edastamiseks SIS II. SIS II-ga liidestumiseks vajalikud arendused lükkuvad edasi ajaks, mil valmib Euroopa Liidu poolel SIS II kesksüsteem. 4. 2009. aastal rakendus väärteotrahvide ning sunnirahade kohaldamise andmebaasipõhine jälgimine

	<p>mis muutis võimalikuks digitaliseerida Eestis seadusliku aluseta viibivate ja viibinud välismaalaste andmekogus toimingud nagu trahvide ja sunnirahade määramise ning trahvide ja sunnirahade laekumise jälgimine.</p>
<p>21.2. Tagatakse Eesti ühine mine Euroopa Liidu ühtse viisainfosüsteemi (VIS) ja Schengeni II põlvkonna infosüsteemiga (SISII).</p>	<p>5. Viisainfosüsteemi (VIS) pilootprojekti jaoks taotleti vahendeid Euroopa Komisjonilt (CION). Projektis osalevad Soome Piirivalveamet (projekti koordinaator) ja kaastaotlejad on Eesti-, Läti-, ja Leedu vastavad struktuurid. Projekti taotlus on CION-i poolt heakskiidu saanud ning leping kirjutati Euroopa Komisjoni ja Soome Piirivalveameti vahel alla 2009. a detsembris. Kaastaotlejad on andnud selleks Soome PV-le volituse. Piirikontrolli infosüsteemi (Border Check Information System – BCIS) jaoks arendatav viisakleebise päring koos sõrmejäljega ning sama funktsionaalsuse juurutamine mobiilse seadme jaoks. Lisaks WLAN-võrgu väljaarendamine neljas idapiiripunktis (Narva raudteejaam, Narva mnt, Luhamaa ja Koidula piiripunktis) eesmärgiga tagada vajalik andmeedastuskeskkond mobiilsete seadmete jaoks. Välispiirifondi toetusel jätkuvad arendustööd PKIS-i liidestamiseks SIS II ja Eesti rahvusliku viisaregistri kaudu ka Euroopa viisainfosüsteemiga VIS, lisaks rakenduvad tegevused nende päringuliideste jaoks tarvilike riistvaravahendite kasutuselevõtuks.</p>

21.3. Tõstetakse intensiivse laevaliiklusega aladel mere-seiresüsteemis avastatud märkide identifitseerimise võimekust vaatluskaameratega ning merealadelt saadud info vahetamist pädevate ametkondadega.	6. Osaleti intensiivselt Eesti meresiresüsteemi arendamise töögrupis, mida juhtis Kaitseministeerium. Samuti osaleti aktiivselt EL tasandil EUROSUR projekti rakendamisel. Mereseire infosüsteemi II etapi rakendamine on kavandatud aastatel 2011-2013 Välispiiride fondi vahenditest.
21.4. Ehitatakse välja välispiiri maismaapiir, sealhulgas jõe- ja järvepiir.	7. Tegevus on planeeritud aastatele 2012 ja edasi. Paljusi sõltuv poliitilisest (piirileping) ja majanduslikust (ressursid) olukorrast.
21.5. Suurendatakse välispiiri maismaapiiri valvamist tehniliste seiresüsteemide abil ja kaasaegse tehnoloogia kasutamist piirikontrolli läbivimisel.	8. Maapiir on elektroonilise ja tehnilise valvega kaetud ca 47% ulatuses. Välispiirifondi toel renoveeriti Narva kuiva jõesäangi valvesüsteem ning Mehikoorma kordon, kuhu loodi Lämmijärve seirekeskus ning rajati videovalvesüsteem Kulje lahe äärde. Tegevuste tulemusena suurenes tehnilise valvega kaetud riigipiiri osa ca 4%.
22. Tugevneb Eesti Vabariigi vastu suunatud luure- ja õõnestustegevuse ennetamine ning tõkestamine.	
TPPS eesmärk	Tegevused 2009. a
22.1. Suurendatakse teabehanget ja tõhustatakse rahvusvahelist koostööd Eesti-vaenulike eriteenistuste ja Eesti riigi julgeoleku vastu suunatud kavatsuste kohta informatsiooni saamiseks ning vajalike vastumeetmete rakendamiseks.	1. Rahvusvahelist koostööd on partnerriikide vahel tõhustatud. Teabehanke osakaalu on suurendatud optimaalse tasemeni.

<p>22.2. Tõstetakse teadus- ja tööstusspionaaži subjektide teadlikkust võimalikust luuretegevusest.</p>	<p>2. Teadus- ja tööstusspionaaži subjektide teadlikkuse tõstmine on toimunud ja toimub läbi vastastikkuse koostöö ja koolituste erinevate valdkondade raames. Olulisel kohal on ennetustegevus ja potentsiaalsete ohvrite teavitamine võimalikest ohtudest. Riigisaladuse töötlemise luba omavad juriidilised isikud saavad informatsiooni ja nõustamist. Kaitsepolitseiamet nõustab ka suure rünnakuriskiga objektide valdajaid. Pidev koostöö toimub teadusasutustega.</p>
<p>22.3. Luuakse õiguslik alus, mis kohustaks Euroopa Liidu liikmesriikidest Eestisse saabuvate ja väljuvate lendude reisijate, tolli- ja piiritoiminguid tegevate sadamate ja raudtee kaudu reisivate isikute ning majutustetevõtete klientide isikuandmete elektroonilise fikseerimise ja säilitamise ning elektroonilise juurdepääsu võimaldamise õiguskaitseasutustele.</p>	<p>3. Väljatöötamisel on regulatsioon, millega sätestatakse lennuettevõtjate kohustus edastada õiguskaitseasutustele lennureisijate broneeringuinfo andmeid. Vastav seisukoht on saanud põhimõttelise heakskiidu Vabariigi Valitsuses ning Riigikogu põhiseaduskomisjonis. Regulatsiooni väljatöötamisega paralleelselt on Eesti jätkanud aktiivset osalust Euroopa Liidu asjaomases otsustusprotsessis, et tagada EL-i ühise regulatsiooni katumine Eesti huvide ja vajadustega.</p>
<p>22.4. Arendatakse riigi küberjulgeoleku alast võimekust ja tõhustatakse siseturvalisus- ja kaitseametkondade koostööd teiste asjast huvitatud osapoolte ja vastavat kompetentsi omavate isikutega.</p>	<p>4. Vabariigi Valitsuse julgeolekukomisjoni juurde on loodud küberjulgeolekunõukogu, mis koordineerib riigi julgeolekuga puutumuses olevaid küberjulgeoleku küsimusi. Nimetatud nõukogu koosneb nii avaliku kui ka erasektori esindajatest.</p>

23. Terroriaktide ennetamine ja tõkestamine, sealhulgas riigi poolt julgestatavate isikute vastaste rünnete ärahoidmine muutub tõhusamaks.	
TPPS eesmärk	Tegevused 2009. a
23.1. Tõstetakse kõrge füüsilise rünnaku riskiga objektide turvalisust.	1. Riigikogu võttis 15.06.2009 vastu hädaolukorra seaduse, mis muu hulgas sätestab kohustuse kaitsta suure rünnakuriskiga objekte. Jätub suure rünnakuriskiga objektide kaitseks rakendatavate meetmete ja objektide loetelu väljatöötamine.
23.2. Analüüsitakse regulaarselt julgestustegevuse tõhusust.	2. Objektide julgestustegevuse tõhusust analüüsitakse järjepidevalt. Analüüsi tulemusena on välja toodud ja tõstatatud probleemid olukorra parandamiseks, mis reeglina ei sõltu julgestuse pakkujast ning nõuavad investeringuid. Lahendused leitakse koostöös objektide valdajatega. 3. Pädevuse piires toimus pidev info kogumine ja ohuanalüüs, millest tulenevalt korraldati tegevused isikute kaitseks. 2009. a kaitstavate isikute suhtes ründeid ei toimunud.
23.3. Tugevdatakse kõrge rünnakuriskiga isikute isikukaitset ning üleriigilise tähtsusega ürituste ja riigivisiitide turvalisust.	4. Kõrge rünnakuriskiga isikute isikukaitse ja üleriigilise tähtsusega ürituste ja riigivisiitide turvalisuse tugevdamiseks koguti vajalikku informatsiooni (ohuhinnangud koostas kapo). Julgestuspolitseil ohuhinnangu koostamiseks võimekus puudus. Olemasolev info- ja analüüsitalitus oli kuni 01.10.2009 komplekteeritud 1 ametnikuga. Üha rohkem liigutakse teadmiste- ja analüüsipõhisele julgestustegevusele. PPA

	moodustamisega on see probleem lahenemas. 2009. a kaitstavate isikute suhtes ründeid ei toimunud.
23.4. Muudetakse julgestustegevus teabepõhiseks tegevuste kogumiks, mis rajaneb professionaalsel koostööl erinevate sidusorganisatsioonidega.	5. Isikute kaitse teabepõhiseks tegevuste kogumiks kujundamiseks viidi alates 01.01.2010 isikute kaitse Julgestuspolitsei koosseisust kriminaalpolitseiosakonna koosseisu. Ettevalmistused selleks toimusid 2009. a. Kriminaalpolitseiosakonna kriminaalteabe büroo ülesannetele lisandus teabe kogumine isikute kaitse valdkonnas koos 2 ametnikukohaga.
23.5. Arendatakse tagaotsitava isikute ja sõidukite automatiseeritud tuvastamist.	6. Kaasajastati isikute tagaotsimise korraldust käsitlev juhend. Sõidukite automatiseeritud tuvastamiseks tehti koostööd Maksu- ja Tolliametiga, kelle käsutuses on sõidukite numbrimärkide automatiseeritud tuvastamise süsteem ANTS
23.6. Arendatakse kiirgusallikate avastamise võimekust sisepiiril ning olulisemates sadamates.	7. 2008. a allkirjastas Maksu- ja Tolliamet koostöökokkulepe USA Energiadepartemanguga, mille käigus paigaldatakse kiirgusmonitorid muu hulgas Sillamäe ja Muuga sadamatesse. Lisaks uuendatakse kiirguskontrolli käsiseadmeid. Sisepiiril rakendub 2010. aastal numbrituvastussüsteem, mis suurendab sisepiiri ületavate sõidukite riskianalüüsi ja tollikontrolli mahutu. Luuakse ametkondadevaheline töögrupp kiirguskontrolli ühisjuhendi rakendamiseks 2010. a.

23.7. Tõhustatakse kaupade kontrolli sadamates ja laevadel.	8. Rakendatakse tõhusamat järelevalvet (sh relvaembargode riskikriteeriume) laevavormistustel. Koostöös USA valitsus- ja teadusasutuste ning Sisekaitseakadeemiaga toimub ametnike koolitamine strateegilise kauba valdkonnas.
24. Elutähtsate valdkondade toimimine õnnetuste, häda- ja eriolukordade ajal on tagatud	
TPPS eesmärk	Tegevused 2009. a
24. Elutähtsate valdkondade toimimine õnnetuste, häda- ja eriolukordade ajal on tagatud. Selleks luuakse vajalikud õiguslikud alused.	Elutähtsate valdkondade toimimise õiguslikud alused on reguleeritud 2009. a juulis vastu võetud hädaolukorra seaduses.

VII KIIREM ABI

25. Väheneb ohukahtlusest ohu tõrjumiseni või korrarikkumise kõrvaldamiseni kuluv aeg.	
TPPS eesmärk	Tegevused 2009. a
25.1. Edendatakse omaalgatusel põhinevat vabatahtlike tegevust, kelle abiga on enne professionaalse abi saabumist võimalik rakendada esmaseid meetmeid tagajärgede leevendamiseks.	<ol style="list-style-type: none"> 1. 2009. a töötati välja abipolitseinike seadus. Seaduse menetlemine jätkub 2010. aastal. Peamine eesmärk on abipolitseinike iseseisva professionaalse tegevuse võimaldamine kaugemates piirkondades, kuhu politsei reageerimine võtab tavapärasest rohkem aega. 2. 2009. a kinnitati siseministri käskkiri „Päästet abistava vabatahtliku tegevuse arendamise kontseptsioon“, mis paneb paika üldalused ja eesmärgid vabatahtlike päästjate tegevuse arendamiseks. Samuti jätkati päästeala vabatahtlike tegevuse toetamist (rahaline toetus, koolitus ja varustus).
25.2. Kehtestatakse politsei väljakutsete teenindamise standard ja ühtsed väljakutseprioriteedid.	<ol style="list-style-type: none"> 3. Tegevus lükkus edasi 2010. aastale ja I poolaastal valmib korrakaitsepolitsei arenguvision ja täpsustatud tegevuskavad, arvestades Politsei- ja Piirivalveameti käivitamisest tulenevaid muudatusi.
25.3. Intensiivistatakse merel patrullimist ja jätkatakse uute multifunktsionaalsete (patrullimine, päästmine merel, reostuse korje jms) laevade hankimist.	<ol style="list-style-type: none"> 4. Merereostuse avastamise ja likvideerimise võimekuse tõstmiseks viidi 2009. aastal läbi hange uue multifunktsionaalse laeva soetamiseks Euroopa Regionaalarengufondi toetusel.
25.4. Tõstetakse elanike teadlikkust hädaabinumbri 112 saadavast abist.	<ol style="list-style-type: none"> 5. Elanikkonna teadlikkuse tõstmise eesmärgil avaldati selgitavaid artikleid kohalikes väljaannetes ning

	<p>osaleti erinevatel avalikel üritustel (messidel), tegevus on jätkuv. Õigesti käituvate (teadlike) elanike hulk, kes tulekahju korral esmajärjekorras helistavad numbril 112, on 2009. a uuringu järgi 82% (2008. a tase 84%).</p>
<p>25.5. Suurendatakse hädaabinumbril helistajale vastamise ja väljasõidukorralduse edastamise kiirust ning parandatakse õnnetusteadete edastamise oskust.</p>	<p>6. Töökorralduse ühtlustamise ning kõnede ülevoolusüsteemi rakendamise tulemusena vastatakse hädaabinumbril 112 helistajale 15 sekundi jooksul. Koostöös Sotsiaalministeeriumi ning Tervishoiuametiga rakendati meditsiinialaste väljakutsete vastuvõtmise ja töötlemise juhendid, mille tulemusena töödeldakse kiireloomulisi väljakutseid 1 minuti jooksul.</p>
<p>25.6. Suurendatakse päästekomandode võimekust iseseisvaks suitsu sukeldumiseks ja päästetööde tegemiseks maanteetranspordi avariide, ohtlike ainetega toimuvate õnnetuste ning hoonetes kõrgemal kui kolmandal korrusel toimuvate õnnetuste korral.</p>	<p>7. 2009. a jooksul tehti Euroopa Regionaalarengu Fondi rahastamisel järgmised soetused:</p> <ul style="list-style-type: none"> • konteinerauto koos järeelhaagisega; • naftareostuse korjeseadmed, poomid ja isikukaitsevarustus naftareostuse likvideerimisele kaasatavatele isikutele; • keemiapääste mõõteseadmed ja proovivõtmise vahendid. <p>8. Lisaks varustuse soetamisele toimusid regulaarselt päästetöötajate koolitused koos praktiliste harjutustega</p>
<p>25.7. Kasvatatakse ulatuslike metsapõlengute kustutamise ja laialdase rannikureostuse</p>	<p>9. 2009. a jooksul tehti Euroopa Regionaalarengu Fondi rahastamisel järgmised soetused:</p>

<p>rannikureostuse ning põlevvedelike tulekahju tagajärgede likvideerimise võimekust.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • 6 paakautot; • 4 olmekonteinerit; • isikukaitsevarustus kaasatavatele isikutele.
<p>25.8. Tõstetakse õhusõiduki abil patrullimise, otsingu ja päästetööde, reostusseire, haigete transpordi ning kiirabi lendude tegemise ööpäevaringset üleriigilist võimekust ning viiakse see vastavusse rahvusvaheliste nõuetega.</p>	<p>10. SAR tegevuseks on kasutada kaks kopterit AW-139 (MI-8 lennuressurss ammendus 2009.aastal). Uute kopterite kasutuselevõtt loob suurema võimekuse operatiivseks ja laiaulatuslikuks välispiiri valvamiseks. Patrullimiseks, otsingu- ja päästetööde läbiviimiseks on kopteritele paigaldamiseks soetatud otsinguvahendite soojuskaamera komplekt FLIR, mille abil on võimalik ööpäevaringselt teostada otsinguid ka tugeva lainetuse tingimustes.</p>
<p>25.9. Suurendatakse täiendavate tulekahju avastamisemeetmete (lisaks autonoomsetele tulekahjusignalisatsioonianuritele) rakendamist ja sellealast teadlikkust.</p>	<p>11. 2009. a keskenduti eelkõige suitsuanduri ja selle kohustuslikkuse teavitamisele. Muude signalisatsioonisüsteemide (kallimate ja tõhusamate lahenduste) edendamine on ennetustöös järgmise etapi tegevus.</p>

VIII TÕHUSAM TURVALISUSPOLIITIKA

26. Turvalisuspoliitika kujundamine ja rakendamine muutub tõhusamaks.	
TPPS eesmärk	Tegevused 2009. a
26.1. Analüüsitakse korrarikkumiste põhjuseid ning nende ennetamiseks rakendatavate abinõude mõjust, millest lähtuvalt toimub valdkonna arenduste koordineerimine ning strateegiline planeerimine.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Koostati analüüs „Kehalised väärkohtlemised (KARS § 121)“, mis aitas leida rakenduslikke meetmeid korrarikkumiste ennetamiseks nii läbi ennetustöö kui ka aktiivse politsei tegevuse (patrullide paigutus probleemsetesse kohtadesse). 2. Koostati analüüs alaealiste õigusrikkumiste kohta (aastad 2002 – 2008), mis aitas kavandada tegevusi ennetamiseks laste poolt toime pandavaid esmaseid ja korduvaid korrarikkumisi ennekõike võrgustikutöö aktiivsema kaasamise abil.
26.2. Siseturvalisuse võimekuste arendamisel pööratakse enam tähelepanu riigi terviklikkuse ja julgeoleku seisukohast olulistele piirkondadele, nagu Ida-Virumaa ja piiriäärased omavalitsused.	<ol style="list-style-type: none"> 3. Vabariigi Valitsuse kabinetiistungil nõustuti ettepanekuga koostada Ida-Virumaa arendamiseks eraldi tegevuskava, mis peab valmima 2010. a jooksul. 4. Tulenevalt Ida-Virumaa eripärast ja riskidest on IEPK-le hangitud uut päästetehnikat (keemia- ja metsatulekahjude varustus).
26.3. Kehtestatakse kriisireguleerimisala üldseadus, millega korrastatakse kogu kriisireguleerimisala õiguslik süsteem.	<ol style="list-style-type: none"> 5. Kriisireguleerimise üldseaduseks on 2009. a juulis vastu võetud hädaolukorra seadus.
26.4. Tõhustatakse avaliku korra ohtude analüüsimist ning ennetavate tegevuste planeerimist kohaliku omavalitsuse territooriumil.	<ol style="list-style-type: none"> 6. Avaliku korra riskide analüüs on üheks osaks politseijõudude välja-paneku planeerimisel ja olustikulise ennetustegevuse planeerimisel. Ohtude analüüsi tulemusi edastatakse regulaarselt KOV-idele.

<p>26.5. Kaasatakse siseturvalisuse tagamise senisest enam Kaitseliit.</p>	<p>7. Kaitseliidu ja Politseiameti vahel on sõlmitud koostöökokkulepe, mille kohaselt igal aastal lepatakse kokku aasta ühistegevustes. Kaitseliit osaleb siseturvalisuse tagamisel oma pädevusest tulenevalt ja koostöö politseiga on hea.</p> <p>8. Päästeamet ja Kaitseliit on koostöö tõhustamiseks sõlminud koostöölepingu. Koostöölepingu alusel kaasatakse Kaitseliidu üksusi suureulatuslikele päästetöödele, antakse kaitseliitlastele erialakoolitust ning kasutatakse nende abi ennetustööl. Koostööleping sätestab muu hulgas, et igal Kaitseliidu maleval on ööpäevaringne kontaktnumber häirekeskusega ühenduseks.</p>
<p>26.7. Integreeritakse kõigi menetlusliikide (kriminaal-, väärteo-, haldus- ja tsiviilmenetluse) protsessid E-toimiku keskkonna ja teenustega.</p>	<p>9. Valmis politseiinfosüsteem (MIS), mille protsessid on integreeritud E-toimiku keskkonna ja teenustega.</p>
<p>26.8. Kaasatakse vabatahtlike ja mittetulundussektorit korrakaitsele nii igapäevaste avaliku korra ohtude ennetamiseks kui ka suuremahuliste õnnetuste tagajärgede leevendamiseks.</p>	<p>10. Toimub pidev kodanike kaasamine, eelkõige abipolitseinike näol. Toetatakse kodanike kaasamist (nt Balti Kriminaalpreventsiooni Instituudi poolt koordineeritavas tegevuses osaledes, samuti Naabrivõrgu suhtluses). 2009. aastal oli mitmeid kontakte eraisikute, nende ühenduste ja Politseiameti vahel, mille käigus tehti ettepanekuid süüteoennetusliku sisuga (ühis-)tegevusteks. Mitmed projektid ka realiseerusid (nt Uus Vana Teatri ohte-ennetav lavastus</p>

	<p>koolieale, milles Politseiamet oli üheks koostööpartneriks ja nõustajaks).</p> <p>11. 2009. a kiideti heaks siseministri käskkiri „Päästet abistava vabatahtliku tegevuse arendamise kontseptsioon“, mis paneb paika üldalused ja eesmärgid vabatahtlike päästjate tegevuse arendamiseks.</p>
<p>26.9. Edendatakse elanikkonna psühholoogilise kaitse korraldust, mis käsitleb elanikkonna emotsionaalse turvalisuse tagamise meetmeid suuremahulise õnnetuse, häda- ja eriolukorra ning erakorralise seisukorra ajal, sealhulgas meetmeid, mis on vajalikud kannatada saanud inimeste ja nende lähedaste ning riigi esindajate usaldusliku suhte loomiseks ja säilitamiseks ning paanika vältimiseks.</p>	<p>12. Elanikkonna psühholoogilist kaitset korraldab Riigikantselei. Psühholoogilise kaitse korralduse kohta käiv teave on hetkel juurdepääsu piiranguga (asutusesiseseks kasutamiseks).</p>
<p>26.10. Arendatakse sisejulgeoleku organisatsiooni, läheduses tegevuskeskkonnas toimuvatest muudatustest ja uutest riskidest ning kulu efektiivsuse suurendamise vajadusest.</p>	<p>13. 2010. aasta alguses käivitus suurima muudatusena sisejulgeoleku valdkonna organisatsioonilises mõttes Politsei- ja Piirivalveamet. Suurem kuluefektiivsus on saavutatud Politseiameti, Piirivalveameti ning Kodakondsus- ja Migratsiooni ameti ning nende allasutuste tugiteenuste ühendamise tulemusena. Samuti jõudis 2009. aastaga lõpule Siseministeeriumi IKT- valdkonna ühendamine</p>

	<p>Siseministeeriumi infotehnoloogia ja arenduskeskusesse, millest saadav efekt peab ilmnema juba 2010. a jooksul.</p> <p>14. Päästeorganisatsiooni arendamisel toimusid järgmised tegevused:</p> <p>a) algatati päästeala juhtimissüsteemi korrastamine – kaardistati õigusaktidest tulenevad teenused ja määrati arendamist vajavad tegevused ning seati eesmärgid ja indikaatorid teenuste mahule ja kvaliteedile;</p> <p>b) päästetöödega seotud teenuste pakkumise ühtlustamiseks ja eesmärkide seadmiseks on alustatud päästetööde teenistumudeli ellurakendamist. Päästetööde teenistumudel kirjeldab, millise mahuga päästeteenust erinevates piirkondades osutatakse;</p> <p>15. Siseministri käskkirjaga kinnitati „Päästet abistava vabatahtliku tegevuse arendamise kontseptsioon“, mis paneb paika üldalused ja eesmärgid vabatahtlike päästjate tegevuse arendamiseks.</p>
<p>26.11 Luuakse parimad võimalused korrakaitse ja kriminaalpolitsei ning teiste siseturvalisuse ametnike koolitamiseks Sisekaitseakadeemias.</p>	<p>16. Sisekaitseakadeemia (SKA) 2009. a õppurite vastuvõtul täideti kõrghariduse osas 94% ja kutseõppes 97% õppekohtadest. (2008. a vastavad näitajad kõrghariduse osas 94% ja kutseõppes 92%).</p> <p>17. SKA lõpetajaid oli kutseõppes 312, kõrgharidusõppes 202 (2008. a kutseõppes 303 ja kõrgharidusõppes 327).</p> <p>18. Septembris 2009 alustas SKA</p>

	<p>Euroopas ühe esimesena sisejulgeolekuala magistriõpet 40 tudengiga.</p> <ol style="list-style-type: none"> 19. Kõrgharidusõppe lõputöö või lõpu-eksami keskmine hinne oli 3,36, mis on eelneva õppeaastaga võrreldes tõusnud (2007/2008 õppeaastal oli lõputööde keskmine hinne 3,24). 20. Aasta jooksul jätkus detailplaneeringu ettevalmistamine koostöös Riigi Kinnisvara AS-iga SKA uue modernse õppekompleksi loomiseks Harjumaale Murastesse tänase SKA piirivalvekolledži territooriumile. 21. SKA politsei ja korrektsiooni erialade kõrghariduse õppekavad said rahvusvahelise akrediteeringu. 22. SKA nõukogu nimetas 2009. aasta augustis SKA esimesed 2 emeriit-professorit. 23. Detsembris langetas SKA nõukogu otsuse liita 2010. a veebruarist politsei ja piirivalve kolledžid, andmaks Politsei- ja Piirivalveametile ühtsetel alustel välja õpetatud ametnikke. 24. 2009. aastal viidi SKA virtuaalsimulatsiooni keskuses läbi koolitusi 736 inimesele, sh 2 rahvusvahelist koolitust. 25. Korraldati rahvusvaheline teaduskonverents „Teadmistemahukas turvalisus“, mis kanti videokonverentsi vahendite abil üle ka internetis. 26. Moodustati partnerasutuste ja ülikoolide ekspertidest koosnev teadus- ja arendusnõukogu sisejulgeolekualase teadus- ja arendustegevuse koordineerimiseks.
--	--

